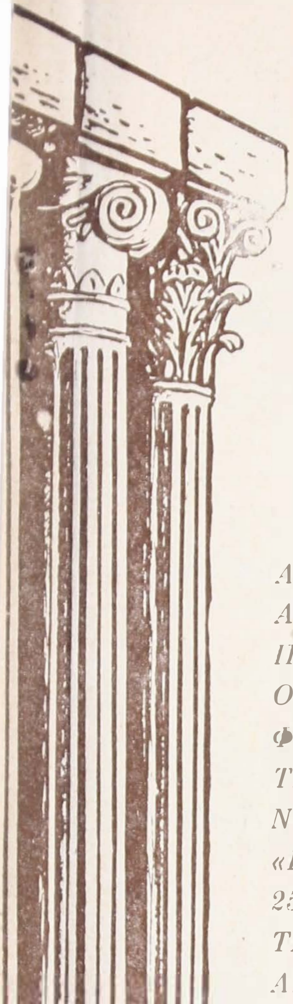

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΤΕΧΝΗ

ΕΤΟΣ 12ον **ΤΕΥΧΟΣ 53ον**

Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΣ *Ἄρν. Τοΰνμπη*
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ *Δημ. Ἰωαννίδης*
ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ *Ἀντώνιος Ἀδριανόπουλος*
Ο ΠΛΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ *Κ. Μελισσαρόπουλος*
ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ *Κωνστ. Τσέλλος*
ΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ *Γερ. Μοσχόπουλος*
ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΜΑ *Μπλαβάτσκυ - Κρισναμοῦρτι*
«ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ»
250 ΕΤΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΥ
ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ *Χρ. Ριζόπουλος*
ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΑ: (Πότε ἄρχισε ὁ Χρόνος - Ταξίδι στὴ Σελήνη - Ἀστροναυτική - Ὀλυμπιακὴ νίκη τοῦ Βασιλέως - Προσέγγισις Ἐκκλησιῶν).
ΧΡΟΝΙΚΑ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1967

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ (Δραγατσανίου 6)

(Δευτέρα καὶ Παρασκευὴ 11 — 1)

		Δρ
H. P. Blavatsky	Στὴ χώρα τῶν Γαλάζιων Βουνῶν	
»	Τὸ Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας ἄδ. 50 δεμ.	60
Annie Besant	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδή ἄδ. 50 δεμ.	60
»	Μετενσάρκωση	10
»	Κάρμα	10
C. Leadbeater	Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν	10
Besant-Leadbeater	Ὁ Ἀστρικὸς Κόσμος	10
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρὸς τὴν Π[illegible]	
Ed. Arnold	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας	[illegible]
∴	Φῶς στὴν Ἀτραπὸ	15
Krishnamurti	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου (. 1966)	15
»	10 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάϊ 1944	30
»	Ἐλευθερία, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος ἄδ. 60 δεμ.	75
»	Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωὴ (Β σειρὰ)	60
»	Ἐκπαίδευσι καὶ σημασία ζωῆς ἄδ. 40 δεμ.	60
Ἰωάν. Βασιλῆς	Τὸ σημειωματάριο ἑνὸς Μύστου	50
Γεώργ. Μαλτέζος	Τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια	50
Κ. Μελισσαρόπουλος	Μῆτις (τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) δ.	50
»	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς ἄδ. 25 δ.	40
»	**Μ ε λ ε τ ή μ α τ α ἄδ. 40 δεμ.**	**60**
»	**Εἰσαγωγὴ στὴ Θεοσοφία ἄδ. 50 δεμ.**	**70**
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν)	20
»	«Ἀγνώστῳ Θεῷ»	10
Ἰφιγ. Φράγκου	συναίσθημα μειονεκτικότητος [illegible]λου	20
Πίναξ	Ὁ αἰώνιος Δεῖπνος	10

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΙΛΙΣΟΣ», Τόμοι 1956, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 66 χαρτοδεμένοι ἕκαστος δραχ. 50.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω βιβλίων, λαμβάνοντες τὸ ἀντίτιμον, δυνάμεθα νὰ ταχυδρομήσωμεν τὰ κατωθι: Κρισναμούρτι «Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου» «Στοχασμοὶ» (β' σειρά), Ἰω. Βασιλῆ «Τὸ σημειωματάριο ἑνὸς Μύστου» ... Μελισσαροπούλου «Ἀποκρυφισμὸς - Μυστικισμὸς», «Μελετήματα», [illegible] τεύχη ἀριθ. 50. 51, 52, 53. Τὰ ὑπόλοιπα βιβλία, καθὼς καὶ τὰ [illegible] τεύχη «Ἰλισοῦ», παραδίδονται εἰς τὰ Γραφεῖα, Δευτέρα καὶ Παρασκ[illegible]

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΙΛΙΣΟΥ ΔΡΑΧ. 10

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Δραγατσανίου 6 (Πλ. Κλαυθμῶνος), ὅροφος 6ος, ΑΘΗΝΑΙ - 122

Διευθυντὴς ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἐπιμελητὴς ὕλης ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

★ Σεπτέμβριος - Ὀκτώβριος 1967 ★ ΤΕΥΧΟΣ 53

Ὁ Ἄνθρωπος καὶ ὁ Πόλεμος

Τοῦ Ἄγγλου ἱστορικοῦ συγγραφέως
ΑΡΝΟΛΝΤ ΤΟΫΝΜΠΗ

Ὅταν παρατηρῶ μὲ τὸ βλέμμα τοῦ ἱστορικοῦ τὸν σημερινὸ κόσμο, ποιὰ εἶναι ἡ πρώτη μου δυνατὴ ἐντύπωσις;

Ἡ παράλογη ἄρνησις τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐγκαταλείψη τὶς παλιές του συνήθειες.

Ὅσο βαθειὰ ριζωμένες κι' ἂν εἶναι οἱ συνήθειες, ὅσο παλιές, ὅσο δεμένες μὲ τὴ ζωή, εἶναι δυνατὸν ν' ἀλλάξουν.

Αὐτὴ ἄλλωστε εἶναι ἡ διαφορά μας μὲ τὰ ἔντομα ποὺ ζοῦν σὲ κοινωνίες. Ἡ ὕπαρξίς τους κυβερνιέται ὄχι ἀπὸ συνήθειες, ποὺ μποροῦν νὰ μεταβληθοῦν, ἀλλὰ ἀπὸ εἰδικοποιημένα ἔνστικτα.

Τὰ ἔντομα δὲν μποροῦν ν' ἀπαρνηθοῦν τὰ ἔνστικτά τους, δὲν μποροῦν νὰ τὰ καταπολεμήσουν καὶ νὰ τὰ ξερριζώσουν. Κι' ἂς ὁδηγοῦν στὸν ἀφανισμό τους.

Ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι μποροῦν ν' ἀπαρνηθοῦν τὶς συνήθειές τους. Ὅταν, λοιπόν, ἐναντίον κάθε λογικῆς, ἐπιμένουμε σ' αὐτὲς τὶς συνή-

θειες πού ὁδηγοῦν στην καταστροφή μας, τὸ λάθος εἶναι δικό μας.

Ἀπὸ τὸ 1945 ἡ ἐπιβίωσις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀντιμετωπίζει καινούργιο κίνδυνο ὁλοκληρωτικοῦ ἀφανισμοῦ. Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἐμφανίζεται μπροστά του αὐτὴ ἡ ἄμεση ἀπειλὴ ἐδῶ καὶ τριάντα χιλιάδες χρόνια, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ δηλαδὴ ποὺ ὁ ἄνθρωπος ἐξασφάλισε ὑπεροχὴ πάνω σ' ὁλόκληρο τὸ ζωικὸ βασίλειο τοῦ πλανήτη, μὲ μοναδικὴ ἐξαίρεση τὰ μικρόβια.

Σήμερα τὸ ἀνθρώπινο γενος κινδυνεύει νὰ ἐξαφανισθῆ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ὄχι ἀπὸ τὰ δόντια τῶν τίγρεων ἢ τὰ μικρόβια, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ ἀνθρώπινο γένος.

Ὁ κίνδυνος εἶναι ἡ αὐτοκτονία τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ αὐτὴ ἡ αὐτοκτονία εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἔγκλημα κι' ἡ μεγαλύτερη παραφροσύνη τῆς ἱστορίας τῆς γῆς.

Γιατὶ δὲν ἀποκλείεται νὰ ἐξοντωθοῦμε ἀπὸ τὴ διάσπασι τοῦ ἀτόμου, πρὶν ἀποφασίσουμε νὰ ἐγκαταλείψουμε τὴ συνήθεια τοῦ πολέμου.

Κάθε χώρα ἐπιδιώκει «πάσῃ θυσίᾳ» ν' ἀποκτήση τὴ δική της βόμβα. Καὶ μ' αὐτὴ τὴν βόμβα καμαρώνει, ὅπως ὁ ἄγριος μὲ τὰ φανταχτερά του στολίδια.

Χρησιμοποιοῦμε τὴν βόμβα σὰν νὰ ἦταν ἕνα ἀκίνδυνο ὅπλο, σὰν τὰ σπαθιὰ λ. χ. τῶν διπλωματῶν ἢ τῶν ἀκαδημαϊκῶν.

Ξέρουμε ὅλοι, καὶ πολὺ καλά, πὼς κάθε πόλεμος σήμερα μπορεῖ νὰ κλιμακωθῆ ὣς τὴν ἀτομικὴ σύρραξη καὶ πὼς αὐτὴ ἡ σύρραξη θὰ σημάνη τὸ τέλος τοῦ κόσμου.

Καὶ ὅμως, στὸ βαθος τῆς ψυχῆς μας δὲν ἔχουμε ἀπαρνηθῆ τὸν πόλεμο.

ΜΙΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑ

Ἀντώνιος Ἀδριανόπουλος

Πόσο γρήγορα περνάει ὁ καιρός! Πολλὲς φορὲς ἀποροῦμε. Ἀναπολοῦμε περιστατικὰ καὶ νομίζουμε πὼς ἦταν χθές. Τὸν Αὔγουστο φέτος ἔκλεισε δεκαετία ἀπὸ τότε ποὺ ὁ Ἀδριανόπουλος, ὁ Ἀντώνιος Ἀδριανόπουλος, ἔφυγε ἀπὸ τὸν κόσμο μας. Μεγάλη ψυχὴ μὲ τὴν ἱστορία της, ὥριμη ψυχή. Ἄνθρωπος φιλοσοφημένος, μὲ χαρακτῆρα καὶ μὲ συνέπεια στὶς πράξεις του σὲ ἐκεῖνα ποὺ πίστευε. Πόσο τοῦτο εἶναι σπάνιο! Πολλοὺς βλέπουμε νὰ φιλοσοφοῦν, ἀλλὰ παίρνουν τὴ φιλοσοφία, πῶς νὰ τὸ ποῦμε, φιλολογικά, ποὺ τόσο πολὺ βλάπτει. Ἡ φιλοσοφία δὲν εἶναι μόνο μερικὲς γνώσεις, ἔστω καὶ ὑψηλές, ἀλλὰ εἶναι ἔργα. Ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν στὸ βίο. Ἦταν φιλόσοφος μὲ συνέπεια, μὲ ἦθος καὶ μὲ ἀρετὴ ὁ Ἀδριανόπουλος, τέως Διευθυντὴς τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας.

Τὸν ἔλεγαν αὐστηρὸ καὶ ἦταν αὐστηρός, ἀλλὰ τὴν αὐστηρότητα τὴν ἄρχιζε ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Πόσοι διδάσκουν τὴν ἀρετή, χωρὶς νὰ τὴν ἐφαρμόζουν στὴ ζωή τους... Ἐκεῖνος ὅμως ζοῦσε αὐτὸ ποὺ εἶχε πῆ ὁ Δημόκριτος: «Τὸ νικᾶν αὐτὸς ἑαυτὸν πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη».

*
* *

Μυαλὸ τετραγωνικό, ἐπιστήμων θετικός. Τοῦτο πολὺ τὸν ἐβοήθησε στὴ φιλοσοφική του σκέψι, ποὺ ἦταν συγκεκριμένη

καὶ καθαρή. Δὲν εἶχε προλήψεις καὶ μάλιστα ἐπιστημονικές, ποὺ τόσο ἐμποδίζουν τὸν ἐπιστήμονα στὸν φιλοσοφικό του προσανατολισμό. Μαθητὴς τοῦ Σπύρου Νάγου, ἀπὸ τοὺς πρώτους. Μὲ τὴν ἐπιστημονική του νοοτροπία συνέλαβε τὸ φιλοσοφικὸ σύστημα τοῦ Διδασκάλου του καὶ τὸ μετέδιδε μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸ τοῦ φιλοσόφου ποὺ κατέχει, σέβεται καὶ πιστεύει στὴν πραγματικὴ φιλοσοφία. Καί, τὸ σπουδαιότερο, τὴν συνδυάζει στενὰ μὲ τὴν ἀρετή, μὲ τὴν πρᾶξι.

⁂

Φυσιολάτρης μὲ τὴν πλατειὰ ἔννοια τῆς φυσιολατρείας, ἀλλὰ καὶ φυσιολάτρης στὴν πρᾶξι. Στὶς ἐκδρομές, στὴ θάλασσα, στὸν ἥλιο. Καὶ μάλιστα πρὶν ἀρχίσουν στὴ χώρα μας αὐτὲς οἱ ἐκδηλώσεις, ποὺ σήμερα εἶναι τόσο συνηθισμένες. Σὲ ἐποχὴ ποὺ τὶς θεωροῦσαν ἐκκεντρικότητες. Τὸν θυμοῦμαι σὲ μιὰ ἐκδρομὴ τοῦ Ἀρχαιοφίλου, λίγα χρόνια πρὸ τοῦ πολέμου, στὴν Πάρνηθα. Ἦταν χειμῶνας καιρὸς καὶ τὸ βουνὸ ἦταν τότε χιονισμένο. Ἐμεῖς, πολὺ νεώτεροι, εἴχαμε τὰ πανωφόρια μας. Ἐκεῖνος ἔκανε ἡλιόλουτρο καὶ ἀερόλουτρο... Ἦταν συνηθισμένος ἀπὸ νέος.

⁂

Στὶς συγγραφές του σαφὴς καὶ μὲ σκέψι φωτεινή. Ἀκόμη διαβάζονται τὰ βιβλία του. Ἀναφέρω «Τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν ζωή», ποὺ ἄφισε ἐποχή. Γράφει ἐκεῖ φιλοσοφία μὲ γερὸ στοχασμὸ καὶ ἠθικὴ μὲ στήριξι φιλοσοφική.

Σὲ ὁμιλίες του, στὸν Παρνασσό, στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία καὶ ἀλλοῦ, τὸν χαρακτήριζε τὸ σύστημα, ἡ ἀκριβολογία καί, πρὸ πάντων, ἡ ἔμπνευσις. Ἡ ἔμπνευσις!

Ἔγραφε καὶ μιλοῦσε ἕως τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του. Τὸν θυμοῦμαι ἕνα χρόνο πρὶν πεθάνη. Ἦταν ἡ τελευταία του ὁμιλία, σὲ ἕνα φιλοσοφικὸ σύλλογο. Μίλησε μὲ διαύγεια, χωρὶς κανένα βοήθημα, καὶ μᾶς ἀνέπτυξε ζήτημα ὑψηλῆς φιλοσοφίας. Ἦταν τὸ κύκνειο ᾆσμα του.

⁂

Ἡ φυσικὴ ζωὴ ποὺ ζοῦσε τὸν βοήθησε πολὺ στὴν ὑγεία του, ποὺ τὴν διετήρησε μέχρι τέλους. Ἦταν ψηλός, λεβεντόκορμος, εὐθυτενής. Τὸν θυμοῦμαι μιὰ μέρα, λίγα χρόνια πρὶν φύγει. Ἦταν καλοκαίρι, ποὺ συνήθιζε νὰ ντύνεται στὰ ἄσπρα. Ἀνέβαινε τὴν ὁδὸν Ἱπποκράτους καὶ κάπου πήγαινε, γαλήνιος καὶ μὲ βῆμα σταθερό. Ἦταν ἐπιβλητικός. Δὲν μὲ εἶδε, κι' ἐγὼ δὲν τοῦ μίλησα, ἀλλὰ στάθηκα καὶ τὸν ἔβλεπα ν' ἀπομακρύνεται, μὲ θαυμασμὸ καὶ ἀγάπη...

⁂

Ἔφυγε πρὶν δέκα χρόνια ἀπὸ κοντά μας. Ἡ Θεία Δικαιοσύνη πρέπει νὰ τοῦ ἔδωσε ὅ,τι δικαιώματα εἶχε γιὰ τὴν πνευματική του ζωή. Εἶναι αὐτὸ θεῖος νόμος. Ὁ Ἀντώνιος Ἀδριανόπουλος εἶναι ἀπὸ τοὺς λίγους, ποὺ δὲν κατέβηκε στὸν τάφο ἄδοξα!

ΔΗΜΗΤΡ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Ἀντωνίου Ἀδριανοπούλου
ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ

Ἀναδημοσιεύομεν ἐκ τοῦ βιβλίου «Μῆτις» (σελ. 201-207) τὰ ἀποσπάσματα Ἀντωνίου Ἀδριανοπούλου, ἀπὸ τὸ βαθυστόχαστον βιβλίον του «Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ζωή», καθὼς καὶ ἀπὸ ἄρθρα του εἰς τὸν «Ἰλισόν», 8ον τεῦχος.

Τὰ δεινὰ τῆς ἀνθρωπότητος τότε μόνον θὰ παύσουν, ὅταν εἰς τοὺς ἀνθρώπους καλλιεργηθῇ ἡ πνευματική των φύσις καὶ καταστῶσιν οὗτοι περισσότερον λογικὰ ὄντα καὶ ὀλιγώτερον θηρία.

***

Ἐπειδὴ ἡ ἔκφρασις τῆς ζωῆς εὑρίσκεται εἰς τὸ γίγνεσθαι καὶ τὸ γίγνεσθαι πηγάζει ἐκ τῆς ἀενάου μεταβολῆς, πρέπει ἀναγκαίως ἡ μόλις ἐρχομένη καὶ ἀμέσως ἐξαφανιζομένη στιγμὴ τοῦ χρόνου, νὰ ἐμφανίζῃ ἑκάστοτε τὴν ὅλην καὶ μόνην πραγματικότητα.

***

Εἴμεθα μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ κόσμου. Καὶ δι' αὐτὸ δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν τίποτε περὶ αὐτῶν.

***

Ἡ πραγματικὴ ἠθικὴ ἀποβλέπει εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἐξέλιξιν καὶ τελειοποίησιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

***

Ἡ χαρὰ εἶναι ἐκδήλωσις σωματικῆς, διανοητικῆς καὶ ψυχικῆς ὑγείας. Χωρὶς αὐτὴν γαλήνη καὶ ἁρμονία δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ εἰς τὸ πνεῦμα.

***

Ὑπάρχουν ἄνθρωποι νέοι τὸ σῶμα, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ψυχὴν γηρασμένην. Καὶ ὑπάρχουν γέροντες, τῶν ὁποίων ὁ νοῦς καὶ ἡ ψυχὴ διατηροῦν ὅλην τὴν ἀκμήν, τὴν ρώμην καὶ τὴν δροσιὰ τῆς νεότητος.

***

Ὁ ζῶν τὴν ζωὴν τῆς Παγκοσμίου ζωῆς, ζῇ εἰς τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν ἁρμονίαν, ποὺ περικλείει αὕτη. Μέσα εἰς τὸν πάγκαλον ναὸν τῆς Παγκοσμίου ζωῆς ἀποκτᾷ τὴν ἁγνότητα καὶ τὴν ἁγιότητα. Ὁ ἐγωϊσμὸς δὲν ἔχει πλέον θέσιν εἰς τὴν ψυχήν.

***

Ὁ ζητῶν δι' ἑαυτὸν πνευματικὴν πρόοδον, ὁ ἀγαθός, ὁ ἔχων εἰς τὴν ψυχήν του ἀγάπην καὶ σεβόμενος τὸν ἄνθρωπον οὐδέποτε ἀσκεῖ βίαν. Ὁ καταπιεζόμενος ἢ ἀδικούμενος ἔχει δικαίωμα καὶ καθῆκον νὰ διαμαρτύρεται ὑπερασπιζόμενος τὰ δικαιώματά του.

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος εἶναι ἴσως πλουσιώτερος ὑλικῶς, ζῇ μίαν ἀνετωτέραν ζωὴν ἀπὸ κάθε προηγουμένην ἐποχήν, ἀλλὰ πνευματικῶς εἶναι πάμπτωχος. Ὅλες αἱ θαυμάσιες ὑλικὲς ἐπιτεύξεις, ὅλη ἡ ἀφθονία τῶν διασκεδάσεων καὶ αἰσθητικῶν ἀπολαύσεων, ὅλη ἡ δῆθεν πνευματικὴ κίνησις, τὴν ὁποίαν παρατηροῦμεν, τὸ πλῆθος τῶν ἐκδιδομένων βιβλίων, δὲν μποροῦν νὰ κρύψουν τὸ γεγονὸς τῆς ψυχικῆς του κενότητος, τῆς ἐσωτερικῆς του πενίας.

***

Ἡ κρεοφαγία συνεπάγεται ἀδικαιολόγητον σκληρότητα πρὸς τὰ ζῶα, τῶν ὁποίων ἡ σὰρξ ὄχι μόνον δὲν εἶναι εἰς ἡμᾶς ἀπαραίτητος, ἀλλ' εἶναι καὶ ἐπιβλαβής.

***

Ὅσον ὁ ἄνθρωπος προχωρεῖ πρὸς τὴν τελειοποίησιν τοῦ ἑαυτοῦ του, πρὸς τὴν κατανόησιν τῆς λειτουργίας τῶν κόσμων, τόσον καθίσταται περισσότερον ἱκανὸς νὰ ἀντιλαμβάνεται τὴν ἁρμονίαν τοῦ Σύμπαντος, τὴν ὡραιότητα τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς.

***

Ἡ ζωὴ εἶναι πλουσία δι' ἐκεῖνον ποὺ ἔχει πλοῦτον εἰς τὴν ψυχήν.

***

Ἡ λειτουργία τῆς Εἱμαρμένης δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν παροῦσαν μόνον ζωὴν τῶν ἀτόμων, ἀλλ' αἱ ψυχαὶ διανύουν διὰ μέσου τοῦ χρόνου μίαν ἀτέρμονα ζωήν, μέσῳ σειρᾶς ὅλης ἐνσαρκώσεων, καὶ εἰς ἑκάστην ἐνσάρκωσιν ἀπολαμβάνουν διὰ τῆς Εἱμαρμένης τοὺς καρποὺς τῶν ἔργων ἅτινα διέπραξαν κατὰ τὰς προηγουμένας ἐνσαρκώσεις.

***

Ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ εὑρίσκεται ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὸν Θεόν, πρέπει νὰ εὑρίσκεται εἰς σχέσεις ἁρμονικὰς πρὸς ὅλα τὰ ὄντα. Ὅστις ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, πρέπει νὰ ἀγαπᾷ ὅλα τὰ ὄντα.

***

Κανὼν διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς εὐτυχίας εἶναι νὰ ζῇ κανεὶς ἁπλοῦν καὶ ἀπέριττον βίον ἰδιώτου, νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰς μερίμνας καὶ τὰς περιττὰς ἀνάγκας, νὰ μὴ καθιστᾷ τὸν βίον του περίπλοκον, νὰ μὴ ζητῇ ὑψηλὰς θέσεις, τιμὰς καὶ δόξας, ἐκτὸς ἐὰν τὸν καλῇ εἰς ἀξιώματα ἡ κοινὴ θέλησις τῶν συμπολιτῶν του, καὶ ἀκόμη νὰ μὴ τὸν τραβᾷ ἡ πολυτέλεια.

***

Ὁ πλοῦτος καὶ ἡ κοινωνικὴ δύναμις διαφθείρουν τὸ ἠθικὸν τῶν ἀνθρώπων καὶ καθιστοῦν αὐτοὺς ἐγωϊστὰς καὶ ἀλαζόνας.

***

Ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι εὐτυχία, ἡ εὐτυχία ὅμως εἶναι πλοῦτος ἀνεκτίμητος. — Ἡ φυσικὴ ζωὴ δίδει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ὑγείαν καὶ τὴν εὐεξίαν ποὺ εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν εὐτυχίαν. Ἡ ἀμεσωτέρα πηγὴ εὐτυχίας εἶναι ἡ φαιδρὰ διάθεσις, ἡ εὐθυ-

μία, ἡ αἰσιοδοξία, ἡ ἀμεριμνησία, ἡ παιδικὴ ἀφέλεια.

***

Πρέπει νὰ καλλιεργῆται εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παιδιῶν ὁ ἀνθρωπισμός, δηλαδὴ ὁ σεβασμὸς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὁ σεβασμὸς τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν ἄλλων, καὶ ἡ συμπάθεια πρὸς ὅλα τὰ ὄντα.

***

Ἡ σοφία, ἡ γαλήνη τῆς ψυχῆς, ἡ καλωσύνη, αἱ ἠθικαὶ ἀρεταί, ἡ πνευματικὴ ἐλευθερία, ἀποτελοῦν τὰ πραγματικὰ ἀγαθά, κτῆμα ἐσαεὶ τοῦ κατέχοντος καὶ εἰς τὴν ἐδῶ ζωὴν καὶ μετὰ θάνατον.

***

Μὴ διστάζετε εἰς κάθε περίπτωσιν νὰ ὑποστηρίζετε σθεναρῶς ὅ,τι νομίζετε ὀρθόν, ἀληθὲς ἢ δίκαιον.

***

Τὸ οὐσιῶδες καὶ ὠφέλιμον δὲν εἶναι νὰ φαίνεται κανεὶς ἐνάρετος, ἀλλὰ νὰ εἶναι τοιοῦτος, οὔτε νὰ κρύπτῃ τὰ ἐλαττώματά του ὑπὸ τὴν μάσκαν τῆς ὑποκρισίας, ἀλλὰ νὰ μὴ ἔχῃ τοιαῦτα.

«Γένοι' οἷος ἐσσὶ μαθών»,
ΙΛΙΣΟΣ 8.

Ἂν ἤθελε κανεὶς ν' ἀλληγορήσῃ τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τῆς ἀνθρωπότητος, θὰ ἔπρεπε νὰ εἰκονίσῃ ἕνα Ταρτοῦφον δίδοντα τὴν χεῖρα εἰς ἕνα Φαρισαῖον.

«Γένοι' οἷος ἐσσὶ μαθών»,
ΙΛΙΣΟΣ 8.

***

Ἡ ὕπαρξις σωματικῆς, διανοητικῆς καὶ ψυχικῆς ὑγείας εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν λανθανουσῶν δυνάμεων καὶ τὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου.

«Ὑποθῆκαι Βιωτικῆς»,
ΙΛΙΣΟΣ 8.

***

Ἔσο πάντοτε πρᾶος καὶ ψύχραιμος. Ἡ ψυχικὴ ταραχή, ἡ ὀργή, ὁ ἐρεθισμὸς τῶν νεύρων βλάπτουν πρὸ παντὸς σὲ τὸν ἴδιον, διότι σοῦ συσκοτίζουν τὸν νοῦν, διαταράσσουν τὴν ψυχικήν σου ἰσορροπίαν, τὴν γαλήνην τοῦ πνεύματός σου.

«Ὑποθῆκαι Βιωτικῆς»,
ΙΛΙΣΟΣ 8.

***

Ὁ σοφός, ἐπιζητῶν νὰ εἶναι πάντοτε συνεπὴς πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὰς ἀρχάς του εἰς πᾶσαν περίπτωσιν τοῦ βίου, δὲν φοβᾶται καὶ νὰ ἀποθάνῃ ἀκόμη, ἵνα μείνῃ συνεπὴς πρὸς ἑαυτὸν καὶ πιστὸς εἰς τὸ καθῆκον.

«Ὑποθῆκαι Βιωτικῆς»,
ΙΛΙΣΟΣ 8.

★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆

Ὁ Δεκάλογος τοῦ Τζέφφερσον

Ὁ Θωμᾶς Τζέφφερσον, τρίτος Πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Ἀμερικῆς (1743—1826) συνεβούλευε:

1) Μὴν ἀναβάλλῃς ποτὲ γιὰ αὔριο ὅ,τι μπορεῖς νὰ κάνῃς σήμερα

2) Μὴ βάζῃς νὰ σοῦ κάνῃ ἄλλος ἐκεῖνο ποὺ μπορεῖς νὰ κάνῃς μόνος σου.

3) Μὴν ξοδέψῃς τὰ χρήματά σου πρὶν τὰ κερδίσῃς.

4) Μὴν ἀγοράσῃς ποτὲ περιττὸ πρᾶγμα, μὲ τὴν πρόφασι ὅτι τὸ βρῆκες φτηνό.

5) Ἡ ματαιοδοξία καὶ ἡ ὑπερηφάνεια μᾶς ἀναγκάζουν νὰ ξοδεύουμε περισσότερα ἀπὸ τὴν πεῖνα, τὴ δίψα καὶ τὸ κρύο.

6) Ποτὲ δὲν θὰ μετανοήσῃς ἐπειδὴ ἔφαγες λίγο.

7) Ποτὲ δὲν αἰσθάνεται κόπο κανεὶς γιὰ ὅ,τι ἐκτελεῖ μὲ προθυμία.

8) Τὶς μεγαλύτερες θλίψεις μᾶς τὶς προξενοῦν τὰ δυστυχήματα ποὺ δὲν συμβαίνουν.

9) Βλέπε τὰ πράγματα πάντοτε ἀπ' τὴν καλή τους ὄψι.

10) Ὅταν εἶσαι θυμωμένος, μέτρα ὡς τὰ δέκα. Κι' ὅταν εἶσαι πολὺ θυμωμένος, μέτρα ὡς τὰ ἑκατό.

★

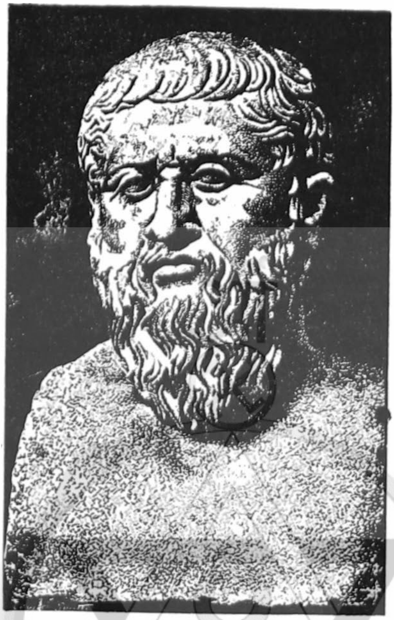
Βίας ὁ Πριηνεύς

Συμπλέων κάποτε μετὰ ἀσεβῶν, ὁ φιλόσοφος Βίας ὁ Πριηνεύς, ὅταν τὸ πλοῖον ἐκινδύνευε καὶ ἐκεῖνοι ἐπεκαλοῦντο τοὺς θεούς, εἶπε: «Σιγᾶτε», μήπως σᾶς ἀντιληφθοῦν «ἐνθάδε πλέοντας».

Ὁ ἴδιος, ἐρωτηθεὶς τί εἶναι αὐτό, ποὺ δύναται νὰ καταστήσῃ τὸν βίον ἄφοβον, εἶπεν: Ὀρθὴ συνείδησις.

Ἐδίδασκεν: Ἄκουε πολλά, λάλει ὀλίγα. Νόει, καὶ τότε πράττε.

Ἐρωτηθεὶς τίς εἶναι ἀτυχής, ἀπήντησεν: Ὁ μὴ ὑποφέρων τὴν ἀτυχίαν.

Τί γράφει ὁ Πλάτων

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ «ΠΟΛΙΤΕΙΑ»

Κωστῆ Μελισσαροπούλου

Στὸ προηγούμενο τεῦχος τοῦ «Ἰλισοῦ» (σελ. 227 - 230), ἐδημοσιεύσαμε ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Πλάτωνος «Νόμοι», σχετικὰ μὲ τὴν ἀνατροφὴ καὶ τὴν παιδεία.

Τώρα θὰ συνεχίσωμε μὲ μερικὲς ἀπὸ τὶς ἀπόψεις τοῦ Πλάτωνος, ἀπὸ τὸ βιβλίο του «Πολιτεία».

Ὁ Πλάτων, λέγει ὅτι κατὰ τὴ σύλληψη πρέπει νὰ ἐξετάζωνται οἱ ἀστρολογικὲς ἐπιδράσεις, ὥστε νὰ γεννιοῦνται παιδιὰ μὲ καλὴ φυσικὴ προδιάθεση καὶ μὲ εὐνοικὴ τύχη.(546)

Ὅσοι ἔχουν ἀρρωστημένα σώματα δὲν πρέπει νὰ τεκνοποιοῦν.(407)

Τὰ παιδιὰ πρέπει νὰ γεννιοῦνται ἀπὸ γονεῖς ποὺ βρίσκονται στὴν ἀκμὴ τῆς ἡλικίας τους.(460)

Ὁ Πλάτων συμβουλεύει κάθε μητέρα νὰ φροντίζη ὥστε νὰ πλάθη περισσότερο τὴν παιδικὴ ψυχὴ μὲ κατάλληλα παραμύθια, παρὰ τὸ παιδικὸ σῶμα μὲ τὶς φροντίδες της.(377)

Ἡ ἀρχὴ ἔχει πολὺ μεγάλη σπουδαιότητα γιὰ κάθε ἔργο, καὶ μάλιστα ὅταν πρόκειται γιὰ ἕνα πλάσμα νεαρὸ καὶ ἁπαλό, διότι τότε πρὸ πάντων διαμορφώνεται τὸ ἄτομο.(377)

Δὲν πρέπει οἱ μητέρες, δίνοντας πίστη στοὺς ποιητές, νὰ φοβίζουν τὰ παιδιά τους μὲ ἱστορίες γιὰ φαντάσματα, οὔτε νὰ λένε λόγια βλάσφημα γιὰ τοὺς θεούς.(381)

Ἀλλ' ἂς παραθέσωμε αὐτούσια μιὰ περικοπὴ(378) ἀπὸ τὴ μετάφραση Κ. Δ. Γεωργούλη (σελ. 60-61): «Ἀποκλείεται νὰ εἰπωθῆ ὅτι οἱ θεοὶ κάνουν ἀναμεταξύ τους πολέμους, ἐπιβουλὲς καὶ μάχες, ξέρουμε δὰ ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι ἀληθινά, ἀνίσως καὶ θέλωμε νὰ θεωροῦν, ὅσοι θὰ γίνουν φύλακες τῆς πόλης μας, μέγιστη ἐντροπὴ τὸ νὰ ἐχθρεύεται χωρὶς λόγο ὁ ἕνας τὸν ἄλλο· πρέπει νὰ ἀποφύγωμε νὰ τοὺς λέμε μυθικὲς διηγήσεις καὶ νὰ τοὺς παρουσιάζωμε ζωγραφικὲς παραστάσεις, ἀναφερόμενες στὶς γιγαντομαχίες καὶ στὶς ἀπειράριθμες καὶ πολυποίκιλες ἄλλες ἔχθρες τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων πρὸς τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς δικούς τους. Ἀντίθετα, ἀνίσως κι' ἔχωμε σκοπὸ νὰ κάμωμε τοὺς νέους νὰ πιστέψουν ὅτι κανένας ἕως τὰ τώρα πολίτης δὲν ἔπιασε ἔχτρα μ' ἕναν ἄλλο πολίτη καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀνόσιο πρᾶγμα, πρέπει οἱ γέροι καὶ οἱ γριὲς μὲ τέτοιο πνεῦμα νὰ μιλοῦν στὰ παιδιά, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν πρώτη τους ἡλικία, καὶ ὅταν τὰ παιδιὰ προχωροῦν στὴν ἡλικία, πρέπει νὰ εἶναι ἀναγκασμένοι καὶ οἱ ποιητὲς μέσα στὰ ὅρια αὐτῶν τῶν σκέψεων νὰ συνθέτουν τοὺς μύθους τους. Τὸ δέσιμο ὅμως ποὺ ἔπαθε ἡ Ἥρα ἀπὸ τὸ παιδί της καὶ τὸ πῶς ἐγκρεμίστηκε ἀπὸ τὸν πατέρα του ὁ Ἥφαιστος, θέλοντας νὰ ὑπερασπιστῆ τὴν δερνόμενη μητέρα του, καὶ τὶς θεομαχίες, ὅσες ἔχει ἐφεύρει ὁ Ὅμηρος, δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέψωμε νὰ ἀκουστοῦν μέσα στὴ δική μας πόλη, εἴτε εἶναι εἴτε δὲν εἶναι φτιασμένες μὲ ἀλληγορικὴ σημασία. Γιατὶ ὁ νέος δὲν ἠμπορεῖ νὰ κρίνη τί εἶναι ἀλληγορία καὶ τί δὲν εἶναι, ἀλλὰ ἐκεῖνα ποὺ θὰ τοῦ κολλήσουν στὸ μυαλό του σὲ νεαρὴ ἡλικία, μένουν κατὰ κανόνα ἀνεξάλειπτα καὶ ἀμετακίνητα. Γι' αὐτὰ ὅλα πρέπει νὰ προσέχωμε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο, ὅσες διηγήσεις στὴν πρώτη ἀρχὴ τῆς ἡλικίας των ἀκοῦνε, νὰ εἶναι μυθολογικὲς διηγήσεις ποὺ ἡ ἀκρόασή τους νὰ εὐνοῆ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἀρετῆς».

Ὁ Πλάτων λέγει, ὅτι τὰ πρῶτα μαθήματα πρέπει νὰ εἶναι γιὰ τὸ σῶμα ἡ γυμναστικὴ καὶ γιὰ τὴν ψυχὴ ἡ μουσική.(376)

Ἡ καλὴ γυμναστική, ὅπως καὶ ἡ μουσική, πρέπει νὰ εἶναι ἁπλῆ καὶ μετρημένη.(404)

Ὅποιον δρόμο πάρη κανεὶς ἀπὸ τὴν παιδική του ἡλικία, τέτοιον καὶ κατόπιν θὰ ἀκολουθήση.(425)

Ὅταν τὰ παιδιὰ δεχθοῦν μέσα στὴν ψυχή τους, μὲ τὴν ἐπίδραση τῆς μουσικῆς, ἐκεῖνα ποὺ πρέπει, θὰ ἀκολουθοῦν τὰ σωστά, θὰ τηροῦν σιγὴ μπροστὰ στοὺς μεγαλύτερους, θὰ παραχωροῦν τὴ θέση τους, θὰ σηκώνωνται ὄρθιοι καὶ θὰ δείχνουν τὸν ὀφειλόμενο σεβασμὸ στοὺς γονεῖς τους.(425)

Οἱ πιὸ ἔξυπνες ψυχές, ἂν τοὺς τύχη κακὴ διαπαιδαγώγηση, θὰ γίνουν πρῶτες στὴν κακία. Τὰ μεγαλύτερα ἀδικήματα παρουσιάζονται εὐκολώτερα ἀπὸ μιὰ γενναία φύση, ποὺ τὴν ἐχάλασε ἡ ἀνατροφή, παρὰ ἀπὸ μιὰ φύση ἀδύνατη, ποὺ δὲν θὰ γίνη ποτὲ ἀφορμή, οὔτε γιὰ μεγάλο καλό, οὔτε γιὰ μεγάλο κακό.(491)

Τὰ παιδιὰ δὲν πρέπει νὰ μαθαίνουν μὲ ἐξαναγκασμό, διότι ἐκεῖνο ποὺ θὰ μάθη ἡ ψυχὴ μὲ τὴ βία, δὲν θὰ τῆς μείνη μόνιμο κτῆμα. Περισσότερα μαθαίνουν παίζοντας.(536)

Οἱ νέοι δὲν πρέπει νὰ γίνωνται φιλοχρήματοι, οὔτε νὰ ἐπιθυμοῦν δῶρα, ἀλλὰ νὰ ἔχουν τὶς ἀρετὲς τῆς σοφίας, τῆς ἀνδρείας, τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς δικαιοσύνης.(390 καὶ 427)

Ἡ ἀρετὴ εἶναι ὑγεία, ὀμορφιά, εὐεξία τῆς ψυχῆς, ἐνῶ ἡ κακία εἶναι ἀρρώστεια, ἀσχήμια, ἀδυναμία. Οἱ καλὲς ἀσχολίες ὁδηγοῦν στὴν ἀπόκτηση τῆς ἀρετῆς καὶ οἱ ἄσχημες τῆς κακίας.(444)

Τὰ παιδιὰ δὲν πρέπει νὰ συγκεντρώνουν στὴν ψυχή τους κακά, ἀνατρεφόμενα μέσα στὶς εἰκόνες τῆς κακίας, σὰν ζῶα ποὺ βόσκουν σὲ κάποιο λιβάδι μὲ φαρμακερὰ βότανα. Πρέπει νὰ ἐπικοινωνοῦν μὲ τὴν καλλιτεχνία καὶ μὲ τὴ φυσικὴ ὡραιότητα, ὥστε οἱ νέοι νὰ ὠφελοῦνται ὅπως ἀπὸ μιὰ αὔρα ποὺ φέρνει ὑγεία ἀπὸ ὑγιεινοὺς τόπους. Ὅποιος πάρει καλὴ ἀνατροφή, μέσα σὲ περιβάλλον ὀμορφιᾶς, θὰ ἐπαινῆ τὰ ὡραῖα πράγματα, θὰ ἑλκύεται πρὸς αὐτὰ καὶ θὰ μισῆ τὰ ἄσχημα.(401)

Ἂν θέλωμε νὰ χρησιμοποιήσωμε τὶς γυναῖκες γιὰ ὅποιες καὶ τοὺς ἄνδρες δουλειές, θὰ πρέπει νὰ τὶς διδάξωμε τὰ ἴδια πράγματα, δηλ. γυμναστικὴ καὶ μουσική, καθὼς καὶ τὴν πολεμικὴ τέχνη. Ὑπάρχουν πολλὲς γυναῖκες ποὺ εἶναι σὲ πολλὰ ἐπαγγέλματα καλύτερες ἀπὸ πολλοὺς ἄνδρες.(451 καὶ 455)

Δείχνει ἀνελευθερία καὶ φιλοχρηματία ἡ σκύλευση νεκροῦ καὶ εἶναι ἀπόδειξη περιωρισμένης νοοτροπίας νὰ νομίζη κανεὶς ὅτι ἐχθρὸς εἶναι τὸ σῶμα τοῦ σκοτωμένου, ἐνῶ ὁ ἐχθρὸς ἔχει

πετάξει μακρυά, ἔχοντας παρατήσει τὸ μέσο ποὺ χρησιμοποιοῦσε γιὰ τὸν πόλεμο.(469)

Ἀληθινοὶ φιλόσοφοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ βρίσκουν εὐχαρίστηση στὴ θέα τῆς ἀλήθειας.(475)

Ἡ δειλὴ καὶ ἀνελεύθερη φύση δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη κανένα δικαίωμα ἐπάνω στὴν ἀληθινὴ φιλοσοφία.(486)

Ἡ μικρολογία εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἐμπόδιο γιὰ τὴν ψυχή, ποὺ μέλλει ἀδιάκοπα ν' ἁπλώνεται γιὰ ν' ἀγκαλιάση ὁλόκληρο τὸ σύμπαν τῶν θεϊκῶν καὶ ἀνθρώπινων πραγμάτων. Ὅταν ἡ σκέψη εἶναι προικισμένη μὲ μεγαλοπρέπεια καὶ μὲ τὴ δύναμη νὰ παραδίνεται στὴ θεωρία τῆς αἰωνιότητος καὶ τοῦ συνόλου τῆς οὐσίας, δὲν μπορεῖ νὰ νομίση τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ σὰν κάτι μεγάλο.(486)

Φιλοσοφία καὶ πλῆθος εἶναι ἀδύνατον νὰ συνυπάρξουν. Ἀναγκαστικὰ οἱ φιλόσοφοι θ' ἀκοῦνε κατηγορίες ἀπὸ τὸ πλῆθος.(494)

Ὁ ἀληθινὸς φιλόσοφος καταφρονεῖ τὰ πολιτικὰ ἀξιώματα. (521)

Ἂν οἱ φιλόσοφοι δὲν βασιλεύσουν στὶς πόλεις ἢ οἱ λεγόμενοι βασιλεῖς καὶ δυνάστες δὲν φιλοσοφήσουν γνήσια καὶ ἱκανοποιητικά, ἂν δὲν συμπέσουν στὸ ἴδιο πρόσωπο τοῦτα τὰ δύο, δηλ. ἡ πολιτικὴ δύναμη καὶ ἡ φιλοσοφία, δὲν θὰ ὑπάρξη τέλος τῶν δεινῶν στὶς πόλεις, καὶ νομίζω οὔτε καὶ σὲ ὁλόκληρο τὸ ἀνθρώπινο γένος.(473)

Ὁ Πλάτων γιὰ νὰ ἐξηγήση τὴ νοοτροπία τῶν ἀπαίδευτων στὴ φιλοσοφία ἀνθρώπων, δίνει τὴν περίφημη εἰκόνα τῶν δεσμωτῶν τοῦ σπηλαίου, οἱ ὁποῖοι —στὴ λάμψη τῆς πίσω τους φωτιᾶς— βλέπουν στὸν ἀντικρυνὸ τοῖχο τὶς κινούμενες σκιὲς ἐκείνων ποὺ περνοῦν πίσω τους —ἐμπρὸς ἀπὸ τὴ φωτιὰ— καὶ τὶς θεωροῦν σὰν τὴ μοναδικὴ πραγματικότητα. Ἂν κανεὶς τοὺς λύση ἀπὸ τὰ δεσμά τους καὶ ἰδοῦν τὰ πράγματα ὅπως εἶναι, δὲν θὰ τὰ καταλάβουν καὶ θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ θεωροῦν σὰν πραγματικότητα τὶς κινούμενες σκιὲς ποὺ ἦσαν συνηθισμένοι νὰ βλέπουν στὸν ἀντικρυνὸ τοῖχο τοῦ σπηλαίου.

Ὁ Πλάτων θεωρεῖ σὰν ἀπαραίτητα μαθήματα, ποὺ ὁδηγοῦν τὴν ψυχὴ στὴ θέα τοῦ ὄντος καὶ στὴν ἀλήθεια, τὴν ἀριθμητική, γεωμετρία, στερεομετρία, ἀστρονομία, ἁρμονική, διαλεκτική.

Ἡ ἀριθμητικὴ γυμνάζει τὴ νόηση καὶ τὴν ὁδηγεῖ στὴ γνώση τῆς καθαρῆς φύσεως τῶν ἀριθμῶν. (522 - 526)

Ἡ γεωμετρία καὶ ἡ στερεομετρία ἀνυψώνουν τὴ νόηση πρὸς τὴν οὐσία τῶν ὄντων καὶ τὴν ἀλήθεια.(526 - 528)

Ἡ ἀστρονομία ὠθεῖ τὴν ψυχὴ νὰ ἀτενίζῃ πρὸς τὰ ἄνω καὶ νὰ θαυμάζῃ τὰ ἄστρα, τὰ στολίδια τοῦ οὐρανοῦ ποὺ εἶναι τὰ ὡραιότερα ἀνάμεσα στὰ ὁρατά, ἀλλὰ πολὺ κατώτερα ἀπὸ τὰ ἀληθινά.(527 - 530)

Ἡ ἁρμονική, ὁδηγεῖ στὴν ἀντίληψη τῶν ἁρμονικῶν σχέσεων ποὺ ὑπάρχουν στὴ φύση.(530 - 531)

Ὅλες αὐτὲς οἱ ἐπιστῆμες εἶναι προπαρασκευὴ γιὰ τὸ μάθημα τῆς διαλεκτικῆς, ποὺ εἶναι ἡ τέχνη τοῦ μεθοδικοῦ διαλόγου, διὰ τοῦ ὁποίου ἀναζητεῖται ἡ οὐσία κάθε πράγματος καὶ ἀνευρίσκεται διὰ τῆς νοήσεως τὸ ἀγαθὸν καὶ ἡ ἀλήθεια.(531 - 534)

Τὴ γλυκύτητα τῆς ἡδονῆς ποὺ παρέχει ἡ θέα τοῦ ὄντος εἶναι ἀδύνατον ἄλλος νὰ τὴ δοκιμάσῃ ἐκτὸς ἀπὸ τὸν φιλόσοφο. (582)

Ἡ σύγχρονη ἀποτυχία καὶ ἡ περιφρόνηση ποὺ ἔχει πέσει στὴ φιλοσοφία, ὀφείλεται στὸ ὅτι ἀσχολοῦνται μ' αὐτὴν ἄνθρωποι χωρὶς ἀξία, ἐνῶ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἐπαφὴ μαζί της νόθοι, ἀλλὰ γνήσιοι ἄνθρωποι, μὲ σωφροσύνη, ἀνδρεία, μεγαλοπρέπεια καὶ ὅλα τὰ εἴδη τῆς ἀρετῆς.(535)

Ὅσοι ἔχουν παραμείνει ἀκλόνητοι στὴν ἀρετή, ὅταν γίνουν 50 χρονῶν καὶ ἀριστεύσουν σὲ ὅλα καὶ ἀπὸ κάθε ἄποψη, πρέπει νὰ ὁδηγηθοῦν στὴν τελευταία βαθμίδα καὶ ἀφοῦ ὑψώσουν πρὸς τὰ ἐπάνω τὴν ὁλοκάθαρη λάμψη τῆς ψυχῆς, νὰ στρέψουν τὴν προσοχή τους σ' αὐτὸ ποὺ χαρίζει στὰ πάντα φῶς, καὶ ἀφοῦ ἰδοῦν τὸ πρωταρχικὸ ἀγαθό, ἔχοντάς το σὰν πρότυπο, νὰ βάζουν τὴν πόλι, τοὺς πολῖτες καὶ τὸν ἑαυτό τους σὲ κόσμια τάξη κατὰ τὸν ὑπόλοιπο χρόνο τῆς ζωῆς τους, ἀφιερώνοντας τὸ μεγαλύτερο μέρος της στὴ φιλοσοφία. Ἀλλ' ὅταν ἔλθῃ τοῦ καθενὸς ἡ σειρά, θὰ παίρνῃ μέρος στοὺς κόπους τῆς πολιτικῆς ζωῆς, γιὰ τὸ συμφέρον τῆς πόλεως.(539)

Πρέπει νὰ μένῃ κανεὶς ὅσο μπορεῖ ἀτάραχος μέσα στὶς συφορές, χωρὶς ν' ἀγανακτῆ, ἀφοῦ δὲν εἶναι φανερὸ τὸ καλὸ ἢ τὸ κακὸ ποὺ βγαίνει ἀπ' αὐτές, οὔτε ἔχει νὰ κερδίσῃ τίποτα ἐκεῖνος ποὺ παραδίνεται στὴ στενοχώρια, οὔτε ὑπάρχει κάτι μέσα στὰ ἀνθρώπινα ποὺ νὰ ἔχῃ ὑπερβολικὰ μεγάλη σπουδαιότητα.(604)

Εἶναι ἕνας μεγάλος ἀγώνας, περισσότερο μεγάλος ἀπ' ὅσο φαίνεται, νὰ γίνῃ κανεὶς καλός. Γι' αὐτὸ δὲν ἀξίζει νὰ παρασυρθῆ οὔτε ἀπὸ τιμές, οὔτε ἀπὸ χρήματα, οὔτε ἀπὸ κάποιο ἀξίωμα, οὔτε ἀπὸ τὴν ποίηση τὴν ἴδια, στὴν παραμέληση τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν.(608)

Ὅλος ὁ χρόνος ποὺ ἀρχίζει μὲ τὴν παιδικὴ ἡλικία καὶ τελειώνει μὲ τὴ γεροντική, ἂν συγκριθῆ μὲ τὸ σύνολον τοῦ χρόνου, θὰ εἶναι ὑπερβολικὰ λίγος. Ὄχι λίγος, ἀλλὰ ἕνα τίποτα. (608)

Οἱ θεοὶ πάντοτε ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ εἶναι ὁλόκαρδα ἀποφασισμένος, ἀσκώντας τὴν ἀρετή, νὰ γίνη δίκαιος καὶ ὅμοιος μὲ τὸν θεό, στὸν βαθμὸ ποὺ τοῦ ἐπιτρέπουν οἱ ἀνθρώπινες δυνάμεις.(613)

Ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι ἰδιοκτησία κανενός. Ἡ μετοχὴ ποὺ θὰ ἔχη κανεὶς ἐπάνω σ' αὐτὴν θὰ εἶναι μεγαλύτερη ἢ μικρότερη, ἀνάλογα μὲ τὴν ἐκτίμηση ἢ τὴν περιφρόνηση ποὺ δείχνει ἀπέναντί της.(617)

Ὁ χειρότερος τρόπος ζωῆς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ θὰ καταστήση τὴν ψυχὴ ἀδικώτερη. Ὁ καλύτερος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ θὰ δώση ὤθηση στὴν ψυχὴ γιὰ νὰ γίνη δικαιότερη.(618)

Τελειώνοντας, ἂς σκιαγραφήσωμε συνοπτικὰ τὸν περίφημο μῦθο τοῦ Ἠρός. Ὅπως εἶναι γνωστόν, ὁ Πλάτων ἀγαπᾶ νὰ ἀφηγῆται μὲ μύθους τὰ πιὸ παράδοξα σημεῖα τῶν διαλόγων του. Ὁ Ἠρὸς σκοτώθηκε στὸν πόλεμο καὶ ἔμεινε τὸ σῶμα του ἄταφο 12 ἡμέρες. Ὅταν ἐπῆγαν νὰ τὸ θάψουν, ξαναγύρισε στὴ ζωὴ καὶ διηγήθηκε ὅσα εἶδε ἐκεῖ ποὺ εἶχε πάει. Ἦταν ἕνα σταυροδρόμι, μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ ἐκεῖ ἦσαν καθισμένοι δικαστές, ποὺ ἔστελναν τοὺς δίκαιους δεξιά, πρὸς τὸν οὐρανό, τοὺς ἄδικους ἀριστερά, πρὸς τὰ τάρταρα. Καὶ συγχρόνως ἄλλες ψυχὲς ἀνέβαιναν ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ἄλλες κατέβαιναν ἀπὸ τὸν οὐρανό. Κάθε ψυχὴ βασανιζόταν γιὰ τὰ ἀδικήματα ποὺ εἶχε κάνει καὶ εὐδαιμονοῦσε γιὰ τὶς εὐεργεσίες καὶ τὴ δικαιοσύνη ποὺ εἶχε ἀσκήσει στὸν ἐπίγειο βίο. Κάθε ψυχὴ ἐδιάλεγε τὸν τρόπο τοῦ μελλοντικοῦ βίου της, ἀλλὰ οἱ πιὸ πολλὲς δὲν ἐγνώριζαν νὰ διαλέξουν τὰ σωστά. Τὶς περισσότερες φορὲς τὴν ἐκλογὴ κανόνιζαν οἱ συνήθειες καὶ οἱ ἐντυπώσεις τῆς προηγούμενης ζωῆς. Ὅταν καθένας ἐδιάλεγε τὸν μελλοντικὸ βίο του, παρουσιαζόταν στὶς τρεῖς μοῖρες, τὴ Λάχεση, τὴν Κλωθὼ καὶ τὴν Ἄτροπο, ποὺ ἦσαν κόρες τῆς Ἀνάγκης. Κατόπιν ἔπινε ἀπὸ τὸ νερὸ τῆς Λήθης, λησμονοῦσε τὰ προηγούμενα καὶ προχωροῦσε σὲ μιὰ νέα γέννηση.

Μὲ τὸν μῦθο τοῦ Ἠρὸς τελειώνει ἡ «Πολιτεία».

ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Γ. ΤΣΕΛΛΟΥ
Ἀπὸ ὁμιλία στὴν Τεκτονικὴ
Στοὰ «ΣΟΛΩΝ» Λευκωσίας

Βρισκόμαστε στὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1814. Δὲν εἶναι ἐπακριβῶς καθωρισμένη ἡ ἡμερομηνία. Ἔχει ὅμως γίνει παραδεκτό, ὅτι τότε, οἱ τρεῖς πρῶτοι ἵδρυσαν τὴ Φιλικὴ Εταιρεία. Τὴν ὀργάνωση, πρὸς τὴν ὁποία ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ Ἔθνους θὰ στρέφεται διαρκῶς μὲ πολλὴ εὐλάβεια. Κι' ἔδωκαν τὸν ἀκόλουθον ὅρκο:

Στάθηκαν ὄρθιοι. Ἀπάνου σ' ἕνα τραπέζι τοποθέτησαν ἕνα πινάκιο κι ἀπάνου στὸ πινάκιο ἕνα ξῖφος. Μὲ τ' ἀριστερὸ χέρι κρατοῦσαν ἕνα ποτῆρι γεμᾶτο κρασὶ καὶ τὸ δεξὶ χέρι τὸ τοποθέτησαν στὴν καρδιά τους:

«Ὁρκιζόμεθα ὡς τίμιοι ἄνθρωποι, ὡς ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι δὲν κινούμεθα ἀπὸ κανὲν ἄλλο αἴσθημα, εἰμὴ ἀπὸ τὸ πρὸς τὴν Ἐλευθερίαν τῆς ταλαιπώρου Πατρίδος μας, ἵνα συντρέξωμεν μὲ τὸν Νοῦν, μὲ τὴν καρδίαν καὶ μὲ τὸ σῶμα μας εἰς τὴν ἐλευθερίαν της, μὴ πτοούμενοι μήτε πῦρ, μήτε σίδηρον, μήτε ὁποιανδήποτε βάσανον ὡς ἀπὸ μέρους οὑτινοσδήποτε, ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ μᾶς ἀποκόψη ἀπὸ τὴν ἱερότητα τοῦ σκοποῦ μας. Οἱ κόποι καὶ ἀγῶνες θέλουν λογίζεσθαι ὡς μηδὲν ὡς πρὸς τὴν ἀπόφασίν μας. Ὅ,τι δὲ ἤθελεν εἶναι μυστικὸν μεταξὺ ἡμῶν, τοῦτο ἐπ' οὐ-

δεμιᾷ περιπτώσει δὲν μπορεῖ νὰ κοινολογηθῇ εἰς ἄλλον, ἂν ἐκ συμφώνου δὲν ἐγκριθῇ ἡ κοινοποίησίς του.

»Ὁρκιζόμεθα δὲ πρὸ πάντων, ὅτι μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν τυράννων τῆς Πατρίδος μας, τὸ πῦρ καὶ ὁ σίδηρος εἶναι τὰ μόνα μέσα τῆς διαλλαγῆς καὶ τίποτα ἄλλο.

»Ἐκ τοῦ ἐναντίον δὲ καὶ ἤθελεν ἀναιρέσωμεν τὴν ἱερότητα τῶν χρεῶν μας, κινούμενοι ἀπὸ αἰσχροκέρδειάν τινα ἢ δειλίαν ἢ ἄλλην ὁποιανδήποτε αἰτίαν, τὸ ὄνομά μας νὰ παραδίδεται εἰς τὸ αἰώνιον ἀνάθεμα καὶ εἰς τὴν κατάραν τῶν ὁμογενῶν μας.

»Τὸ αἷμα μας νὰ χυθῇ, ὡς χύνεται αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὁ οἶνος οὗτος (ἔχυσαν μέρος τοῦ οἴνου ἐπὶ τοῦ ξίφους). Τὸ δὲ σῶμα μας, μὴ ἀξιούμενον ταφῆς, νὰ γίνῃ βορὰ τῶν θηρίων καὶ τῶν ὀρνέων. Ἀμήν»

Εὐθὺς ἀμέσως ἐφιλήθησαν, ἤπιαν τὸ ὑπόλοιπο κρασὶ καὶ ὑπέγραψαν τὸν ὅρκο.

***

Ἡ ἵδρυσις τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἐσημείωνε τὴν ἀρχὴ τοῦ τέλους τῆς ἑλληνικῆς δουλείας τεσσάρων αἰώνων.

Δὲν εἶχε μείνει καὶ πρωτύτερα τὸ Ἔθνος μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια. Μὲ πολλοὺς τρόπους διεδήλωσε τὸν πόθο τῆς Ἐλευθερίας: Μετανάστευσις καὶ δημιουργία φιλελευθέρων ἑστιῶν στὸ ἐξωτερικό, κρυφὸ σχολειὸ στὴν σκλαβωμένη πατρίδα, κλεφτουργιὰ στὰ ἐλεύθερα βουνά της.

Σκλαβωμένες ὅμως διαδέχονταν, ἡ μιὰ τὴν ἄλλη, οἱ γενεὲς τῶν Ἑλλήνων. Οἱ αἰῶνες πέρναγαν χωρὶς τὸ γλυκοχάραγμα τῆς πολυπόθητης αὐγῆς. Χωρὶς νἄρχεται τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου.

Ὅσοι ἔφευγαν γιὰ τὴν ξενητειά, δὲν ξέχναγαν βέβαια τὸ ἐθνικὸ χρέος, ἀλλὰ ἡ σκέψη τους ἄρχισε, μὲ τὸν καιρό, νὰ στρέφεται σ' ἄλλους δρόμους, ποὺ ἡ λογικὴ τοὺς παρουσίαζε σὰν τοὺς μόνους κατάλληλους γιὰ νὰ ξαναφέρουνε τὴ λευτεριὰ στὴ σκλαβωμένη Πατρίδα. Ἰσχυρίζονταν, κι ἐπέμεναν, ὅτι ἦταν ἀνάγκη νὰ μορφωθῇ πρῶτα τὸ σκλαβωμένο Ἔθνος. Ἔπρεπε ν' ἀποχτήσῃ συνείδηση τοῦ δικαιώματός του νὰ γίνῃ ἐλεύθερο. Τὸ τόνιζαν μ' ἔμφαση, ὅτι μόνον ὅταν θἄκανε χτῆμα του τὴν παιδεία θὰ μποροῦσε ν' ἀποκτήσῃ τὴ λευτεριά του. Καὶ γιὰ νὰ λυτρώσουν τὸ Γένος, θυσίαζαν ὅλη τους τὴ δραστηριότητα σ' αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Τύπωναν βιβλία καὶ ἵδρυαν σκολειὰ ὅπου μποροῦσαν, στὸν σκλαβωμένο τόπο ἢ στὸ ἐξωτερικό.

Ἔλεγαν ἀκόμη, ὅτι ἔπρεπε νὰ προπαρασκευάσουν τὸ κατάλληλο πολιτικὸ κλῖμα ἀνάμεσα στοὺς ἰσχυροὺς τῆς Εὐρώπης. Γιὰ νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ πι-

στέψουν τὴ δεινὴ κατάσταση τοῦ σκλαβωμένου λαοῦ μας. Νὰ ἐνδιαφερθοῦν γιὰ τὴν ἀπόδοση δικαιοσύνης καὶ νὰ κινηθοῦν, κι αὐτοὶ μὲ τὴ δύναμή τους, γιὰ νὰ βοηθήσουν τὴν ἀπελευθερωτικὴ προσπάθεια. Ἔτσι πίστευαν, πὼς μόνον τότε ἤτανε δυνατὸ νὰ ἐλευθερωθῆ ἡ Πατρίδα. Δὲν ἐπετρέπετο, τόνιζαν, νὰ κινηθῆ μόνος του ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἐναντίον τῆς τούρκικης τυραννίας. Θὰ ἦταν ἀπονενοημένο διάβημα. Καθαρὴ τρέλλα. Κι ἐμπόδιζαν καὶ καταδίκαζαν, ὅσους εἰργάζοντο γιὰ τὸν ξεσηκωμὸ τοῦ ἔθνους μόνου του, χωρὶς ἄλλη, ἐξωτερικὴ βοήθεια.

Καὶ ὅταν οἱ πρωτοπόροι τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας, οἱ ἱδρυταὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἐκήρυξαν ὅτι τὸ ἔθνος θὰ ἐλευθερωθῆ ὅταν ξεσηκωθῆ τὸ ἴδιο, ἀποφασισμένο νὰ πεθάνη γιὰ τὴν ἐλευθερία του, προσπάθησαν νὰ τοὺς ἀναχαιτίσουν. Ἦσαν καὶ οἱ τρεῖς —Νικόλαος Σκουφᾶς, Ἀθανάσιος Τσακάλωφ καὶ Ἐμμανουὴλ Ξάνθος— χωρὶς περγαμηνές. «Ἐμποροϋπαλλήλους», ἐπειδὴ αὐτὸ ἦταν τὸ ἐπάγγελμά τους, τοὺς ἀποκαλοῦσε εἰρωνικὰ ὁ Καποδίστριας. Καὶ συνέχιζε τὴν εἰρωνία του: «Πῶς μποροῦσαν αὐτοὶ νὰ στοχάζωνται πολιτικά;». Ἀλλὰ κι ὁ σοφὸς Δάσκαλος τοῦ Γένους, ὁ Ἄνθιμος Γαζῆς, τὸ εἶπε κοφτὰ στὸν Σκουφᾶ, ὅταν μὲ τρόπο τοῦ μίλησε γιὰ τὴν Φιλική: «Σκουφᾶ, ἐσεῖς εἶσθε νέοι καὶ θὰ κάμετε καλὰ ν' ἀφήσετε ἐμᾶς τοὺς γέροντας, ν' ἀκολουθήσωμε τὸν δρόμο τῶν φώτων».

Ἀλλὰ οἱ τρεῖς ἱδρυταὶ δὲν ἐπηρεάσθηκαν ἀπὸ τοὺς «μεγάλους», τοὺς «δυνατοὺς» καὶ τοὺς «σοφούς». Εἶχαν συλλάβει τὴ βαθύτατη ἀλήθεια, ποὺ ἀποτελεῖ τὴ μόνη ἀξία τοῦ ἀνθρώπου: Ὅ τ ι ὁ ἄ ν θ ρ ω π ο ς ε ἶ ν α ι π λ α σ μ έ ν ο ς μ έ σ α τ ο υ ἐ λ ε ύ θ ε ρ ο ς. Τὰ κατάφεραν δέ, τὴ γνώση τους αὐτὴ νὰ τὴ ριζώσουν καὶ στὴν ψυχὴ ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Ἔτσι μπόρεσαν νὰ σηκώσουν ὅλους τοὺς Ἕλληνες ἀπὸ τὴ θέση τοῦ σκλάβου, τοῦ ραγιᾶ. Τοὺς ἀνέβασαν στὸ ὕψιστο ἐκεῖνο ἐπίπεδο, ἐκεῖ ὅπου ἡ φύση ἔχει τοποθετήσει τὸν ἄνθρωπο: Σ τ ὸ ἐ π ί π ε δ ο τ ο ῦ ἐ λ ε ύ θ ε ρ ο υ κ α ὶ δ η μ ι ο υ ρ γ ι κ ο ῦ π λ ά σ μ α τ ο ς. Ἀπ' τὴ στιγμὴ ἐκείνη εἶχε συντελεστῆ τὸ ἀπίστευτο θαῦμα. Δ ὲ ν μ π ο ρ ο ῦ σ α ν π ι ὰ ο ἱ Ἕ λ λ η ν ε ς ν ὰ σ υ μ β ι ώ σ ο υ ν μ ὲ τ ὸ ν κ α τ α κ τ η τ ή. Τὸν λόγο τὸν εἶχαν πιὰ τὰ ὅπλα. Προτοῦ νὰ δοθῆ τὸ σύνθημα «πῦρ», οἱ Φιλικοὶ κινήθηκαν γιὰ τὴν ἐξασφάλιση ἀρχηγίας.

Εἶχαν, ἀπὸ νωρίς, ἐπισημάνει τοὺς κατάλληλους στόχους: Δυὸ μεγάλα, ἑλληνικά, ὀνόματα, ποὺ ἔδιναν ὅλες τὶς ἐγγυήσεις. Τὸν ἐπιφανῆ Κερκυραῖο καὶ ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας, Ἰωάννη Καποδίστρια. Καὶ τὸν θρυλικὸ στρατηγὸ τοῦ Ρωσσικοῦ στρατοῦ καὶ ἥρωα τῶν ρωσσικῶν πολέμων κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, τὸν Ἀλέξανδρο Ὑψηλάντη:

Στενότατο φίλο καὶ ὑπασπιστὴ τοῦ Ρώσσου Αὐτοκράτορα Ἀλεξάνδρου τοῦ Β΄. Οἱ οἰκογενειακὲς ρίζες τοῦ Ὑψηλάντη κρατοῦσαν ἀπ' τὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία. Ἀπὸ τὸ 1200. Ἦταν ἀπόγονος τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου Ὑψηλάντη. Τοῦ ἐπιλεγόμενου Ξιφαλινοῦ, ὁ ὁποῖος ἦταν Αὐλάρχης τῶν Κομνηνῶν καὶ γαμπρὸς τοῦ Αὐτοκράτορα Ἐμμανουὴλ τοῦ Γ΄.

Μόνον ὁ Ξάνθος προτιμοῦσε τὸν Ὑψηλάντη. Ὅλοι οἱ ἄλλοι ἤθελαν περισσότερο τὸν Καποδίστρια. Ἦταν προτιμότερο, λέγανε, ὁ Ἀρχηγὸς νὰ ἔχη πολιτικὲς ἱκανότητες. Τὰ πράγματα ὅμως ἀπόδειξαν καὶ στὴν περίπτωση αὐτή, ὅτι ἡ λογικὴ δὲν ὑπῆρξε ἀλάθητος ὁδηγός.

Στὸν Ξάνθο, πάλι, ἔπεσε ὁ κλῆρος νὰ ἐξασφαλίση τὸν Ἀρχηγό. Γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τῆς ἐντολῆς αὐτῆς, ἔφτασε στὴν Πετρούπολη στὶς 15 τοῦ Γενάρη 1820. Τὴν ἄλλη κι ὅλας ἡμέρα συναντήθηκε μὲ τὸν Καποδίστρια. Τοῦ ἐγχείρισε ἕνα συστατικὸ γράμμα τοῦ Ἄνθιμου Γαζῆ. Ὁ σοφὸς Δάσκαλος εἶχε τελικῶς πεισθῆ, ὅτι ἡ Φιλικὴ εἶχε καλῶς ἑτοιμάσει τὸ ἡφαίστειο τῆς ἐπαναστάσεως κι ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐκραγῆ. Θύμιζε, μὲ τὸ γράμμα του, στὸν Καποδίστρια, παλιές τους κουβέντες. Ἐκεῖνες ποὺ κάνανε ὅταν, στὰ 1813, εἶχαν βρεθῆ καὶ οἱ δυό τους στὴ Βιέννη. Ὁ Καποδίστριας ἦταν τότε ἁπλὸς ὑπεράριθμος ἀκόλουθος τῆς Ρωσσικῆς Πρεσβείας. Στὶς συζητήσεις του, ἄφηνε πάντοτε νὰ ξεχύνεται ὁ καημός του γιὰ τὸ σκλαβωμένο ἔθνος. Συνήθιζε νὰ λέη: «Πότε θὰ φανῆ καὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα ὁ Θρασύβουλος;».

«Ἰδοὺ —τοῦ ἔγραφε ὁ Γαζῆς— πόσοι Θρασύβουλοι σοῦ παρουσιάζονται σήμερα, ὅπερ πὐχεσο εἰς μάτην τὸ 1813 ἐν Βιέννῃ, βλέπων τὴν τότε οἰκτρὰν κατάστασιν τοῦ ἔθνους».

Συγκινήθηκε πολύ, ὁ Καποδίστριας, ὅταν διάβασε τὸ γράμμα καὶ κύτταξε μὲ πολλὴ συμπάθεια τὴ λαϊκὴ μορφὴ τοῦ Ξάνθου. Ὁ Ξάνθος τοῦ μίλησε γιὰ τὴν Φιλικὴ μὲ πολλὴ προφύλαξη. Τοῦ παρουσίασε, πειστικώτατα, ὅτι τὰ πάντα ἦσαν ἕτοιμα. Τοῦ τόνισε ὅμως ἰδιαιτέρως πὼς εἶναι ἀνάγκη, εἶναι ἀπαραίτητο, γιὰ νὰ μπορέση ἡ Ἑταιρεία νὰ προχωρήση στὴν ὁλοκλήρωση τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ, νὰ τεθῆ ἐπὶ κεφαλῆς ἕνα σημαντικὸ πρόσωπο.

Δὲν τὸ παραδέχτηκε ὁ Καποδίστριας. «Οἱ ραγιάδες πρέπει νὰ περιμένουν νὰ δημιουργηθῆ ἡ κατάλληλη περίσταση». Ἄφησε τὴν κουβέντα νὰ σβήση. Εἶπε μόνο, στὸν Ξάνθο, ὅτι θὰ τὸν καλέση μιὰ ἄλλη μέρα. Ξανασυναντήθηκαν μετὰ πέντε ἡμέρες καὶ κράτησε ἡ κουβέντα τους μέχρι τὰ μεσάνυχτα. Ἔδωσε θάρρος μάλιστα στὸν Ξάνθο νὰ μιλήση ἐλεύθερα.

Ἐμίλησε ὁ Ξάνθος, μὲ πειστικὸ πάθος. Παρουσίασε τὸ Ἔθνος, ὅπως ἦταν καθ' ὅλα ἕτοιμο γιὰ τὴν ἐξέγερση: Κατὰ πάντα ἀνώτερο ἀπ' τοὺς

Τούρκους. Μὲ πλήρη συναίσθηση καὶ συνείδηση τοῦ ἀγώνα ποὺ θ' ἀναλάμβανε. Τοῦ κάκου ὅμως. Ὁ Καποδίστριας δὲν τὰ πίστεψε. Δὲν παραδεχότανε ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἱκανοὶ νὰ λευτερωθοῦν μόνοι τους. Κι ἔκοψε τὴ συζήτηση, μὲ τὴν ἑξῆς φράση: «Ἂν οἱ ἀρχηγοὶ γνωρίζουν ἄλλα μέσα, γιὰ νὰ πετύχουν τὸν σκοπό τους, ἂς τὰ μεταχειριστοῦν. Εὔχομαι νὰ ἔχουν τὸ Θεὸ βοηθό». Φαίνεται πὼς εἶπε τὰ λόγια αὐτὰ μὲ τέτοιο τρόπο, ποὺ ὁ Ξάνθος φοβήθηκε καὶ γιὰ τὴν προσωπική του ἀσφάλεια. Κι ἐφανέρωσε τὴν πίκρα του μὲ τὴν τελευταία ἐρώτηση ποὺ ἔκαμε: «Μπορῶ τοὐλάχιστον, νὰ μείνω, χωρὶς κίνδυνο, λίγον καιρὸ στὴν Πετρούπολη;» Ὁ Καποδίστριας κατάλαβε τὸν ὑπαινιγμὸ καὶ κοκκίνησε ὣς τ' αὐτιά: Ἀλλὰ ἀπάντησε σὰν πραγματικὸς Ἕλληνας εὐπατρίδης: «Καὶ ποιὸς θὰ σᾶς ἐνοχλήση; Καθῆστε ὅσον καιρὸ θέλετε. Μάλιστα, ἂν ἀγαπᾶτε, νὰ σᾶς βλέπω κάποτε-κάποτε».

***

Βρέθηκε σ' ἀπελπιστικὴ θέση ὁ Ξάνθος. Ἡ ἐντολὴ ποὺ εἶχε ἦταν ρητή. Μόνον τὸν Καποδίστρια ἤθελαν ὅλοι οἱ ἄλλοι Ἔφοροι γιὰ Ἀρχηγό. Ἔξω ἀπ' αὐτόν, γιὰ κάθε ἄλλον ὑπῆρχαν ριζικὲς διαφωνίες.

Εὐτυχῶς, τὴν κρίσιμη ἐκείνη στιγμὴ ὁ Ξάνθος δὲν ἐδείλιασε μπροστὰ στὴ συναίσθηση τῆς τρομερῆς εὐθύνης. Ἀκολούθησε τὴν φωνὴ τῆς πίστης του καὶ ἡ ἀποφασιστικότητά του τὸν ὤθησε στὸ μεγάλο τόλμημα. Ἐπωμίστηκε τὴν ἱστορικὴ εὐθύνη, ν' ἀπευθυνθῆ, χωρὶς πρὸς τοῦτο ἔγκριση, στὸν Ἀλέξανδρο Ὑψηλάντη Καὶ ἂν δεχότανε νὰ τὸν διορίση Ἀρχηγό.

Ὁ Ἰωάννης Μάνος, ξάδελφος τοῦ Ὑψηλάντη, παρουσίασε στὸν Πρίγκηπα τὸν Ξάνθο. Τὸν δέχτηκε μ' ἐξαιρετικὴ ἐγκαρδιότητα. Ὁ Ξάνθος ὅμως, παρὰ τὴ θερμὴ ὑποδοχή, δὲν ξανοίχτηκε. Διεξήχθη, μεταξύ τους, ἡ ἀκόλουθη συζήτηση:

— Ἀπὸ ποῦ εἶσθε;

— Ἀπὸ τὴν Πάτμον καὶ ἦλθα δι' ἐμπορικὰς ὑποθέσεις.

— Πῶς περνοῦν οἱ ἀδελφοί μας μὲ τοὺς Τούρκους;

— Ἡ τυραννία τῶν Τούρκων, ἀπήντησεν ὁ Ξάνθος, εἶναι ἀβάστακτος πλέον.

— Καὶ πῶς δὲν προσπαθεῖτε νὰ ἐλευθερωθῆτε, ἢ τοὐλάχιστον νὰ ἐλαφρώσετε τὸν ζυγόν;

— Μὲ ποῖα μέσα καὶ μὲ ποίους ὁδηγούς, ὑψηλότατε; Ἐκεῖνοι ποὺ θὰ ἠμποροῦσαν φεύγουν καὶ μᾶς ἀφήνουν ὀρφανούς. Ὁ Καποδίστριας δουλεύει τὴν Ρωσσίαν. Καὶ σεῖς ἐδώσατε τὸ δεξί σας χέρι εἰς τὴν Ρωσσίαν. Καὶ ἄλλοι καὶ ἄλλοι ἔρχονται ἐδῶ, φεύγουν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ κανεὶς δὲν φροντίζει διὰ τοὺς ἀτυχεῖς ἀδελφούς του.

— Ἂν ἐγνώριζα, εἶπε τότε ὁ Ὑψηλάντης, ὅτι οἱ ἀδελφοί μου ἔχουν τὴν ἀνάγκην μου, ἂν στοχάζωνται ὅτι ἠμπορῶ νὰ βοηθήσω εἰς τὴν εὐτυχίαν τους,

εἰς τὴν τιμήν μου, σοῦ ὁρκίζομαι: Εἶμαι ἕτοιμος νὰ κάμω κάθε θυσίαν καὶ τὴν περιουσίαν μου καὶ τὴν ζωήν μου νὰ θυσιάσω».

— Δοξασμένον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὑψηλότατε, ἀνεφώνησεν ὁ Ξάνθος. Δόσατέ μου τὸ χέρι σας, αὐτὸ εἶναι τὸ συμβόλαιον ...ὁ ἀρραβὼν ὁ ἱερὸς μὲ τὴν πατρίδα ποὺ μὲ ἔστειλε. Ὄχι, δὲν ἦλθα εἰς τὴν Πετρούπολη δι' ἐμπορικὰς ὑποθέσεις. Ἦλθα...

Καὶ τοῦ ἐξεμυστηρεύθη τὸν μεγάλο σκοπό...

Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἔπειτα, τὰ πράγματα πῆραν ραγδαία ἐξέλιξι. Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης διάβαινε τὸν Προῦθο στὶς 22 Φεβρουαρίου 1821. Τὸ ντουφεκίδι ἄρχιζε...

Χωρὶς τὴν Φιλικὴ Ἑταιρεία ποιὸς ξέρει ἂν ἡ Ἐλευθερία θ' ἅπλωνε, τότε, τὰ μεγαλοπρεπῆ φτερά της πάνω ἀπὸ τὴν βασανισμένη Ἑλλάδα... Ἀλλά, ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία χρωστοῦσε τὴ γέννησί της σὲ μιὰ ἄλλη Ἑταιρεία μυστική, τὸν Ἐλευθεροτεκτονισμό.

Ὁ Ἐμμανουὴλ Ξάνθος γράφει στ' ἀπομνημονεύματά του:

«Τὸν χειμῶνα τοῦ 1813 εἰσήχθην εἰς τὴν ἑταιρείαν τῶν ἐλευθέρων Τεκτόνων (Μασώνων), ὧν δὲ ἰδεῶν ἐλευθέρων καὶ πνέων πάντοτε μῖσος κατὰ τῆς Τούρκικης τυραννίας, συνέλαβον ἀμέσως τὴν ἰδέαν, ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐνεργηθῆ μία μυστικὴ ἑταιρεία κατὰ τοὺς κανόνας ταύτης, τῆς τῶν ἐλευθέρων Τεκτόνων, βάσιν ἔχουσα τὴν ἕνωσιν ὅλων τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ εἰς ἄλλα μέρη εὑρισκομένων διαφόρων Καπιτάνων, ἁρματωλῶν καὶ ἄλλων ἐπισήμων, πάσης τάξεως, ὁμογενῶν διὰ νὰ ἐνεργήσωσι ἐν καιρῷ τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Πατρίδος».

Ἐξηγεῖ τοῦτο ἄριστα διατί ὁ Ξάνθος ἀνέλαβε τὴν ὅλη ὀργανωτικὴ ἐργασία. Λόγῳ τῆς Τεκτονικῆς του ἰδιότητος. Τὰ τεκτονικὰ δεδομένα καὶ φῶτα εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅταν ἐτοίμαζε τὸν Κανονισμὸ καὶ τὴν ὅλη διάρθρωση τῆς Φιλικῆς. Ὁ καθορισμὸς βαθμῶν γιὰ τοὺς μυουμένους, τὰ Τυπικὰ τῶν τελετῶν τῶν μυήσεων, ὁ ὅρκος, οἱ μυστικὲς λέξεις, τὰ συνθήματα, τὰ σύμβολα, ὅλα τὰ ἐμπνεύστηκε ἀπὸ τὸν Τεκτονισμό. Ὁ τρόπος ἐκτέλεσής των ἐπίσης. Ὅλα εἶναι τακτοποιημένα μὲ βάση τὰ τεκτονικὰ πρότυπα. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν μπόρεσαν οἱ Τοῦρκοι ν' ἀντιληφθοῦν τίποτα τὸ σαφές.

Ἐξ ἄλλου, πρέπει νὰ λογαριαστῆ ὅτι Τέκτονες ὑπῆρξαν καὶ ὁ Καποδίστριας καὶ οἱ Ὑψηλάνται. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε μυηθῆ τὸ 1810, στὴν στοὰ «Παλαιστίνη» καὶ ὁ Νικόλαος στοὺς «Φίλους τοῦ βορρᾶ», στὴν Ρωσία.

Στὴν τεκτονικὴ ἰδιότητα τοῦ Ὑψηλάντη βασίστηκε, κυρίως, ὁ Ξάνθος, ὅταν ἀποφάσισε, παρὰ τὴν ἐντολὴ τῶν ἄλλων Ἐφόρων τῆς Ἀρχῆς, ν' ἀναλάβη προσωπικῶς τὴν εὐθύνην τῆς προσφορᾶς τῆς ἀρχηγίας στὸν Πρίγκιπα. Εἶχε βεβαίως ὑπ' ὄ-

ψη του τὸν φλογερὸ πατριωτισμὸ τοῦ Πρίγκηπος, βασίστηκε ὅμως καὶ στὴ συναίσθηση, ἐκ μέρους τοῦ Πρίγκηπος, τοῦ τεκτονικοῦ του ὅρκου: Ὁ Τεκτονισμὸς διακηρύσσει σαφῶς, ὅτι «ζητεῖ Πατρίδα ἐλευθέραν, προστάτιδα τοῦ Δικαίου, ὅπως ἐπιτελέση τὸν προορισμό του ἐπὶ τῆς γῆς».

***

Προσφέρομε, στοὺς Ἱδρυτὲς καὶ ὅλους, ὅσους πολέμησαν κάτω ἀπὸ τὴν Ἱερὴ Σημαία τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας γιὰ τὸν Ἅγιό της σκοπό, ὅλον τὸν λιβανωτὸ τῶν εὐχαριστιῶν μας καὶ τὰ πολυτιμότερα μῦρα τῆς ἐθνικῆς μας εὐγνωμοσύνης.

Μὲ τὶς ἀστραπὲς τῆς πίστης τους φωτίστηκε ὁ σκοτεινιασμένος ἀπ' τὴ σκλαβιὰ ὁρίζοντας τοῦ Ἔθνους μας καὶ μὲ τὴ φλόγα τῶν θυσιῶν τους γράφτηκε στὸ ἐθνικό μας στερέωμα, ἡ χρυσοστέφανη Δόξα, τὸ λαμπρότατο μεγαλεῖο, ἡ ἀπαστράπτουσα αἴγλη τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1821 καὶ παραμένει, ἔκτοτε, ἀστραφτερὸ μετέωρο, γιὰ νὰ φωτίζη τὸν Κόσμο καὶ νὰ προβάλλη τὴ γλυκειά μας Μάνα Ἑλλάδα, Ἀθάνατη, Αἰώνια.

Κ. Γ. ΤΣΕΛΛΟΣ

ΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
καί
Ἑλληνο - Χριστιανικὸς Πολιτισμὸς

ΓΕΡΑΣ. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ Τεκτονισμὸς εἶναι πανάρχαιος πνευματικὸς θεσμός. Θεσμὸς φιλοσοφικός, ἠθικὸς καὶ κοινωνικός. Ἔχει ἰδιόμορφον σύστημα ἠθικῆς καὶ φιλοσοφικῆς διδασκαλίας, ἡ δὲ κυρία προσπάθεια τῆς τεκτονικῆς φιλοσοφίας τείνει εἰς τήν, διὰ τῆς συμβολικῆς καὶ ἀλληγορικῆς διδασκαλίας, ψυχικήν, πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἐξύψωσιν τῶν μελῶν τῶν τεκτονικῶν Στοῶν, ὥστε νὰ δυνηθῶσιν οἱ μύσται νὰ καταστοῦν ἄξιοι φορεῖς τοῦ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ ὄντι ἐνσαρκωθέντος Θεοῦ - Λόγου καὶ νὰ γνωρίσωσι τὴν ἐν τῇ φύσει ἀλήθειαν. Γνώσεσθε τὴν Ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς, κατὰ Ἰωάννην, ἢ ἡ ἀλήθεια σώζει, κατὰ Πυθαγόραν.

Ὁ Τεκτονισμός, ὡς παγκόσμιος θεσμός, εἰσδέχεται εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ πάντα ἐκδηλοῦντα ἐπιθυμίαν πρὸς τοῦτο, ἀρκεῖ ὁ αἰτούμενος εἰσδοχὴν νὰ εἶναι, ἀποδεδειγμένως, ἐνάρετος, νομιμόφρων καὶ χρηστοήθης, ἀπηλλαγμένος παθῶν, προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν, δηλαδή, πραγματικῶς ἐλεύθερος ἄνθρωπος. Τὸ κύριον γνώρισμα τῆς τεκτονικῆς ἠθικῆς εἶναι ἡ ἀνεξιθρησκεία καὶ ὁ ἀπόλυτος σεβασμὸς τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως καὶ τῆς συνειδήσεως. Ἡ διδασκαλία του ἀποβλέπει εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν ψυχικὴν ἐξύψωσιν τῶν μελῶν τῶν Στοῶν καὶ εἰς τήν, διὰ τῆς κατὰ συνείδησιν ἐρεύνης, ἐνατένισιν τῆς ἀληθείας καὶ τὴν ὀρθὴν σύλληψιν τῆς λειτουργίας τῶν νόμων τῆς φύσεως.

Σπουδάζων ἑαυτόν, μελετῶν τοὺς θείους νόμους τούτους καὶ διάγων ἐν ταπεινοφροσύνῃ, θὰ δυνηθῇ, συνεπῶς, ὁ πραγματικὸς μύστης νὰ ἀγαπήσῃ τὸ Σύμπαν καὶ νὰ γνωρίσῃ τὴν μίαν καὶ μόνην ἀλήθειαν, ἥτις ὁδηγεῖ πρὸς τὸ φῶς...

Ἐν ταῖς τεκτονικαῖς Στοαῖς, οἱ τέκτονες ἐπιδιώκουν, πρωτίστως, νὰ καθιστοῦν ἑαυτοὺς

καλυτέρους ἑαυτῶν, πιστεύοντες, κατὰ συνείδησιν, εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, διάγοντες συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τῆς φύσεως καὶ στηριζόμενοι, κυρίως, εἰς τὸν ὑπέρτατον νόμον τῆς καθολικῆς ἀγάπης.

Τὴν ἀγάπην διεκήρυξε, πρὸ 2.000 περίπου ἐτῶν, ὁ ἄνωθεν πεμφθεὶς πνευματικὸς καθοδηγητὴς τῆς ἀπολεσάσης τὸν λόγον καὶ ἐν ψυχικῇ καὶ ἠθικῇ καταπτώσει τελούσης, ἔτι, ἀνθρωπότητος, ὡς μέσον ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς ἀνατάσεως καὶ λυτρωμοῦ, διὰ τῆς ἀθανάτου ρήσεως «Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». Εἰς τήν, διὰ τῆς ἀγάπης, κάθαρσιν καὶ σωτηρίαν παρώτρυνε, μετέπειτα, ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν διακηρύττων: «Ἐὰν πίστιν ἔχητε, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχητε, ἡ πίστις ὑμῶν μηδέν ἐστι».

Ἡ ἀγάπη, ὑφ' ὅλας αὐτῆς τὰς ἐκδηλώσεις, ψυχικάς, πνευματικὰς, καὶ ἠθικάς, ἀποτελεῖ, ὡς συνισταμένη πασῶν τῶν ἀρετῶν τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τῆς τεκτονικῆς ἰδεολογίας. Διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς γνώσεως θὰ δυνηθῇ ὁ ἀληθὴς μύστης νὰ κυριαρχήσῃ, διὰ τοῦ ἀνωτέρου πνευματικοῦ ἑαυτοῦ, ἐπὶ τοῦ κατωτέρου αὐτοῦ εἶναι· θὰ δυνηθῇ, οὕτω, τὸ πνεῦμα νὰ καταστῇ κυρίαρχον τῆς ὕλης. Θὰ δυνηθῇ ὁ μύστης τῶν ἑαυτοῦ ἄρχειν παθῶν. Θὰ ἀποκτήσῃ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἔχοντος ἐπίγνωσιν τοῦ μέτρου, τοῦ δικαίου, τοῦ σεβασμοῦ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν ἄλλων πρωτίστως.

Ἡ ἐλευθέρα τεκτονικὴ ἔχει διαμορφώσει, ἐπὶ τῇ βάσει τεκτονικῶν συμβόλων καὶ ἀλληγοριῶν, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη στηριζομένων καὶ ἐπὶ τῶν ἠθικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἀρχῶν τῶν ἀρχαίων μυστηρίων, ἰδίαν κοσμοθεωρίαν, δηλαδή, θεωρίαν περὶ φύσεως καὶ ὄντων, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τοῦ ὅλου τεκτονικοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος.

Ὁ Τεκτονισμὸς πρεσβεύει τὴν παγκόσμιον ἀλληλεγγύην καὶ ἀδελφότητα, πρεσβεύει ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὡς τέκνα τοῦ ἰδίου θείου πατρός, ἔχουσι τὰ αὐτὰ δικαιώματα, ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτὰ καθήκοντα καὶ ὑποχρεώσεις καὶ ὅτι, ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει, τὸ ἀτομικὸν συμφέρον πρέπει νὰ τίθεται ἀντιμέτωπον καὶ ὑπεράνω τοῦ γενικοῦ συμφέροντος. Πρεσβεύει, δηλαδή, ὅτι, διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς δικαιοσύνης δύναται ἕκαστος νὰ καταπνίγῃ ἐν ἑαυτῷ πᾶν συναίσθημα ἐγωισμοῦ, ἀλαζονείας καὶ μὴ εὐγενοῦς φιλοδοξίας καὶ πάσης ματαιοδοξίας.

Ὁ ἄνθρωπος δέον νὰ πράττη, ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν, πᾶν ὅ,τι νομίζει δίκαιον, κατὰ συνείδησιν.

Θὰ ἀντείπουν, ἴσως, πολλοὶ ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι ἀγὼν καὶ πάλη διηνεκὴς πρὸς διαβίωσιν καὶ ἐπικράτησιν καὶ ὅτι ἐν τῇ Φύσει ὑπάρχουν ἀνισότης καὶ ἀντιθέσεις. Ἀλλά, ἡ φυσικὴ ἀνισότης καὶ αἱ ἀντιθέσεις, αἱ ἐν τῇ Μεταφυσικῇ ἀναφερόμεναι,

ὡς καὶ αἱ γνωστόταται ἀντιθέσεις τῶν Πυθαγορείων καὶ ἄλλων Ἑλλήνων φιλοσόφων δημιουργοῦν ἐν τῇ Φύσει ἰσορροπίαν καὶ ἁρμονίαν. Κατὰ τὸν Ἡράκλειτον, πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ συμβαίνουσι κατ' ἐναντιότητα, ἑνοῦνται δὲ τὰ ἐναντία εἰς μίαν ἁρμονίαν. «Πάντα τε γίγνεσθαι καθ' εἱμαρμένην καὶ διὰ τῆς ἐναντιοτροπῆς ἡρμόσθαι τὰ ὄντα· γίγνεσθαί τε πάντα κατ' ἐναντιότητα».

Τὸ ἀνθρώπινον ὂν ἐμφορεῖται ὑπὸ ἀνωτέρων ψυχικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων καὶ εἶναι πεπροικισμένον μὲ τὸ θεῖον δῶρον καὶ τῆς διανοητικῆς ἐργασίας. Βοηθούμενος καὶ καθοδηγούμενος, συνεπῶς, ὁ ἄνθρωπος, διὰ τῆς συνειδήσεώς του, ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς καθολικῆς ἀγάπης, δύναται καὶ ὀφείλει νὰ καταστήσῃ τὴν πάλην τῆς ζωῆς καὶ κοινωνικῶς δικαίαν καὶ ἴσην, ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν τῆς λέξεως ἔννοιαν, δηλαδή, τῆς δικαίας κατανομῆς τῶν φυσικῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς λελογισμένης ἱκανοποιήσεως τῶν ἀναγκῶν ἑκάστου, ἀναλόγως, δηλαδή, τῆς παραγωγικῆς εἰσφορᾶς του εἰς τὸ παραγωγικὸν ἔργον τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

Ἄλλως τε, ὁ ἄνθρωπος, ὡς ὂν λογικὸν καὶ κοινωνικόν, συνεχῶς ἐξελισσόμενον καὶ προαγόμενον, δέον νὰ δημιουργῇ, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς Γῆς προορισμοῦ του, βίον οἰκογενειακὸν καὶ κοινωνικόν, ὁσημέραι τελειότερον, βασιζόμενον ἐπὶ τῆς ἐργασίας του, πρωτίστως, τῆς θείας ταύτης δωρεᾶς, καὶ ἐπὶ τῆς ἀγάπης τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ του περιβάλλοντος καὶ νὰ δημιουργῇ, τοιουτοτρόπως, καὶ κοινωνικὴν ἰσορροπίαν καὶ ἁρμονίαν.

Βεβαίως, δὲν ἐννοοῦμεν, ἐνταῦθα, τὴν ἀπόλυτον ἰσορροπίαν, ἀλλὰ τὴν ἑκάστοτε ἐναρμόνισιν τῶν ἀντιθέτων συμφερόντων, διὰ τῆς ἀμοιβαίας ὑποχωρήσεως καὶ τῆς ὑπομονῆς.

Διὰ τῆς ἀρετῆς ταύτης δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀναμένῃ, μετὰ ψυχραιμίας, πᾶν ὅτι, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του, δὲν δύναται νὰ προβλέψῃ.

Οἱ τρεῖς ἠθικοὶ νόμοι τῆς τεκτονικῆς φιλοσοφίας καὶ τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι ἡ ἀδελφότης, ἡ ἰσότης δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων καὶ ἡ ἐλευθερία, ἐφ' ὅσον, βεβαίως, αὕτη δὲν θίγει ποσῶς τὰ ὅρια τῆς ἐλευθερίας τῶν ἄλλων. Καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι νόμοι ἀπορρέουν ἐκ τοῦ φυσικοῦ νόμου τῆς καθολικῆς ἀγάπης καὶ ἀδελφότητος, ἀφ' οὗ πάντες οι ἄνθρωποι συνίστανται ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας, προέρχονται ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς, διατρέχουν τοὺς ἰδίους βαθμοὺς ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς ἀνελίξεως καὶ ἔχουν νὰ ἐκπληρώσουν τὸν αὐτὸν προορισμὸν ἐπὶ τῆς Γῆς.

Ἡ πνευματικὴ ἀνθρωπίνη μορφὴ ἀποτελεῖ τὴν κορωνίδα τῆς ἐπὶ τῆς Γῆς ἐμψύχου καὶ μορφικῆς δημιουργίας. Φέρει ὁ ἄνθρωπος ἐν ἑαυτῷ τὴν θείαν οὐσίαν, ἥτις, ὡς ὑπερτάτη ζω-

οποιὸς δύναμις, ἐφ' ὅσον ἕκαστος ἡμῶν δὲν κωφεύει εἰς τὴν φωνὴν τῆς ἠθικῆς του συνειδήσεως, προάγει τὸν ἄνθρωπον ψυχικῶς, πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς, διὰ τοῦ συνειδέναι καὶ ἐνεργεῖν, κατὰ τοὺς θείους καὶ ἀναλλοιώτους νόμους τῆς Φύσεως.

Ἔχων ὑπ' ὄψει τὸν παντέλειον ἀνθρώπινον ὀργανισμὸν ὁ Σωκράτης καὶ ὑποστηρίζων ὅτι τὰ πάντα γίνονται ἐν αὐτῷ τελεολογικῶς καὶ μὲ ἀπόλυτον σκοπιμότητα, ἔθετεν, ὡς ἔλεγε, τὰς βάσεις τῆς τελεολογικῆς ἀποδείξεως τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, ὡσεὶ προέβλεπεν.

Τὰ τεκτονικὰ μυστήρια διδάσκουν εἰς τοὺς μύστας, πρωτίστως, τὴν γνῶσιν αὐτῶν τῶν ἰδίων. Ἀνοίγουσιν, οὕτω, τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν ὑπερτάτην Γνῶσιν, διὰ τῶν συμβόλων αὐτῶν καὶ τῆς ἐσωτερικῆς τούτων σημασίας καὶ ἐννοίας. Διὰ τῆς αὐτογνωσίας, ὁ μύστης θὰ δυνηθῇ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Θεογνωσίαν.

Ὁ Τεκτονισμὸς στηρίζει, ὡσαύτως, τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς σοφὰς δοξασίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων. Ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται ἡ στενωτάτη σχέσις μεταξὺ τῆς τεκτονικῆς καὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφίας. Στηρίζει ταύτην, εἰς τὸ Δελφικὸν ἀπόφθεγμα: «Γνῶθι σαυτόν». Εἰς τὸ «ἓν οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα» τοῦ Σωκράτους. Εἰς τὸ «Μηδὲν ἄγαν» τοῦ ἀρχαίου Ἕλληνος φιλοσόφου καὶ εἰς τὸ Πλατωνικὸν «τὸ ἀδικεῖν κάκιον τοῦ ἀδικεῖσθαι».

«Παγχάλεπον καὶ οὐ τοῦ παντὸς» ἀποκαλεῖ ὁ Πλάτων τὸ «Γνῶθι σαυτόν». Καὶ ὁ σοφὸς Χείλων, ἐρωτηθείς ποτε τί χαλεπώτατον, ἀπήντησεν, ἀδιστάκτως, «Τὸ Γνῶθι σαυτόν».

Ὁ Νόμος τοῦ ΚΑΡΜΑ

ὅπως τὸν ἑρμηνεύει

ἡ Ἔλενα - Πετρόβνα Μπλαβάτσκυ

μὲ ἐκλαϊκευτικὲς ἐρωταποκρίσεις στὸ βιβλίο της

ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΑΣ

Ἐρωτ.:— Τι εἶναι τὸ Κάρμα;

Ἀπάντ.: — Εἶναι μέσα στὸ Σύμπαν ὁ «Ὑπέρτατος Νόμος», ἡ πηγή, ἡ ἀρχὴ ὅλων τῶν ἄλλων νόμων, ποὺ ὑπάρχουνε σ' ὁλόκληρη τὴ φύση. Κάρμα εἶναι ὁ ἀλάνθαστος νόμος, ποὺ προσαρμόζει τὸ ἀποτέλεσμα στὴν αἰτία, στὸ φυσικό, νοητικὸ καὶ πνευματικὸ πεδίο τοῦ Εἶναι. Δὲν ὑπάρχει αἰτία, ἀπ' τὴν πιὸ μεγάλη ὥς τὴν πιὸ μικρή, ἀπ' τὴν ἀναταραχὴ τῶν κόσμων μέχρι τὴν ἁπλῆ κίνηση τοῦ χεριοῦ μας, ποὺ νὰ μένῃ χωρὶς τὸ ἀποτέλεσμά της. Κι' ἐπειδὴ τὸ ὅμοιο παράγει τὸ ὅμοιο, τὸ Κάρμα εἶναι ὁ ἀόρατος κι' ἄγνωστος νόμος, ποὺ *προσαρμόζει μὲ σοφία, νοημοσύνη καὶ δικαιοσύνη* κάθε ἀποτέλεσμα στὴν αἰτία του, ἐπιστρέφοντάς την σ' ἐκεῖνον ποὺ τὴ δημιούργησε. Ἂν κι' ὁ ἴδιος ὁ νόμος εἶναι ἄγνωστος, ἡ ἐπίδρασή του γίνεται ἀντιληπτὴ πολὺ καθαρά.

Ἐρωτ.: — Τότε πρόκειται

γιὰ τὸ «ἀπώλυτο», τὸ «ἄγνωστο» καὶ δὲν χρησιμεύει καὶ πολὺ στὴν ἐξήγηση τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς.

'Α π ά ν τ. : — Τὸ ἀντίθετο συμβαίνει. Ἂν καὶ δὲν γνωρίζομε τί εἶναι τὸ Κάρμα «αὐτὸ καθ' ἑαυτό», στὴν οὐσία του, γνωρίζομε ὅμως πῶς ἐνεργεῖ, καὶ μποροῦμε νὰ καθορίσομε καὶ νὰ περιγράψομε μὲ ἀκρίβεια τὸν τρόπο τῆς δράσης του. 'Αγνοοῦμε μόνο τὴν «πρώτη αἰτία» του, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἡ σύγχρονη παγκόσμια φιλοσοφία δηλώνει πὼς ἡ «πρώτη αἰτία» κάθε πράγματος εἶναι «ἄγνωστη».

'Ε ρ ώ τ. : — Καὶ τί ἔχει νὰ μᾶς πῆ ἡ Θεοσοφία σχετικὰ μὲ μιὰ κάποια λύση γιὰ τὶς πιὸ πρακτικὲς ἀνάγκες τῆς ἀνθρωπότητας; Πῶς ἐξηγεῖ τὶς φοβερὲς ταλαιπωρίες καὶ τὸν σκληρὸ καταναγκασμὸ ποὺ κυριαρχοῦνε στὶς λεγόμενες «κατώτερες τάξεις»;

'Α π ά ν τ. : — Σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία μας, ὅλα αὐτὰ τὰ μεγάλα κοινωνικὰ κακὰ — διάκριση τάξεων στὴν κοινωνία, καὶ φύλων στὶς ὑποθέσεις τῆς ζωῆς, ἄνιση κατανομὴ στὸ κεφάλαιο καὶ τὴν ἐργασία— ὅλα αὐτὰ ὀφείλονται, σ' ὅ,τι λακωνικὰ ἀλλὰ ἀληθινά, ὀνομάζομε Κάρμα.

'Ε ρ ώ τ. : — Ναί, μὰ δὲν πιστεύω, ὅλα αὐτὰ τὰ κακὰ ποὺ μοιάζει νὰ πέφτουν πάνω στὶς μᾶζες χωρὶς διάκριση, νὰ εἶναι τὸ σύγχρονο ἀτομικὸ κάρμα, ποὺ ἀξίζει ὁ κάθε ἄνθρωπος.

'Α π ά ν τ. : — Ὄχι. Δὲν εἶναι εὔκολο νὰ προσδιορίση κανεὶς τὶς συνέπειες αὐτῶν τῶν κακῶν μ' αρκετὴ ἀκρίβεια, γιὰ ν' ἀποδείξη, ὅτι τὸ εἰδικὸ περιβάλλον κι' οἱ ειδικὲς συνθῆκες, μέσα στὶς ὁποῖες βρίσκεται ἕνας ἄνθρωπος, ὀφείλονται σὲ καρμικὸ χρέος, ποὺ ἡ ἴδια αὐτὴ ἀτομικότητα προετοίμασε σὲ προηγούμενη ζωή. Ἂς μὴ λησμονοῦμε τὸ γεγονός, πὼς κάθε ἄτομο ὑπόκειται στὸ γενικὸ νόμο, ποὺ διέπει τὸ σύνολο στὸ ὁποῖο ἀνήκει. Ἔτσι φθάνομε σὲ μιὰ εὐρύτερη ἀντίληψη τοῦ Καρμικοῦ Νόμου. Δὲν βλέπετε, ὅτι τὸ ἄθροισμα τοῦ ἀτομικοῦ κάρμα γίνεται ἔτσι τὸ κάρμα τοῦ ἔθνους, στὸ ὁποῖο ἀνήκουνε τ' ἄτομα κι' ὅτι μ' αὐτὸ τὸν τρόπο καταλήγομε στὸ παγκόσμιο κάρμα σὰν συνολικὸ ἄθροισμα ὅλων τῶν ἐθνικῶν; Τὰ κακὰ γιὰ τὰ ὁποῖα μοῦ μιλήσατε, δὲν ἀνήκουν σ' ἕνα ἄτομο ἢ σ' ἕνα ἔθνος, εἶναι λίγο πολὺ παγκόσμια. Κι' ἀπ' αὐτὴν τὴν εὐρύτερη ἄποψη τῆς ἀνθρώπινης ἀλληλεξάρτησης, ὁ νόμος τοῦ Κάρμα βρίσκει τὴ νόμιμη καὶ δίκαιη ἐφαρμογή του.

'Ε ρ ώ τ. : — Μήπως πρέπει λοιπὸν νὰ συμπεράνωμε, ὅτι ὁ νόμος τοῦ Κάρμα δὲν εἶναι ἀναγκαστικὰ ἀτομικὸς νόμος;

'Α π ά ν τ. : — 'Ακριβῶς, αὐτὸ ἐννοῶ. Χωρὶς μιὰ τόσο πλατειὰ καὶ γενικὴ γραμμὴ δράσης, δὲν θὰ ἦταν δυνατὸν τὸ Κάρμα ν' ἀναπροσαρμόζη τὴν ἰσορροπία τῆς δύναμης στὴ ζωὴ καὶ τὴν πρόοδο τοῦ κόσμου. Εἶναι μιὰ ἀλήθεια ποὺ παραδέχονται οἱ Θεόσοφοι, ὅτι ἡ ἀλληλεξάρτηση ὅλων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἡ αἰτία, τοῦ ὅ,τι ὀνομάζεται 'Α ν τ α π ο δ ο τ ι κ ὸ Κ ά ρ μ α. Σ' αὐτὸ τὸ νόμο πρέπει ν' ἀναζητήσωμε τὴ λύση τοῦ μεγάλου προβλήματος τοῦ ὁμαδικοῦ πόνου καὶ τοῦ τρόπου λύτρωσης ἀπ' αὐτόν. 'Υπάρχει, ἐξ ἄλλου, κάποιος ἀπόκρυφος νόμος, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο, κανεὶς ἄνθρωπος δὲν ἀνυψώνεται πάνω ἀπ' τὶς προσωπικές του ἀτέλειες, χωρὶς νὰ ὑψώση ἐπίσης, ἔστω καὶ λίγο, τὴν ὁμάδα ὁλόκληρη στὴν ὁποία ἀνήκει. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο κανεὶς δὲν ἁμαρτάνει μόνος, οὔτε ὑποφέρει τὶς συνέπειες τῆς ἁμαρτίας του μόνος. Στὴν πραγματικότητα δὲν ὑπάρχει αὐτὸ ποὺ λέγεται: «χωρισμός». 'Η πλησιέστερη προσέγγιση πρὸς αὐτὴ τὴν ἐγωϊστικὴ κατάσταση, ποὺ ἐπιτρέπουν οἱ νόμοι τῆς ζωῆς, βρίσκεται στὴν πρόθεση, στὸ ἐλατήριο.

'Ε ρ ώ τ. :— Δὲν ὑπάρχει κανεὶς τρόπος συνάθροισης, συγκέντρωσης αὐτοῦ τοῦ ἐθνικοῦ Κάρμα ἢ Κάρμα ἀνταποδοτικοῦ σὰν νὰ ποῦμε, ποὺ νὰ ὁδηγήση στὴ φυσικὴ καὶ νόμιμη ἐκπλήρωσή του, χωρὶς τὴν ὕπαρξη τόσου μακρόχρονου πόνου;

'Α π ά ν τ. : — Εἶναι γενικὸς

κανόνας, μέσα σὲ κάποια ὅρια ποὺ καθορίζει ἡ ἐποχὴ στὴν ὁποία βρισκόμαστε, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ βιάζωμε ἢ νὰ ἐπιβραδύνωμε τὴν ἐκπλήρωση τοῦ Καρμικοῦ Νόμου.

Μπορῶ να σᾶς βεβαιώσω, ὅτι μιὰ τέτοια δυνατότητα πρὸς μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς κατευθύνσεις δὲν ἔχει ποτὲ ὥς τώρα θεωρηθῆ ἐφικτή. Διαβάσετε τὴν ἀκόλουθη ἀφήγηση μιᾶς φάσης ἐθνικοῦ πόνου κι' ὕστερα σκεφθεῖτε, ἂν μ' ὅλη τὴν ἀναγνώριση τῆς ἐπίδρασης τοῦ ἀνταποδοτικοῦ Κάρμα, σχετικοῦ κι' ἀτομικοῦ, θὰ ἤτανε δυνατὸν νὰ γίνη μιὰ μεταβολὴ σ' αὐτὰ τὰ κακά, μὲ κάποιο ριζικὸ τρόπο, ἂν μποροῦσε νὰ δοθῆ κάποιὰ γενικὴ ἀνακούφιση. Ἐκεῖνο ποὺ θὰ σᾶς διαβάσω τώρα, ὀφείλεται στὴν πέννα ἑνὸς ἐθνικοῦ σωτήρα, πού, ἔχοντας ὑπερνικήσει ὁ ἴδιος τὸν Ἑαυτό του κι' ὄντας ἐλεύθερος νὰ διαλέξη, ἀποφάσισε νὰ μείνη στὴν ὑπηρεσία τῆς ἀνθρωπότητας καὶ νὰ σηκώση στοὺς ὤμους του, ὅσα οἱ ὦμοι μιᾶς γυναίκας θὰ μπορούσανε νὰ σηκώσουν, ἀπ' το Ἐθνικὸ Καρμα. Ἰδοὺ τι γράφει:

«Ναί! Ἡ φύση πάντα μιλάει, δὲν νομίζετε; Μόνο ποὺ καμμιὰ φορὰ θορυβοῦμε τόσο πολύ, ὥστε νὰ πνίγομε τὴ φωνή της. Γι' αὐτὸ δίνει τόση ξεκούραση ἡ φυγὴ ἀπ' τὴν πολη, τὸ κούρνιασμα μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Μάννας. Ἀναλογίζομαι τὸ δειλινό, ποὺ περάσαμε στὸ Χάμστεντ - Χὴθ κυττώντας τὸν ἥλιο νὰ βασιλεύη. Ἀλλά ὅμως, πάνω σὲ πόσο πόνο κι' ἀθλιότητα βασίλεψε ὁ ἥλιος! Μιὰ κυρία μοῦ ἔφερε χθὲς μιὰ μεγάλη ἀνθοδέσμη ἀπὸ ἀγριολούλουδα. Σκέφθηκα πὼς μερικὰ μέλη ἀπ' τὴν οἰκογένειά μου στὸ Ἦστ - Ἔντ ἔχουνε περισσότερα δικαιώματα σ' αὐτὰ ἀπὸ μένα. Τὰ πῆγα λοιπὸν σήμερα τὸ πρωΐ σ' ἕνα ἀπ' τὰ πιὸ φτωχὰ σχολεῖα τοῦ Γουάϊτ - Τσάπελ. Ὤ! ἂν εἴχατε δῆ πόσο φεγγοβολήσαν τὰ χλωμὰ προσωπάκια! Ἀπὸ ἐκεῖ πῆγα μερικὰ παιδάκια σ' ἕνα μικρὸ πανδοχεῖο νὰ τὰ φιλέψω ἕνα γεῦμα. Βρισκότανε σ' ἕνα ὀπίσθιο δρόμο, στενό, γεμᾶτο ἀνθρώπους, ποὺ ἔσπρωχναν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Μιὰ ἀπερίγραπτη δυσωδία ἔβγαινε ἀπ' τὰ ψάρια, τὸ κρέας καὶ τ' ἄλλα τρόφιμα, ὅλα ἐκτεθειμένα στὸν ἥλιο, ποὺ στὸ Γουάιτ - Τσάπελ δηλητηριάζει ἀντὶ νὰ ἐξαγνίζη, ὅ,τι ἀγγίζει. Τὸ πανδοχεῖο ἤτανε τὸ κορύφωμα ἀπ' ὅλες αὐτὲς τὶς μυρωδιές. Ἀνεκδιήγητες κρεατόπιττες γιὰ μιὰ πέννα, ἀηδιαστικὰ πουλερικὰ καὶ σμήνη ἀπὸ μῦγες, πραγματικὸς βωμὸς τοῦ Βεελζεβούλ. Παντοῦ γύρω μικρὰ παιδιά, σκαλίζοντας γιὰ κανένα ἀπομεινάρι.

Ἕνα ἀπ' αὐτὰ μ' ἀγγελικὸ πρόσωπο, μάζευε κουκούτσια ἀπὸ κεράσια, ὅ,τι τοῦ χρειαζότανε γιὰ ἕνα γεῦμα ἐλαφρὸ καὶ θρεπτικό. Γύρισα σπίτι μου μὲ τὰ νεῦρα μου ἀναστατωμένα, ἀναλογιζόμενη ἂν τὸ μόνο δυνατὸ φάρμακο δὲν ἤτανε γιὰ μερικὲς συνοικίες τοῦ Λονδίνου νὰ γινόταν ἕνας σεισμός, ν' ἀνοίξη ἡ γῆ νὰ τὰ καταπιῆ ὅλα. Μόνο ἔτσι οἱ κάτοικοί τους θὰ μπορούσανε νὰ ξαναρχίσουν μιὰ καινούργια ζωή, ἀφοῦ πρῶτα βυθίζονταν σὲ μιὰ ἐξαγνιστικὴ λήθη, ἀπ' ὅπου θὰ ἐπιστρέφανε χωρὶς νὰ συγκρατοῦνε τὴν παραμικρὴ ἀνάμνηση. Ὕστερα ὁ νοῦς μου πῆγε στὸ Χάμστεντ - Χὴθ κι' ἄρχισα νὰ σκέφτομαι. Ἂν ὑπῆρχε κάποια θυσία μὲ τὴν ὁποία νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ σωτηρία αὐτῶν τῶν κακόμοιρων ἀνθρώπων, ποτὲ δὲν θὰ μοῦ φαινότανε πολὺ μεγάλη. Βλέπετε ὅμως πρέπει ν' ἀλλάξουν. Καὶ πῶς μπορεῖ νὰ νὰ γίνει αὐτὸ τὸ πρᾶγμα; Στὴν κατάσταση, ποὺ βρίσκονται τώρα, δὲν θὰ μπορούσανε διόλου νὰ ἐπωφεληθοῦνε ἀπ' τὸ ὁποιοδήποτε περιβάλλον, ὅπου θὰ τοὺς τοποθετούσανε, κι' ὅμως ἐκεῖ ποὺ μένουν τώρα, θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ διαφθείρωνται. Μοῦ ραγίζει τὴν καρδιὰ αὐτὴ ἡ χωρὶς ἐλπίδα καὶ δίχως τέλος ἀθλιότητα, αὐτὴ ἡ τέλεια ἀποκτήνωση, ποὔναι ἡ ρίζα κι' ἡ ἄνθισή της. Εἶναι σὰν τὸ ἰνδικὸ δέντρο Banyan, ποὺ κάθε κλάδος του ριζώνει καὶ φτιάνει καινούργια βλαστάρια. Τί διαφορὰ ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ αἰσθήματα καὶ τὴ γαλήνη τοῦ Χάμστεντ! Κι' ὅμως, ἐμεῖς ποὺ εἴμαστε τ' ἀδέλφια αὐτῶν

τῶν δύστυχων π ασμάτων, δὲν ἔχομε δικαίωμα ν' ἀναπαυόμαστε στὸ Χάμστεντ, παρὰ μόνο γιὰ ν' ἀντλοῦμε δύναμη να σωσωμε το Γουάιτ - Τσάπελ.

(Ἀκολουθεῖ ἡ ὑπογραφὴ ἀπὸ ἕνα πολὺ σεβαστο ὄνομα, πολὺ γνωστό. ποὺ δὲν ἐννοῶ νὰ ἐκθέσω στὶς εἰρωνεῖες).

Ἐ ρ ώ τ. : — Αὐτὸ εἶναι ἕνα θλιβερό, ἕνα ὡραῖο γράμμα, ποὺ μοιάζει σὰν μιὰ ὀδυνηρὴ ἀποκάλυψη τῆς τρομακτικῆς ἐπίδρασης, αὐτοῦ ποὺ ὀνομάζετε σχετικὸ κάρμα, ἢ κάρμα ἀνταποδοτικό. Ὅμως ἀλλοίμονο! δὲν μοιάζει νὰ ὑπάρχη ἐ' πίδα ἄμεσης ἀνακούφισης, ἔξω ἀπὸ ἕνα σεισμὸ ἢ ἀπὸ μιὰ ἄλλη τέτοια γενικὴ καταστροφή.

Ἀ π ά ν τ. : — Τί δικαίωμα ἔχομε νὰ σκεφτόμαστε ἔτσι, ὅταν ἡ μισὴ ἀνθρωπότητα ἔχει τὰ μέσα νὰ ἀντιμετωπίση χωρὶς χρονοτριβὴ τὰ βάσανα ποὺ ὑποφέρουν οἱ ἄλλοι; Ὅταν κάθε ἄτομο ἀρχίζει νὰ συντελῆ στὸ γενικὸ καλό, δίνοντας ὅ,τι μπορεῖ σὲ χρῆμα, ἐργασία, κι' ἐξευγενιστικὴ σκέψη, τότε καὶ μόνο τοτε, ἡ ζυγαριὰ τοῦ ἐθνικοῦ κάρμα θὰ ἰσορροπήση. Ὡς τοτε δὲν ἔχομε κανένα δικαίωμα νὰ ἰσχυριζόμαστε ὅτι στὴ γῆ ὑπάρχει περισσοτερη ζωή, ἀπ' ὅση μπορεῖ νὰ συντηρήση ἡ φύση. Στὶς ἡρωϊκὲς ψυχές, στοὺς Σωτῆρες τῆς φυλῆς μας καὶ τῶν ἐθνῶν μας ἀνήκει τὸ ἔργο ν' ἀνακαλύψουν τὴν αἰτία τῆς ἄνισης αὐτῆς κατανομῆς τοῦ Κάρμα καὶ νὰ ἐπανορθώσουν με μιὰ ὑπέρτατη προσπάθεια τὴν ἰσορροπία τῆς δύναμης, σώζοντας το λαὸ ἀπὸ μιὰ ἠθικὴ συμφορά, χίλιες φορὲς πιὸ ὀλέθρια καὶ πιὸ μόνιμα καινή, ἀπ' τὴ φυσικὴ καταστροφή, ποὺ θεωρεῖτε μόνη δυνατὴ διέξοδο ὅλης τῆς συσσωρευμένης δυστυχίας.

Ἐ ρ ώ τ . : — Καλά, τότε μὲ ποιὸ τρόπο γενικὰ ἐξηγεῖτε αὐτὸ τὸ Νόμο τοῦ Κάρμα;

Ἀ π ά ν τ. : — Θεωροῦμε τὸ Νόμο τοῦ Κάρμα σὰν νόμο ἀναπροσαρμογῆς, ποὺ τείνει πάντα ν' ἀποκαθιστᾶ τὴν κλονισμένη ἰσορροπία στὸ φυσικὸ κόσμο καὶ τὴ χαμένη ἁρμονία στὸν ἠθικὸ κόσμο. Πρεσβεύομε, ὅτι τὸ Κάρμα δεν ἐνεργεῖ παντα μὲ τὸν ἰδιο αὐτον ἢ ἐκεῖνο τον τρόπο. Ἐνεργεῖ ὅμως πάντα ἔτσι, ὥστε ν' ἀποκαθιστᾶ τὴν ἁρμονία καὶ νὰ διατηρῆ τὴν ἰσορροπία, τὴν ἀναγκαία για νὰ ὑπάρχη το Σύμπαν.

Ἐ ρ ώ τ . : — Δόστε μου ἕνα παράδειγμα.

Ἀ π ά ν τ . : — Ἀργότερα θὰ σας δώσω ἕνα τέλειο παράδειγμα. Προς το παρὸν φαντασθεῖτε ἕνα βάλτο. Μιὰ πέτρα πέφτει μέσα στο νερὸ καὶ προκαλεῖ κύματα, ποὺ ταράζουν τὴν ἀκινησία του. Αὐτὰ πηγαινοερχονται, μέχρις ὅτου, σύμφωνα μὲ τὸ νομο, ποὺ οἱ φυσικοὶ ὀνομάζουνε νόμο διασκορπισης τῆς ἐνέργειας, σταματήσουνε καὶ το νερὸ ξαναβρῆ τὴν ἠρεμία του. Κατα τὸν ἰδιο τρόπο κάθε ἐνέργεια, σὲ ὁποιοδήποτε πεδίο, προκαλεῖ διαταραχὴ τῆς ἰσορροπίας στὸ σύμπαν. Οἱ παλμικὲς δονήσεις που παράγονται, συνεχίζουν τὴν κίνησή τους μπρος καὶ πίσω ἐφ' ὅσον δροῦνε μέσα σε περιορισμένη ἔκταση, ἕως ὅτου ἀποκατασταθῆ ἡ ἰσορροπία. Κι' ἀφοῦ κάθε τέτοια διαταραχὴ ἀρχίζει ἀπο κάποιο ἰδιαίτερο σημεῖο, εἶναι φανερο πως ἡ ἰσορροπία κι' ἡ ἁρμονία μπορροῦν νὰ ἀποκατασταθοῦν ἂν ἐπιστρέψουν σ' αὐτὸ τὸ ἴ δ ι ο σ η μ ε ῖ ο ὅλες οἱ δυνάμεις ποὺ εἴχανε ἀπομακρυνθῆ ἀπ' ἐκεῖ. Κι' αὐτὸ σᾶς ἀποδείχνει ὅτι οἱ συνέπειες ἀπ' τὶς πράξεις καὶ τὶς σκέψεις ἑνὸς ἀνθρώπου ἀντιδροῦνε πάνω σ τ ὸ ν ἴ δ ι ο, μὲ τόσο ποσὸν ἐνέργειας, ὅσο κι' ἐκεῖνο ποὺ τὶς ἔβαλε σὲ κίνηση.

Ἐ ρ ώ τ . : — Μὰ δὲν βλέπω κανένα ἠθικὸ τόνο σ' αὐτο τὸ νόμο. Εἶναι ἀπ οὔστατα ὁ φυσικὸς νομος δράσης κι' ἀντίδρασης, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο οἱ δυὸ αὐτὲς δυνάμεις εἶναι ἴσες κι' ἀντίθετες.

Ἀ π ά ν τ. : — Αὐτὸ ποὺ μοῦ λέτε, δὲν μοῦ φαίνεται διόλου παράξενο. Οἱ Εὐρωπαῖοι ἔχουν βαθειὰ ριζωμένη μέσα τους τὴν ἀντίληψη, ὅτι τὸ δίκαιο καὶ τ' ἄδικο, τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό, εἶναι οἱ αὐθαίρετες ἀποφάσεις κάποιου κώδικα, ποὺ δημιούργησαν οἱ ἄνθρωποι, ἢ ποὺ ἔχει

ἐπιβάλλει στὴν ἀνθρωπότητα ἕνας προσωπικὸς Θεός. Γιὰ μᾶς «Καλὸ» καὶ «Ἁρμονία», «Κακὸ» καὶ «Δυσαρμονία», εἶναι συνώνυμα. Ὑποστηρίζομε ἀκόμη, ὅτι ὅλες οἱ ὀδύνες κι' ὅλα τὰ βάσανα εἶναι ἀποτελέσματα ἔλλειψης ἁρμονίας, κι' ὅτι ἡ μόνη καὶ φοβερὴ αἰτία τῆς διαταραχῆς τῆς ἁρμονίας εἶναι ὁ ἐγωϊσμός, σὲ ὁποιαδήποτε μορφὴ κι' ἂν παρουσιάζεται. Τὸ Κάρμα λοιπὸν ἀποδίδει σὲ κάθε ἄνθρωπο τὶς τωρινὲς συνέπειες ἀπ' τὶς πράξεις του, χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸν ἠθικό τους χαρακτήρα. Ἐφ' ὅσον κάθε ἄνθρωπος θὰ λάβη τὰ ἀνταλλάγματα ποὺ ἀξίζει, εἶναι φανερό, ὅτι θὰ χρειασθῆ νὰ πληρώση τοὺς πόνους ποὺ ἔχει προκαλέσει, ἀκριβῶς ὅπως θὰ δρέψη μὲ χαρὰ τοὺς καρποὺς κάθε εὐτυχίας, κάθε ἁρμονίας, ποὺ ἔχει συντελέσει στὴ δημιουργία της. Δὲν βρίσκω καλλίτερο τρόπο νὰ σᾶς ἐξηγήσω, ἀπὸ τοῦ νὰ σᾶς ἀναφέρω μερικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ βιβλία καὶ ἄρθρα ἐκείνων ποὺ ἔχουνε σχηματίσει μιὰ ὀρθὴ ἀντίληψη τοῦ Κάρμα.

Ἐρώτ.: — Πολὺ θὰ τὸ ἤθελα, γιατὶ ἡ φιλοσοφία σας δὲν μοιάζει ν' ἀσχολεῖται πολὺ μ' αὐτὸ τὸ θέμα.

Ἀπάντ.: — Γιατὶ ἀπ' ὅλες τὶς ἀρχές, αὐτὴ εἶναι ἡ πιὸ δυσνόητη. Πρὶν λίγο καιρὸ οἱ ἀκόλουθες ἀντιρρήσεις γράφτηκαν ἀπὸ τὴν πέννα ἑνὸς Χριστιανοῦ κριτικοῦ:

«Ἂν ὑποθέσωμε ὅτι ἡ θεοσοφικὴ διδασκαλία εἶναι ὀρθή, κι' ὅτι «ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ γίνη ὁ σωτήρας τοῦ ἑαυτοῦ του, νὰ τὸν νικήση καὶ νὰ δαμάση τὴν κακία ποὺ φωλιάζει στὴ διπλῆ του φύση κι' ἔτσι νὰ ἐπιτύχη τὴν ἀπελευθέρωση τῆς ψυχῆς του», τί πρέπει νὰ κάνη, ὅταν συνέλθη, μετανοήση καὶ διαφωτισθῆ μέχρι κάποιου σημείου γιὰ τὸ κακό, ποὺ κρύβει μέσα του; Πῶς θὰ κατορθώση νὰ φτάση στὴν ἀπολύτρωση, στὴ συγγνώμη ἢ τὴν ἐξάλειψη κάθε κακίας, κάθε ἀδυναμίας, ποὺ εἶχε ἐκδηλώσει ὡς τώρα»;

Σ' αὐτὰ ὁ κ. Τζὼν Κόννελυ ἀπαντάει μὲ πολλὴ λογική, ὅτι κανεὶς δὲν πρέπει νὰ περιμένη «ἡ θεοσοφικὴ μηχανὴ νὰ προχωρήση πάνω στὶς θεολογικὲς γραμμές». Κι' ὅπως λέει:

«Ἡ δυνατότητα διαφυγῆς τῆς ἀτομικῆς εὐθύνης δὲν ἀνήκει στὶς θεοσοφικὲς ἀντιλήψεις. Σύμφωνα μ' αὐτὲς δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος συγγνώμης, ἢ ἐξάλειψης τοῦ κακοῦ ποὺ ἔγινε, παρὰ ἡ τιμωρία ἡ ἀνάλογη μὲ τὸ σφάλμα αὐτοῦ ποὺ ἀδίκησε, κι' ἡ ἀποκατάσταση μέσα στὸ Σύμπαν τῆς ἁρμονίας, ποὺ ἔχει διαταραχθῆ μὲ τὴν κακὴ αὐτὴ πράξη. Ὁ ἔνοχος ὁ ἴδιος ἁμάρτησε, ὅμως ἄλλοι ἔχουνε ὑποστῆ τὶς συνέπειες, γι' αὐτὸ ἐκεῖνος πρέπει νὰ πληρώση. Ἡ κατάσταση γιὰ τὴν ὁποία γίνεται λόγος... ὅπου ὁ «ἄνθρωπος ἔχει συνέλθει, μετανοήσει καὶ διαφωτισθῆ μέχρι κάποιο σημεῖο γιὰ τὸ κακό, ποὺ κρύβει μέσα του», εἶναι ἐκείνη ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἔχει καταλάβει, πῶς οἱ πράξεις του εἶναι κακὲς κι' ἀξίζει νὰ τιμωρηθοῦνε. Αὐτὸ ξυπνάει μέσα του ἀναπόφευκτα ἕνα αἴσθημα προσωπικῆς εὐθύνης, κι' ἡ ἔνταση αὐτῆς τῆς τρομερῆς εὐθύνης εἶναι ἀνάλογη με το βάθος τῆς μετάνοιάς του, ἢ τοῦ ξυπνήματός του. Τὴ στιγμὴ ποὺ βρίσκεται κάτω ἀπ' τὴν ἰσχυρὴ αὐτὴ ἐπιρροὴ ἔρχονται νὰ τὸν πείσουν νὰ δεχθῆ τὴ διδασκαλία τῆς ἐξιλαστήριας θυσίας. Τοῦ λένε ἀκόμη, ὅτι ὀφείλει νὰ μετανοήση κι' ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε εὐκολώτερο ἀπ' αὐτό. Εἶναι μιὰ πολὺ ἀξιαγάπητη ἀδυναμία τῆς ἀνθρώπινης φύσης, νὰ εἶναι πρόθυμη νὰ λυπηθῆ γιὰ τὸ κακὸ ποὺ ἔκανε, ὅταν τὸ προσέξη, εἴτε γιατὶ ὑποφέρει ἡ ἴδια, εἴτε γιατὶ ἔχει καὶ ἐπωφεληθῆ ἀπ' αὐτό. Ἂν ἀναλύσωμε κατὰ βάθος αὐτὸ τὸ αἴσθημα, εἶναι δυνατὸ ν' ἀνακαλύψωμε, ὅτι λυπούμαστε μᾶλλον γιὰ τὴν ἀνάγκη ποὺ βρεθήκαμε νὰ κάνωμε κακὸ γιὰ νὰ φτάσωμε τὸν ἐγωϊστικὸ σκοπό μας, παρὰ γιὰ τὸ κακὸ τὸ ἴδιο.

Ὅσο κι' ἂν μοιάζη ἑλκυστικὴ στὴ σκέψη ἑνὸς συνηθισμένου ἀνθρώπου, ἡ προοπτική του ν' ἀποθέση τὸ φορτίο τῶν ἁμαρτιῶν του στὰ πόδια ἑνὸς σταυροῦ, γιὰ τὸ μαθητὴ θεόσοφο

δὲν φαίνεται διόλου λογική. Δὲν καταλαβαίνει γιατί, ὅταν ὁ ἁμαρτωλὸς καταλάβει τὸ κακὸ ποὺ κάνει, θὰ ἐπιτύχη τὴ συγγνώμη καὶ τὴν ἐξάλειψη ὅλου τοῦ κακοῦ, ποὺ ἔχει διαπράξει στὸ παρελθόν. Κι' ἀκόμη γιατὶ ἡ μετάνοια καὶ μιὰ ζωὴ ἄψογη στὸ μέλλον τοῦ δίνουνε τὸ δικαίωμα νὰ κάνη ἐξαίρεση ἀπ' τὸν Παγκόσμιο Νόμο, ποὺ ρυθμίζει τὶς σχέσεις αἰτίας κι' ἀποτελέσματος. Τ' ἀποτελέσματα τῶν κακῶν του πράξεων ἐξακολουθοῦνε νὰ ὑπάρχουνε, τὰ βάσανα ποὺ δημιούργησε στοὺς ἄλλους ἡ κακία του, δὲν ἔχουν ἐξαλειφθῆ. Σ' αὐτὸ τὸ πρόβλημα ὁ μαθητὴς θεόσοφος ἔχει ὑπ' ὄψη του τὶς συνέπειες τῆς κακίας πάνω στὸν ἀθῶο. Δὲν σκέφτεται μόνο τὸν ἔνοχο, ἀλλὰ καὶ τὰ θύματά του.

Τὸ κακὸ εἶναι μιὰ παραβίαση τῶν νόμων τῆς ἁρμονίας, ποὺ κυβερνοῦνε τὸ σύμπαν. Ἐκεῖνος ποὺ τοὺς παραβαίνει ὀφείλει νὰ ὑποστῆ τὴν ποινή του. Κι' ὁ Χριστὸς προειδοποιεῖ «μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μη σοι χεῖρον τι γένηται». Κι' ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶπε: Ἐργάζεσθε διὰ τὴν σωτηρίαν σας «ὃ γὰρ ἐὰν σπείρη ἄνθρωπος ἐκεῖνο καὶ θερίσει». Εἶναι μιὰ ἄλλη ἑρμηνεία τῆς φράσης τῶν Πουράνας, ποὺ ὑπήρχανε πολὺ πρὶν ἀπ' ἐκεῖνον: «κάθε ἄνθρωπος θερίζει τὶς συνέπειες τῶν ἴδιων του τῶν πράξεων».

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρχὴ του Καρμικοῦ Νόμου, ποὺ διδάσκει ἡ Θεοσοφία. Ὁ Σίννετ στὸ βιβλίο του «Ἐσωτερικὸς Βουδδισμός», ὀνομάζει τὸ Κάρμα, «νόμο τῆς ἠθικῆς αἰτιότητας». Ἡ Κα Μπλαβάτσκυ τὸν μεταφράζει «ὁ νόμος τῆς Ἀνταπόδοσης», ἀποδίδοντας τὴν ἔννοιά του καλλίτερα. Εἶναι ἡ δύναμη ἐκείνη ποὺ εἶναι:

«Δίκαιη, ἀλλὰ μυστηριώδικη. Κι' ὁδηγεῖ ἀλάνθαστα.

Μέσα ἀπὸ ἀπρόβλεπτα μονοπάτια.

Ἀπ' τὴν ἁμαρτία στὴν τιμωρία».

Εἶναι ὅμως καὶ κάτι περισσότερο. Γιατὶ ἡ Δύναμη αὐτή, ὅπως τιμωρεῖ, ἔτσι κι' ἀνταμείβει ἀλάνθαστα καὶ γενναιόδωρα. Εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα κάθε πράξης, κάθε σκέψης, κάθε λέξης, μὲ τὶς ὁποῖες οἱ ἄνθρωποι διαμορφώνουν τὸν ἑαυτό τους, τὴ ζωή τους, καὶ τὶς περιστάσεις. Ἡ φιλοσοφία τῆς Ἀνατολῆς δὲν παραδέχεται τὴν ἰδέα, ὅτι γιὰ κάθε παιδί, ποὺ ἔρχεται στὸν κόσμο, δημιουργεῖται μιὰ νέα ψυχή. Πιστεύει, ὅτι ὑπάρχει ἕνας ὁρισμένος ἀριθμὸς ἀπὸ μονάδες, ποὺ ἐξελίσσονται κι' αναπτύσσονται ὁλοένα τελειότερα, ἀφομοιώνοντας τὴν πεῖρα ποὺ τοὺς προσφέρουν οἱ διαδοχικὲς προσωπικότητες, οἱ ὁποῖες εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ Κάρμα. Τὸ Κάρμα κι' ἡ Μετενσάρκωση ὁδηγοῦνε τὴν ἀνθρώπινη μονάδα πίσω στὴν πηγή της, τὴν ἀπόλυτη Θεότητα».

Ὁ Ε. Γουῶκερ στὸ βιβλίο του «Μετενσάρκωση» δίνει τὴν ἀκόλουθη ἐξήγηση:

«Μὲ λίγα λόγια, σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχὴ τοῦ Κάρμα, οἱ περασμένες πράξεις μας δημιουργήσανε τὸν ἑαυτό μας τέτοιον, ὅπως εἶναι τώρα, κι' οἱ τωρινές μας πράξεις διαμορφώνουν τὴ μελλοντική μας αἰωνιότητα. Δὲν ὑπάρχει ἄλλο πεπρωμένο, ἔξω ἀπ' αὐτό, ποὺ προετοιμάζομε μόνοι μας. Δὲν ὑπάρχει, οὔτε σωτηρία, οὔτε καταδίκη ἔξω ἀπ' ἐκείνη ποὺ ἑλκύομε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι... Ὁ νόμος τοῦ Κάρμα δὲν προσφέρει καμμιὰ προστασία στὶς ἔνοχες πράξεις κι' ἀπαιτεῖ πραγματικὸ ἀνδρισμό. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν εἶναι καλόδεκτος ἀπ' τὶς ἀδύνατες φύσεις, ὅπως οἱ εὔκολες θρησκευτικὲς ἀντιλήψεις γιὰ ἐξιλαστήρια θυσία, γιὰ μεσολάβηση ἄλλου, γιὰ συγγνώμη καὶ μετάνοιες στὴν κλίνη τοῦ θανάτου... Στὴν περιοχὴ τῆς Αἰώνιας Δικαιοσύνης ἡ ἀδικία κι' ἡ τιμωρία εἶναι ἀξεχώριστες, ἀποτελοῦνε τὸ ἴδιο γεγονός, γιατὶ δὲν ὑπάρχει καμμιὰ πραγματικὴ διάκριση ἀνάμεσα στὴν πράξη καὶ τ' ἀποτέλεσμά της. Τὸ Κάρμα, δηλαδὴ οἱ περασμένες μας πράξεις, μᾶς ξαναφέρνουν πίσω στὴ γῆ. Ἡ κατοικία τοῦ πνεύματος ποικίλλει σύμφωνα μὲ τὸ Κάρμα του. Τὸ Κάρμα δὲν ἐπιτρέπει μακρόχρονον παραμονὴ στὴν ἴδια κατάσταση, μεταβάλλεται ἀδιάκοπα. Ὅσον καιρὸ ἡ πράξη διευθύνεται ἀπὸ ἐλατήρια ὑλικὰ ἢ ἐγωϊστικά, τ' ἀποτελέσματα-

τά της θὰ ἐκδηλώνωνται σὲ γεννήσεις μέσα σὲ σῶμα. Μόνον ὁ ἄνθρωπος ὁ πραγματικὰ χωρὶς ἐγωϊσμὸ μπορεῖ ν' ἀποφύγη τὴν ἕλξη τῆς ὑλικῆς ζωῆς. Λίγοι φθάσανε σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, ὅμως αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς ὅλης τῆς ἀνθρωπότητας».

Καὶ παρακάτω ὁ ἴδιος συγγραφέας δανείζεται ἀπ' τὴ «Μυστικὴ Διδασκαλία» αὐτὰ τ' ἀποσπάσματα:

«Ὅσοι πιστεύουνε στὸ Κάρμα, πρέπει νὰ πιστεύουν στὸ πεπρωμένο, ποὺ κάθε ἄνθρωπος ἀπ' τὴ γέννησή του μέχρι τὸ θάνατο ὑφαίνει γύρω του, νῆμα πρὸς νῆμα, ὅπως ἡ ἀράχνη ὑφαίνει τὸν ἱστό της. Τὸ πεπρωμένο αὐτὸ διευθύνει ἡ οὐράνια φωνὴ τοῦ ἀόρατου πρωτότυπου, ποὺ βρίσκεται ἔξω ἀπὸ μᾶς, ἢ ἀπ' τὸν ἐσωτερικό μας ἀστρικὸ ἄνθρωπο. Αὐτὸς εἶναι στενώτερα συνδεδεμένος μαζί μας, καὶ πολὺ συχνὰ γίνεται ὁ κακὸς δαίμονας τῆς ἐνσαρκωμένης ὀντότητας, ποὺ ὀνομάζεται ἄνθρωπος. Κι' οἱ δυὸ ὁδηγοῦνε τὸν ἐξωτερικὸ ἄνθρωπο, ἕνας ὅμως πρέπει νὰ ἐπικρατήση. Ἀπ' τὴν ἀρχὴ τῆς ἀόρατης αὐτῆς πάλης προβάλλει ὁ αὐστηρὸς κι' ἀδυσώπητος νόμος τῆς ἰσορροπίας καὶ παρακολουθεῖ πιστὰ ὅλες τὶς μεταπτώσεις τοῦ ἀγώνα. Ὅταν καὶ τὸ τελευταῖο νῆμα ὑφανθῆ, ὁ ἄνθρωπος βρίσκεται τυλιγμένος μέσα στὸ δίχτυ, ποὺ ὁ ἴδιος ἔφτιασε, ὑποταγμένος ἀπόλυτα στὸ πεπρωμένο, ποὺ ὁ ἴδιος ἑτοίμασε. Ἕνας ἀποκρυφιστὴς ἢ ἕνας φιλόσοφος ποτὲ δὲ μιλεῖ γιὰ Θεία Πρόνοια, ἀλλὰ τὴν ταυτίζει μὲ τὴ Νέμεση—Κάρμα. Διδάσκει πὼς ἡ δύναμη αὐτὴ φυλάγει καὶ προστατεύει τὸν καλὸ ἄνθρωπο σ' αὐτὴ τὴ ζωή, ὅπως καὶ στὶς μελλοντικὲς ζωὲς καὶ τιμωρεῖ τὸν κακὸ μέχρι τὴν ἕβδομή του μετενσάρκωση, ἕως ὅτου δηλαδὴ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διαταραχῆς, ποὺ προκάλεσε καὶ στὸ πιὸ μικρὸ ἄτομο τοῦ ἄπειρου κόσμου τῆς Ἁρμονίας, ἀναπροσαρμοσθῆ τελειωτικά. Γιατὶ μόνος ὁ νόμος τοῦ Κάρμα — νόμος αἰώνιος καὶ ἀμετάβλητος — ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀπόλυτη ἁρμονία στὸν ὑλικὸ καὶ στὸν πνευματικὸ κόσμο. Δὲν εἶναι λοιπὸν τὸ Κάρμα ποὺ ἀνταμείβει ἢ τιμωρεῖ, ἀλλὰ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ἀνταμείβομε ἢ τιμωροῦμε τὸν ἑαυτό μας, εἴτε ἐνεργώντας σύμφωνα μὲ τὴ φύση καὶ μὲ τοὺς νόμους της, ποὺ διατηροῦνε τὴν ἁρμονία, εἴτε ἀντίθετα σ' αὐτούς.

Δὲ θἄτανε «ἀνεξιχνίαστοι οἱ ὁδοὶ τοῦ Κάρμα» γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἂν ἐργαζόντανε ἁρμονικὰ ἑνωμένοι μεταξύ τους, ἀντὶ νὰ προτιμοῦνε τὴ σύγκρουση καὶ τὴν πάλη. Γιατὶ ἡ ἄγνοια μας αὐτῶν τῶν δρόμων, ποὺ ἕνα μέρος τῆς ἀνθρωπότητας ὀνομάζει: «σκοτεινὲς κι' ἀνεξιχνίαστες ὁδοὺς τῆς Θείας Πρόνοιας», ἕνα ἄλλο τὶς θεωρεῖ ἐνέργεια μιᾶς τυφλῆς μοίρας, κι' ἕνα τρίτο ἁπλῆ σύμπτωση ποὺ δὲν κυβερνᾶ κανεὶς θεὸς οὔτε κανεὶς δαίμονας, ἡ ἄγνοιά μας αὐτὴ νομίζομε θὰ διαλυότανε, ἂν ἀποδίδαμε ὅλα αὐτὰ στὴν ὀρθή τους αἰτία.

Μένουμε ἀποσβολωμένοι μπροστὰ στὸ μυστήριο ποὺ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ἔχομε δημιουργήσει καὶ στὰ αἰνίγματα τῆς ζωῆς ποὺ δὲν θέλομε νὰ **λύσωμε, κι' ὕστερα κατηγοροῦμε τὴ** Μεγάλη Σφίγγα, πὼς μᾶς καταβροχθίζει. Κι' ὅμως, στ' ἀλήθεια δὲν ὑπάρχει μέσα στὴ ζωή μας οὔτε ἕνα ἀτύχημα, οὔτε μιὰ δύστυχη ἡμέρα, οὔτε μιὰ θλίψη, ποὺ ἡ ἀφορμή της νὰ μὴ βρίσκεται στὶς δικές μας πράξεις αὐτῆς ἢ κάποιας προηγούμενης ζωῆς.

Ὁ Νόμος τοῦ Κάρμα εἶναι ἀνεξιχνίαστα ἑνωμένος μὲ τὴ Μετενσάρκωση... Μόνη αὐτὴ ἡ θεωρία μπορεῖ νὰ μᾶς ἐξηγήση τὸ μυστηριώδικο πρόβλημα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ καὶ νὰ συμφιλιώση τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴν ἐπιφανειακὰ τρομακτικὴ ἀδικία τῆς ζωῆς. Τίποτε ἄλλο δὲν μπορεῖ τόσο ἀποτελεσματικὰ νὰ καταπραΰνη τὸ ἐπαναστατημένο μας αἴσθημα δικαιοσύνης. Γιατί, ὅταν κανεὶς δὲν γνωρίζη αὐτὸ τὸ νόμο κι' ἀντικρύζει γύρω του τὶς ἀνισότητες γέννησης, τύχης, νοημοσύνης κι' ἱκανοτήτων· ὅταν βλέπη ν' ἀπολαμβάνουν τὶς τιμὲς οἱ ἀ-

νόητοι κι' οἱ ἀσυνείδητοι, στοὺς ὁποίους ἡ μοῖρα, ἀπὸ μόνο τὸ προνόμιο τῆς γέννησής τους, σκορπίζει ὅλες της τὶς εὔνοιες, ἐνῷ δίπλα κάποιος ἄλλος πολὺ πιὸ ἔξυπνος, πιὸ ἐνάρετος, πιὸ ἄξιος μιᾶς καλλίτερης τύχης συναντάει μόνο δυστυχία κι' ἔλλειψη συμπάθειας. Ὅταν κανεὶς τὰ βλέπη ὅλα αὐτὰ κι' ἀναγκάζεται νὰ φύγη ἀνίκανος ν' ἀνακουφίση τὴν ἄδικη αὐτὴ δυστυχία, ὅταν ἀντηχοῦνε στ' αὐτιά μας ἀπὸ παντοῦ κι' ἡ καρδιά μας θλίβεται ἀπ' τὶς κραυγὲς τοῦ πόνου ποὺ ξεσποῦνε γύρω, τότε μονάχα αὐτὴ ἡ πολύτιμη γνώση τοῦ Νόμου τοῦ Κάρμα μπορεῖ νὰ μᾶς ἐμποδίση ἀπὸ τὸ νὰ καταραστοῦμε τὴ ζωή, τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸν πλάστη τους...

Ὁ νόμος αὐτός, συνειδητὸς ἢ ἀσυνείδητος, δὲν προορίζει κανένα, τίποτε, ἐκ τῶν προτέρων. Ὑπάρχει πραγματικὰ ἀπ' τὴν Αἰωνιότητα, γιατὶ εἶναι ἡ ἴδια ἡ Αἰωνιότητα, κι' ἐπειδὴ καμμιὰ πράξη δὲν ἐξισώνεται μὲ τὴν Αἰωνιότητα, δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι δρᾶ, γιατὶ ὁ νόμος αὐτὸς εἶναι ἡ δράση ἡ ἴδια. Δὲν εἶναι τὸ κῦμα ποὺ πνίγει τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ ἡ προσωπικὴ πράξη τοῦ δύστυχου, ποὺ μόνος του παραδίνει τὸν ἑαυτό του στὴν ἀπρόσωπη ἐνέργεια τῶν νόμων, ποὺ ρυθμίζουνε τὴν κίνηση τοῦ Ὠκεανοῦ. Τὸ Κάρμα δὲν δημιουργεῖ τίποτε, οὔτε κάνει σχέδια. Ὁ ἄνθρωπος ὁ ἴδιος δημιουργεῖ, παράγει αἰτίες, ὁ καρμικὸς νόμος προσαρμόζει τ' ἀποτελέσματα. Ἡ προσαρμογὴ αὐτὴ δὲν εἶναι πράξη εἶναι παγκόσμια ἁρμονία καὶ τείνει ἀδιάκοπα νὰ ἐπιστρέψη στὴν πρώτη της θέση, σὰν τὸ κλαδὶ τὸ λυγατὰ λυγισμένο, ποὺ ξανάρχεται πίσω μ' ἀνάλογη ἔνταση. Ἂν κατὰ σύμπτωση ἐξαρθρώση τὸ χέρι, ποὺ προσπάθησε νὰ τὸ κρατήση μακρυὰ ἀπ' τὴ θέση του ἰσορροπίας, μποροῦμε νὰ ἰσχυρισθοῦμε, ὅτι φταίει τὸ κλαδὶ γι' αὐτὴ τὴ βλάβη κι' ὄχι ἡ τρέλλα μας, ποὺ ἔγινε ἀφορμὴ αὐτῆς τῆς ἀτυχίας; Τὸ Κάρμα ποτὲ δὲν ζήτησε νὰ καταστρέψη τὴν ἀτομικὴ καὶ πνευματικὴ ἐλευθερία. Οἱ κανόνες του δὲν εἶναι βυθισμένοι στὸ σκοτάδι, μόνο καὶ μονο γιὰ νὰ κινοῦνε τὴν ἀπορία τοῦ ἀνθρώπου, κι' οὔτε τιμωρεῖ ἐκεῖνον ποὺ προσπαθεῖ νὰ ἐρευνήση τὰ μυστήριά του. Ἀντίθετα, ὅποιος μὲ τὴ μελέτη καὶ τὸ βαθὺ στοχασμὸ ξεσκεπάζει τὸν πέπλο, ποὺ κρύβει τὰ περίπλοκα μονοπάτια καὶ φωτίζει τοὺς σκοτεινοὺς αὐτοὺς δρόμους, ποὺ στὶς παρόδους τους τόσοι ἄνθρωποι παραστρατίζουνε καὶ χάνονται ἀπὸ ἄγνοια τοῦ λαβύρινθου τῆς ζωῆς, αὐτὸς ἐργάζεται γιὰ τὸ καλὸ τῶν συνανθρώπων του. Τὸ Κάρμα εἶναι ἕνας ἀπόλυτος κι' αἰώνιος νόμος στὸν κόσμο τῆς ἐκδήλωσης, κι' ἐπειδὴ ὑπάρχει μονάχα μιὰ ἀπόλυτη, αἰώνια, πάντοτε παροῦσα Αἰτία, ὅσοι πιστεύουνε στὸ Κάρμα δὲν μποροῦνε νὰ θεωρηθοῦνε ἄθεοι ἢ ματεριαλιστὲς κι' ἀκόμη λιγώτερο μοιρολάτρες. Τὸ Κάρμα εἶναι ἕνα μὲ τ' Ἄγνωστο, εἶναι ἡ μιά του ὄψη ποὺ ἀντιπροσωπεύει τ' ἀποτελέσματα στὸν κόσμο τῶν φαινομένων».

Ἕνας ἄλλος ἐξαίρετος συγγραφέας θεόσοφος, ὁ Σίννετ, γράφει στὸ βιβλίο του «Ὁ Σκοπὸς τῆς Θεοσοφίας»:

«Κάθε ἄτομο, μὲ κάθε πράξη ἢ σκέψη τῆς καθημερινῆς του ζωῆς, δημιουργεῖ κάρμα, εἴτε καλὸ εἴτε κακό, καὶ σύγχρονα ἐπεξεργάζεται σ' ὅλο του τὸ βίο τὸ Κάρμα, ποὺ δημιούργησαν οἱ ἐπιθυμίες κι' οἱ πράξεις τῆς περασμένης ἐνσάρκωσης. Ὅταν βλέπουμε ἀνθρώπους νὰ γεννιοῦνται μὲ κληρονομικὲς ἀνωμαλίες, μποροῦμε νὰ συμπεράνωμε, ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτα ἀποτελέσματα ἀπὸ αἰτίες, ποὺ οἱ ἴδιοι δημιούργησαν σὲ κάποιο περασμένο βίο. Μπορεῖ βέβαια νὰ προβληθῆ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ κληρονομικότητα ἐξηγεῖ τὴν προέλευσή τους, δὲν φαίνεται δυνατὸν νἄχουνε κάποια σχέση μὲ τὴν προηγούμενη ἐνσάρκωση. Ἂς μὴ λησμονοῦμε ὅμως, ὅτι ἡ πνευματικὴ καταγωγὴ τοῦ Ἐγώ, τοῦ πραγματικοῦ ἀνθρώπου, τῆς ἀτομικότητας, δὲν ἔχει καμμιὰ σχέση μὲ τὸ περιβάλλον, μέσα στὸ ὁποῖο ἐνσαρκώνεται. Ὁ τρό

πος ζωῆς τῆς προηγουμένης ὕπαρξής του δημιούργησε ψυχομαγνητικὲς ἕλξεις, ποὺ τὸν ὠθοῦνε στὸ ρεῦμα, που θα τὸν φέρη, ὅταν ἔρθη ἡ ὥρα νὰ ξαναγεννηθῆ, στὸν πιὸ κατάλλη ο τοπο γιὰ ν' ἀναπτυχθοῦνε αὐτὲς οἱ τάσεις. Ἡ Θεωρία τοῦ Κάρμα, ὅταν γίνεται ἀντιληπτὴ ὅπως πρέπει, εἶναι ἐνδεδειγμένη νὰ ὁδηγήση σ' ἕνα τρόπο ζωῆς πιὸ λεπτὸ καὶ πιὸ ὑψηλο, ὅσους ἐμβαθύνουν στὴν ἀλήθειά της. Δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε, ὅτι ὄχι μόνο οἱ πράξεις μας, ἀλλὰ κι' οἱ σκέψεις μας δημιουργοῦνε ἕνα σύνολο ἀπὸ περιστάσεις ποὺ ἐπηρεάζουνε γιὰ καλὸ ἢ γιὰ κακὸ τὸ μέλλον μας καί, πρᾶγμα ἀκόμη πιὸ σημαντικό, τὸ μέλλον ἀρκετῶν συνανθρώπων μας. Ἂν οἱ ἁμαρτίες, γιὰ πράξεις ποὺ ἐκτελέσαμε ἢ ποὺ παραλείψαμε, εἴχανε συνέπειε μόνο γιὰ μᾶς τοὺς ἴδιους, τὸ Κάρμα τοῦ κάθε ἀνθρώπου θὰ εἶχε πολὺ μικρότερη σημασία. Τὸ γεγονὸς ὅμως, ὅτι κάθε σκέψη καὶ κάθε πράξη μέσα στὴ ζωή, ἔχει τὸν ἀντίκτυπό της καὶ σ' ἄλλα μέλη τῆς ἀνθρώπινης οἰκογένειας ἀπαιτεῖ τὴν καλλιέργεια ἑνὸς αὐστηροῦ αἰσθητήριου δικαιοσύνης, ἠθικότητας κι' ἀλτρουϊσμοῦ, ἀπαραίτητων γιὰ τὴ μελλοντικὴ εὐτυχία καὶ πρόοδο τοῦ κόσμου. Ἕνα ἔγκλημα ποὺ ἔγινε, μιὰ σκέψη ποὺ ἐκτοξεύθηκε πρὸς ἐκείνη ἢ τὴν ἄλλη διεύθυνση, δεν μᾶς ἀνήκουνε πιά. Κι' ἡ βαθύτερη μετάνοια δὲν μπορεῖ νὰ σβήση τὶς συνέπειές της στὸ μέλλον. Ἡ μετάνοια, ἂν εἶναι πραγματική, ἐμποδίζει τὸν ἄνθρωπο νὰ ἐπαναλάβη τὰ ἴδια σφάλματα. Δὲν μπορεῖ νὰ σώση, οὔτε αὐτόν, οὔτε τοὺς ἄλλους, ἀπ' τὶς συνέπειες, ποὺ ἔχουνε κιόλας δημιουργηθῆ καὶ ποὺ ἀναπόφευκτα θὰ τὸν θίξουνε σ' αὐτὴ ἢ στὴν ἑπόμενη ζωή».

Ὁ κ. Τζ. Κόννελυ ἐπίσης λεει γιὰ τὸ ἴδιο θέμα:

«Ὅσοι πιστεύουνε σὲ μιὰ θρησκεία, ποὺ βασίζεται πάνω σὲ μιὰ τέτοια ἀρχή, πολὺ πρόθυμα δέχονται νὰ τὴ συγκρίνουν μ' ἐκείνη, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου σ' ὅλη τὴν αἰωνιότητα καθορίζεται ἀπ' τὰ ἐπεισόδια μιᾶς καὶ μόνης σύντομης γήϊνης ὕπαρξης, κατὰ τὴν ὁποία θὰ μπορῆ νὰ εὐφραίνεται μὲ τὴν ὑπόσχεση ὅτι «τὸ δένδρο μένει ὅπως ἔπεσε», κι' ὅπου ἡ μεγαλείτερή του ἐλπίδα, ὅταν συνειδητοποιῆ τὴν κακία του, εἶναι ἡ θεωρία τῆς ἐξιλαστήριας θυσίας.

Αὐτὰ ἀναφέρει ὁ ἱκανὸς ἀπολογητής μας. Δὲν ἔχουμε τίποτε καλλίτερο νὰ προσθέσωμε, γιὰ νὰ συμπληρώσωμε τὸ θέμα μας, ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ὁ ἴδιος δανείζεται ἀπὸ κάποιο περίφημο ποίημα. Ἰδοὺ τὶ μᾶς λέει:

«Τὰ ἐξαιρετικὰ ὡραῖα λόγια, μὲ τα ὁποῖα ὁ Ἄρνολδ ἐκθέτει τὴ θεωρία τοῦ Κάρμα, μ' ὠθοῦνε στὸν πειρασμὸ νὰ τὰ μεταφέρω ἐδῶ. Ἐπειδὴ εἶναι πολλά, ἀναφέρω ἕνα μέρος μόνο:

Κάρμα, τὸ σύνολο αὐτὸ μιᾶς ψυχῆς, οἱ πράξεις ποὺ ἐκτέλεσε, οἱ σκέψεις ποὺ καλλιέργησε.

Αὐτὸς ὁ Ἑαυτός, ποὺ ὕφανε πάνω στὸν ἀργαλειὸ τοῦ χρόνου, πού χύνεται στὰ βάθη, καὶ ποὺ τ' ἀόρατα νήματά του εἶναι περασμένα στὸ ὑφάδι τῶν περασμένων πράξεων.

Χωρὶς ἀρχὴ καὶ δίχως τέλος, αἰώνια σὰν τὸ χῶρο, καὶ βέβαιη όσο κι' ἡ βεβαιότητα ἡ ἴδια, ὑπάρχει μιὰ Θεία Δύναμη, ποὖχει τὸ ἀγαθὸ γιὰ σκοπό της, καὶ ποὺ μόνοι οἱ δικοί της νόμοι διαρκοῦνε.

Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὴν περιφρονήση. Ὅποιος τῆς ἐναντιώνεται χανει, ὅποιος τὴν ὑπηρετεῖ κερδίζει. Πληρώνει μ' εὐλογία κι' εἰρήνη τὴν κρυφὴ καλωσύνη, καὶ μὲ πόνους τὴν κρυμμένη κακία.

Ὅλα τὰ βλέπει, ὅλα τὰ παρατηρεῖ. Ἂν κάνετε τὸ καλό, σᾶς ἀνταμείβει. Ἂν κάνετε τὸ κακό, ἀκόμη κι' ἂν καθυστερήση, ἡ ἀνταπόδοση δὲν θ' ἀργήση.

Δὲν γνωρίζει θυμό, οὔτε συγγνώμη. Μετράει, καὶ τὰ μέτρα της εἶναι τέλεια. Ζυγίζει, κι' ἡ ζυγαριά της

δὲν κάνει λάθος. Γι' αὐτὴν ὁ χρόνος δὲν εἶναι τίποτε. Θὰ κρίνη αὔριο ἢ πολλὲς ἡμέρες ἀργότερα.

Αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος, ποὺ βαδίζει πρὸς τὴν Δικαιοσύνη, καὶ ποὺ τὴν πορεία του κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ σταματήση, ἢ νὰ μεταβάλη. Στὸ βάθος τοῦ νόμου βρίσκεται ἡ Ἀγάπη. Σκοπός του εἶναι ἡ εἰρήνη κι' ἡ ὑπέρτατη βελτίωση. Ὑπακούσατε».

Καὶ τώρα σᾶς συνιστῶ νὰ συγκρίνετε τὶς Θεοσοφικὲς ἀπόψεις μας γιὰ τὸ Κάρμα, τὸ Νόμο τῆς Ἰσορροπίας, καὶ νὰ μᾶς πεῖτε, ἂν δὲν εἶναι πολὺ πιὸ φιλοσοφημένες καὶ πολὺ πιὸ δίκαιες, ἀπ' τὸ σκληρὸ καὶ παράλογο δόγμα ποὺ μεταβάλλει τὸ Θεὸ σ' ἕνα ἀναίσθητο δαίμονα, ποὺ καθορίζει, ὅτι «μόνον οἱ ἐκλεκτοὶ» θὰ σωθοῦνε, κι' ὅλοι οἱ ἄλλοι εἶναι προορισμένοι γιὰ τὴν αἰώνια κόλαση!

Ἐ ρ ώ τ.— Ναί, καταλαβαίνω σὲ γενικὲς γραμμὲς τὶ ἐννοεῖτε. Θὰ ἤθελα ὅμως νὰ μοῦ δώσετε κανένα συγκεκριμένο παράδειγμα τῆς λειτουργίας τοῦ Κάρμα.

Ἀ π ά ν τ. — Αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ τὸ κάνω. Μποροῦμε ὅμως νὰ εἴμαστε βέβαιοι, ὅτι ἡ τωρινή μας ζωή, οἱ τωρινὲς περιστάσεις εἶναι τὰ ἄμεσα ἀποτελέσματα ἀπὸ σκέψεις καὶ πράξεις τῶν περασμένων βίων μας. Ἐμεῖς ὅμως δὲν εἴμαστε οὔτε προφῆτες, οὔτε μύστες, γιὰ νὰ ξεύρωμε τὶς λεπτομέρειες τῆς λειτουργίας τοῦ νόμου τοῦ Κάρμα.

Ἐ ρ ώ τ. — Μπορεῖ λοιπὸν ἕνας ἐνορατικὸς ἢ ἕνας μύστης νὰ παρακολούθηση στὶς λεπτομέρειες τὸ μηχανισμὸ αὐτὸ τῆς καρμικῆς ἀναπροσαρμογῆς;

Ἀ π ά ν τ. — Βέβαια «Ἐκεῖνοι ποὺ ξεύρουν», τὸ κατορθώνουν, χρησιμοποιῶντας δυνάμεις ποὔναι σὲ λανθάνουσα κατάσταση μέσα σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Τί λέγει Ο ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

γιὰ τὸν Νόμο τοῦ ΚΑΡΜΑ

Ἡ σιωπὴ δὲν εἶναι κάτι ποὺ μπορεῖ νὰ καλλιεργηθῆ, δὲν εἶναι κάτι ποὺ σκόπιμα μπορεῖ νὰ δημιουργηθῆ. Δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἀναζητήση κανείς, νὰ τὴν σκεφθῆ, νὰ διαλογιστῆ πάνω σ' αὐτήν. Ἡ σκόπιμη καλλιέργεια τῆς σιωπῆς εἶναι σὰν τὴν ἀπόλαυσι μιᾶς ποθητῆς εὐχαριστήσεως, ἡ ἐπιθυμία νὰ σιγήση ὁ νοῦς δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἀναζήτησι αἰσθησι-

ακῶν ἐντυπώσεων. Τέτοια μιὰ σιωπὴ εἶναι μόνο μιὰ μορφὴ ἀντιστάσεως, μιὰ ἀπομόνωσι ποὺ ὁδηγεῖ στὴν ἀποσύνθεσι. Ἡ σιωπὴ ποὺ ἐξαγοράζεται εἶναι πρᾶγμα τῆς ἀγορᾶς, ποὺ σ' αὐτὴν ὑπάρχει ὁ θόρυβος τῆς δραστηριότητος. Ἡ σιωπὴ ἔρχεται μὲ τὴν ἀπουσία τῆς ἐπιθυμίας. Ἡ ἐπιθυμία εἶναι γοργή, πανοῦργα, καὶ βαθιά. Ἡ ἀνάμνησις ἀποκλείει τὸν ἐρχομὸ τῆς σιωπῆς, κι' ὁ νοῦς ποὺ εἶναι πιασμένος στὴν πεῖρα δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι σιωπηλός. Ὁ χρόνος, ἡ κίνησι τοῦ χθές, ποὺ κυλάει στὸ σήμερα καὶ στὸ αὔριο, δὲν εἶναι σιωπή. Μόλις ἡ κίνησις αὐτὴ σταματήση, ὑπάρχει σιωπή, καὶ τότε μόνον μπορεῖ νὰ φανερωθῆ ἐκεῖνο ποὺ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ὀνομάση.

«Ἦρθα νὰ συζητήσω μαζί σας γιὰ τὸ κάρμα. Φυσικὰ ἔχω ὡρισμένες γνῶμες πάνω σ' αὐτό, ἀλλὰ θὰ ἤθελα νὰ ξέρω καὶ τὶς δικές σας.»

Ἡ γνώμη δὲν εἶναι ἡ ἀλήθεια. Πρέπει νὰ παραμερίσωμε τὶς γνῶμες γιὰ νὰ βροῦμε τὴν ἀλήθεια. Ὑπάρχουν ἀναρίθμητες γνῶμες, μὰ ἡ ἀλήθεια δὲν ἀνήκει σ' αὐτὴν ἢ σ' ἐκείνην τὴν ὁμάδα. Γιὰ τὴν κατανόησι τῆς ἀληθείας, ὅλες οἱ ἰδέες, τὰ συμπεράσματα, οἱ γνῶμες, πρέπει νὰ φύγουν, ὅπως τὰ μαραμένα φύλλα ποὺ πέφτουν ἀπὸ τὸ δέντρο. Τὴν ἀλήθεια δὲν μπορεῖ νὰ τὴν βρῆ κανεὶς στὰ βιβλία, στὴ γνῶσι, στὴν πεῖρα. Ἂν ζητᾶτε γνῶμες, δὲν θὰ βρεῖτε καμμιὰν ἐδῶ.

«Μποροῦμε ὅμως νὰ συζητήσωμε γιὰ τὸ κάρμα καὶ νὰ προσπαθήσωμε νὰ κατανοήσωμε τὴ σημασία του, δὲν μποροῦμε;»

Αὐτό, φυσικά, εἶναι κατι τὸ τελείως διαφορετικό. Γιὰ νὰ κατανοήσωμε, θὰ πρέπει νὰ σταματήσουν οἱ γνῶμες καὶ τὰ συμπεράσματα.

«Γιατί ἐπιμένετε πάνω σ' αὐτό;»

Μπορεῖτε νὰ κατανοήσετε ὁτιδήποτε, ἂν ἤδη ἔχετε σχηματίσει μιὰ γνώμη γι' αὐτό; Ἢ ἂν ἐπαναλαμβάνετε τὰ συμπεράσματα κάποιου ἄλλου; Γιὰ νὰ βροῦμε τὴν ἀλήθεια αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, δὲν θὰ πρέπει νὰ τὸ πλησιάσωμε σὰν κάτι τὸ καινούργιο, μ' ἕνα νοῦ ποὺ δὲν τὸν θολώνει καμμιὰ προκατάληψι ; Ποιὸ ἔχει μεγαλύτερη σημασία, νὰ εἶναι κανεὶς ἐλεύθερος ἀπὸ συμπεράσματα, προκαταλήψεις, ἢ νὰ θεωρητικολογῆ γύρω ἀπὸ κάτι τὸ ἀφηρημένο; Δὲν εἶναι πιὸ σημαντικὸ νὰ βρῆς τὴν ἀλήθεια, ἀπὸ τὸ νὰ ἐρίζης περὶ τοῦ τί εἶναι ἡ ἀλήθεια; Μιὰ γνώμη γιὰ τὸ τί εἶναι ἡ ἀλήθεια, δὲν εἶναι ἡ ἀλήθεια. Δὲν εἶναι σημαντικὸ ν' ἀνακαλύψωμε τὴν ἀλήθεια σχετικὰ μὲ τὸ κάρμα ; Τὸ νὰ δῆς τὸ ψεύτικο σὰν ψεύτικο εἶναι τὸ ν' ἀρχίζης νὰ τὸ κατανοῆς, δὲν εἶναι; Πῶς μποροῦμε νὰ δοῦμε εἴτε τὸ ἀληθινὸ εἴτε τὸ ψεύτικο, ἂν ὁ νοῦς μας εἶναι ὀχυρωμένος στὴν παράδοσι, στὶς λέξεις καὶ στὶς ἐξηγήσεις; Ἂν ὁ νοῦς εἶναι δεμένος σὲ μιὰν πίστι, πῶς μπορεῖ νὰ πάη μακριά; Γιὰ νὰ ταξιδέψη μακριὰ ὁ νοῦς, πρέπει νὰ εἶναι ἐλεύθερος. Ἡ ἐλευθερία δὲν εἶναι κάτι ποὺ

τὸ κερδίζει κανεὶς στὸ τέλος μιᾶς μακρόχρονης προσπάθειας, πρέπει νὰ ὑπάρχη ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ ταξιδιοῦ.

«Θέλω νὰ ἐξακριβώσω τί σημαίνει τὸ κάρμα γιὰ σᾶς.»

Κύριε, ἂς κάνωμε τὸ ταξίδι τῆς ἀνακαλύψεως μαζί. Μὲ τὸ νὰ ἐπαναλαμβάνη κανεὶς τὰ λόγια ἑνὸς ἄλλου, αὐτὸ δὲν ἔχει καμμιὰ βαθιὰ σημασία. Εἶναι σὰν νὰ παίζη δίσκο γραμμοφώνου. Ἡ ἐπανάληψις ἢ ἡ μίμησι δὲν φέρνει τὴν ἐλευθερία. Τί ἐννοεῖτε μὲ τὸ κάρμα;

«Εἶναι μιὰ Σανσκριτικὴ λέξι ποὺ σημαίνει τὸ κάμνειν, τὸ δρᾶν καὶ τὰ λοιπά. Τὸ κάρμα εἶναι δρᾶσι, καὶ ἡ δρᾶσις εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ παρελθόντος. Ἡ δρᾶσι δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξη δίχως τὴ διαμόρφωσι τοῦ παρελθόντος. Μέσ' ἀπὸ μιὰ σειρὰ ἐμπειριῶν, μέσ' ἀπὸ τὴ διαμόρφωσι καὶ τὴ γνῶσι, χτίζεται τὸ βάθρο τῆς παραδόσεως, ὄχι μονάχα κατὰ τὴ διάρκεια τῆς τωρινῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς ὁμάδος, ἀλλὰ μέσ' ἀπὸ πολλὲς ἐνσαρκώσεις. Ἡ συνεχὴς δρᾶσι καὶ ἀντεπίδρασις ἀνάμεσα στὸ παρελθόν, ποὺ εἶναι τὸ «ἐγώ», καὶ τὴν κοινωνία, τὴ ζωή, εἶναι τὸ κάρμα. Καὶ τὸ κάρμα δένει τὸ νοῦ, τὸ «ἐγώ». Ὅ,τι ἔχω κάνει στὴ περασμένη μου ζωή, ἢ ἀκόμα καὶ χθές, μὲ κρατάει καὶ μὲ διαμορφώνει, δίνοντάς μου πόνο ἢ εὐχαρίστησι στὸ παρόν. Ὑπάρχει ὁμαδικὸ ἢ συλλογικὸ κάρμα, καθὼς καὶ τὸ κάρμα τοῦ ἀτόμου. Καὶ ἡ ὁμάδα καὶ τὸ ἄτομο εἶναι δεμένα στὴν ἁλυσίδα τῆς αἰτίας καὶ τοῦ ἀποτελέσματος. Θὰ ὑπάρξη λύπη ἢ χαρά, τιμωρία ἢ ἀνταμοιβή, ἀνάλογα μὲ τὸ τί ἔχω κάνει στὸ παρελθόν.»

Λέτε πὼς ἡ δρᾶσις εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ παρελθόντος. Δρᾶσι σὰν κι' αὐτὴν δὲν εἶναι διόλου δρᾶσι, παρὰ μόνον ἀντίδρασι, δὲν εἶναι; Ἡ διαμόρφωσι, τὸ παρελθόν, ἀντιδρᾶ σὲ ἐρεθίσματα. Αὐτὴ ἡ ἀντίδρασις εἶναι ἡ ἀπόκρισι τῆς μνήμης, ποὺ δὲν εἶναι δρᾶσι, ἀλλὰ τὸ κάρμα. Πρὸς τὸ παρὸν δὲν ἐνδιαφερόμαστε γιὰ τὸ τί εἶναι δρᾶσι. Τὸ κάρμα εἶναι ἡ ἀντίδρασι ποὺ γεννιέται ἀπὸ ὡρισμένες αἰτίες καὶ παράγει ὡρισμένα ἀποτελέσματα. Τὸ κάρμα εἶναι αὐτὴ ἡ ἁλυσίδα τῆς αἰτίας καὶ τοῦ ἀποτελέσματος. Στὴν οὐσία, ἡ κίνησι τοῦ χρόνου εἶναι τὸ κάρμα, δὲν εἶναι; Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει τὸ παρελθόν, θὰ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ καὶ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον. Τὸ σήμερα καὶ τὸ αὔριο εἶναι τ' ἀποτελέσματα τοῦ χθές. Τὸ χθὲς σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ σήμερα φτιάχνει τὸ αὔριο. Τὸ κάρμα, ὅπως γενικὰ τὸ καταλαβαίνουν, εἶναι μιὰ κίνησις ἀνταμοιβῆς.

«Ὅπως λέτε, τὸ κάρμα εἶναι ἡ κίνησι τοῦ χρόνου, καὶ ὁ νοῦς εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ χρόνου. Μονάχα λίγοι ποὺ εἶναι τυχεροὶ μποροῦν νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τ' ἀρπάγια τοῦ χρόνου, ὅλοι οἱ ἄλλοι εἴμαστε δεμένοι στὸ χρόνο. Ἐκεῖνο ποὺ ἔχομε κάνει στὸ παρελθόν, καλὸ ἢ κακό, καθορίζει αὐτὸ ποὺ εἴμαστε στὸ παρόν.»

Εἶναι τὸ παρελθὸν μιὰ στατικὴ κατάστασι; Δὲν ὑφίσταται μιὰν ἀδιάκοπη τροποποίησι; Δὲν εἴσαστε ὁ ἴδιος ποὺ ἤσασταν

χθές. Καὶ φυσιολογικὰ καὶ ψυχολογικὰ μιὰ σταθερὴ ἀλλαγὴ πραγματοποιεῖται, δὲν εἶν' ἔτσι;

«Φυσικά»

Ἔτσι ὁ νοῦς δὲν εἶναι μιὰ σταθερὴ κατάστασι. Οἱ σκέψεις μας εἶναι παροδικές, ἀδιάκοπα ἀλλάζουν. Εἶναι ἡ ἀπόκρισι τοῦ παρελθόντος. Ἂν ἔχω ἀνατραφῆ σὲ μιὰν ὡρισμένη τάξι τῆς κοινωνίας, σ' ἕναν ὡρισμένο πολιτισμό, θὰ ἀνταποκριθῶ στὴν πρόκλησι, στὰ ἐρεθίσματα, σύμφωνα μὲ τὴ διαμόρφωσί μου. Στοὺς περισσοτέρους ἀπὸ μᾶς, τόσο βαθιὰ ριζωμένη εἶναι αὐτὴ ἡ διαμόρφωσι, ποὺ ἡ ἀπόκρισις εἶναι σχεδὸν πάντα πανομοιότυπη. Οἱ σκέψεις μας εἶναι ἡ ἀπόκρισι τοῦ παρελθόντος. Εἴμαστε τὸ παρελθόν· ἡ διαμόρφωσις αὐτὴ δὲν εἶναι χωριστὴ ἢ διαφορετικὴ ἀπὸ μᾶς. Μὲ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ περιεχομένου μας καὶ οἱ σκέψεις μας ἐπίσης ἀλλάζουν.

«Μὰ ὁ σκεπτόμενος εἶναι ἀσφαλῶς κάτι τὸ τελείως διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ κατακάθι τοῦ παρελθόντος, δὲν εἶναι;»

Εἶναι; Δὲν εἶναι ὁ σκεπτόμενος τὸ ἀποτέλεσμα τῶν σκέψεών του; Δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὶς σκέψεις του; Ὑπάρχει μιὰ ξεχωριστὴ ὀντότης, ἕνας σκεπτόμενος ἔξω ἀπὸ τὶς σκέψεις του; Δὲν ἔχει ἡ σκέψι δημιουργήσει τὸν σκεπτόμενο δίνοντάς του μονιμότητα μέσα στὴν παροδικότητα τῶν σκέψεων; Ὁ σκεπτόμενος εἶναι τὸ καταφύγιο τῆς σκέψεως, καὶ ὁ σκεπτόμενος τοποθετεῖ τὸν ἑαυτόν του σὲ διάφορα ἐπίπεδα μονιμότητος.

«Βλέπω πῶς αὐτὸ εἶναι ἔτσι, ἀλλὰ εἶναι μᾶλλον ἕνα τράνταγμα γιὰ μένα νὰ ἀντιλαμβάνωμαι τὰ κόλπα ποὺ ἡ σκέψι παίζει στὸν ἑαυτόν της».

Ἡ σκέψις εἶναι ἡ ἀπόκρισι τοῦ παρελθόντος, τῆς μνήμης. Ἡ μνήμη εἶναι γνῶσι, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πείρας. Αὐτὴ ἡ μνήμη, μέσα ἀπὸ νέες ἐμπειρίες καὶ ἀποκρίσεις, γίνεται πιὸ σκληρή, πιὸ πλατειά, ὀξύτερη, ἱκανότερη. Μιὰ μορφὴ διαμορφώσεως μπορεῖ ν' ἀντικατασταθῆ ἀπὸ μιὰν ἄλλη, ἀλλὰ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι διαμόρφωσι. Ἡ ἀπόκρισι αὐτῆς τῆς διαμορφώσεως εἶναι τὸ κάρμα, δὲν εἶναι; Τὴν ἀπόκρισι τῆς μνήμης τὴν ἀποκαλοῦμε δρᾶσι, μὰ εἶναι μονάχα ἀντίδρασι. Αὐτὴ ἡ «δρᾶσι» γεννάει νέα ἀντίδρασι, καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο γίνεται μιὰ ἁλυσίδα, ὅπως τὸ ἀποκαλοῦμε, αἰτίας κι' ἀποτελέσματος. Ἡ αἰτία, ὅμως, δὲν εἶναι ἐπίσης καὶ τὸ ἀποτέλεσμα; Μήτε ἡ αἰτία μήτε τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι στατικά. Τὸ σήμερα εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ χθές, καὶ τὸ σήμερα εἶναι ἡ αἰτία τοῦ αὔριο. Ἐκεῖνο ποὺ ἦταν ἡ αἰτία γίνεται ἀποτέλεσμα, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα αἰτία. Τὸ ἕνα ρέει μέσα στὸ ἄλλο. Δὲν ὑπάρχει στιγμὴ ποὺ ἡ αἰτία δὲν εἶναι ἐπίσης κι' ἀποτέλεσμα. Μονάχα ἐκεῖνο ποὺ εἶναι εἰδικευμένο, εἶναι σταθερὸ στὴν αἰτία του κι' ἔτσι στὸ ἀποτέλεσμά του. Τὸ βελανίδι δὲν μπορεῖ νὰ γίνη τίποτε ἄλλο ἀπὸ βελανιδιά. Στὴν εἰδίκευσι ὑπάρχει θάνατος, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι μιὰ εἰδι-

κευμένη ὀντότης, μπορεῖ νὰ εἶναι ὅ,τι θελήσει. Μπορεῖ νὰ σπάση τὰ δεσμὰ τῆς διαμορφώσεώς του — καὶ πρέπει νὰ τὸ κάνη ἂν θέλη ν' ἀνακαλύψη τὸ πραγματικό. Πρέπει νὰ πάψετε νὰ εἴσαστε ὁ ἀποκαλούμενος βραχμᾶνος, γιὰ νὰ πραγματώσετε τὸ Θεό.

Τὸ κάρμα εἶναι ἡ κίνησι τοῦ χρόνου, τὸ παρελθὸν ποὺ κινεῖται μέσ' ἀπὸ τὸ παρὸν πρὸς τὸ μέλλον. Αὐτὴ ἡ ἁλυσίδα εἶναι ὁ δρόμος τῆς σκέψεως. Ἡ σκέψις εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ χρόνου, καὶ ἐκεῖνο ποὺ εἶναι ἀπροσμέτρητο, ἄχρονο, μπορεῖ νὰ ὑπάρξη μόνον ὅταν ἡ λειτουργία τῆς σκέψεως ἔχη πάψει. Ἡ ἠρεμία τοῦ νοῦ δὲν εἶναι κάτι ποὺ μὲ τὴ προτροπὴ τὸ ἐπιτυγχάνει κανείς, δὲν μπορεῖ νὰ τὴν φέρη κανεὶς μὲ ὁποιαδήποτε ἐξάσκησι ἢ πειθαρχία. Ἂν ὁ νοῦς γίνεται ἤρεμος, τότε ὁ,τιδήποτε ξεπηδάει ἀπὸ μέσα του εἶναι μιὰ προβολὴ τοῦ ἑαυτοῦ, ἡ ἀπόκρισι τῆς μνήμης. Μὲ τὴν κατανόησι τῆς διαμορφώσεώς του, μὲ τὴν χωρὶς ἐκλογὴ ἐπίγνωσι τῶν ἰδίων του τῶν ἀποκρίσεων, σὰν σκέψι κι' αἴσθημα, ἡ γαλήνη ἔρχεται στὸ νοῦ. Αὐτὸ τὸ σπάσιμο τῆς ἁλυσίδας τοῦ κάρμα δὲν εἶναι ζήτημα χρόνου, γιατὶ διὰ τοῦ χρόνου τὸ ἄχρονο δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξη.

Τὸ κάρμα πρέπει νὰ κατανοηθῆ σὰν μιὰ συνολικὴ λειτουργία, ὄχι ἁπλῶς σὰν κάτι ποὺ ἀνήκει στὸ παρελθόν. Τὸ παρελθὸν εἶναι ὁ χρόνος ποὺ εἶναι ἐπίσης καὶ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον. Ὁ χρόνος εἶναι ἡ μνήμη, ἡ λέξι, ἡ ἰδέα. Ὅταν ἡ λέξι, τὸ ὄνομα, ὁ συνειρμός, ἡ πεῖρα, δὲν ὑπάρχουν, μόνον τότε ὁ νοῦς εἶναι ἤρεμος, ὄχι μονάχα στὰ ἐπιφανειακὰ στρώματα, ἀλλὰ πλήρως, ὁλοκληρωτικά.

Η ΔΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΤΟΥ "ΦΟΙΝΙΚΟΣ" ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Ἀπὸ τὴν Κέρκυραν πληροφορούμεθα περὶ τῆς προόδου τῆς Καλλιτεχνικῆς καὶ Βιοτεχνικῆς Σχολῆς Κερκύρας καὶ τῆς Νυκτερινῆς Σχολῆς ἀναλφαβήτων ἀπόρων παίδων.

Ἡ Καλλιτεχνικὴ Σχολὴ ἱδρύθη τὸ 1881 καὶ ἡ σχολὴ ἀπόρων παίδων τὸ 1923. Ἔκτοτε δὲ καὶ μέχρι σήμερον συνεχῶς, μὲ μικρὰν μόνον διακοπὴν κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐχθρικῆς κατοχῆς τῆς νήσου διαρκοῦντος τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου, λειτουργοῦν κανονικῶς, χορηγήσασαι πλεῖστα ὅσα ἀπολυτήρια εἰς νέους, οἵτινες σήμερον διάγουν ἐπιτυχῶς καὶ ἀσκοῦν ἐντίμως τὸ ἔργον των ἐν μέσῳ τῆς Κερκυραικῆς Κοινωνίας, ἔτι δὲ ἐκ τῆς Καλλιτεχνικῆς Σχολῆς ἐξῆλθον πολλοί, οἵτινες διέπρεψαν ἐν συνεχείᾳ ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν.

Οἱ ἀναλφάβητοι ὅσον οὔπω ἐξαντλοῦνται ἐν τῇ Κοινωνίᾳ, λόγῳ τῆς εὐεργετικῆς πολιτικῆς ἣν ἀκολουθεῖ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ τὸ Κράτος καὶ συνεπῶς καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτόντων εἰς τὰς Νυκτερινὰς Σχολὰς Ἀναλφαβήτων συνεχῶς κατ' ἔτος μειοῦται. Πάντως ἡ χρησιμότης τῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς ταύτης εἶναι πανθομολογουμένη καὶ ἀρκεῖ μόνον τὸ γεγονὸς ὅτι ἐν αὐτῇ φοιτοῦν ἄνθρωποι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἡλικίας ἄνω τῶν 40 ἐτῶν, διὰ νὰ καταδείξῃ πόσον εἶναι εἰς αὐτοὺς χρήσιμον νὰ μάθουν γράμματα καὶ ν' ἀποκτήσουν τὸ ἀπολυτήριον τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, ὅπερ παρέχει αὐτοῖς ἡ Σχολή.

Ὁμοίως χρήσιμος εἶναι καὶ ἡ λειτουργία τοῦ Καλλιτεχνικοῦ τμήματος, εἰς ὃ οἱ νέοι εὑρίσκουν καὶ μανθάνουν τὴν ὀρθὴν κατεύθυνσιν τῆς ἐμφύτου κλίσεώς των πρὸς τὴν ζωγραφικήν, γλυπτικὴν κ.τ.λ.

Ἡ Καλλιτεχνικὴ καὶ Βιοτεχνικὴ Σχολὴ εἶναι ἀνεγνωρισμένη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Βιομηχανίας, ἡ δὲ Σχολὴ ἀναλφαβήτων ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας.

Ἡ φοίτησις εἶναι ἐντελῶς δωρεάν, ἐπίσης δωρεὰν παρέχονται τὰ βιβλία καὶ ἡ γραφικὴ ὕλη, εἰς δὲ τοὺς ἀπόρους παῖδας δίδονται καὶ ὑποδήματα καὶ ἄλλα βοηθήματα.

Ἀμφότεραι αἱ σχολαὶ συντηροῦνται ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Τεκτονικὴν στοὰν «Φοῖνιξ» τῆς Κερκύρας.

Δὲν λογαριάζομε τὰ χρόνια ἑνὸς ἀνθρώπου, ἐκτὸς ἂν δὲν ἔχει τίποτε ἄλλο νὰ τοῦ λογαριάσωμε.
EMERSON

Συνείδησις εἶναι ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο.
SWEDENBORG

ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ''ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ,,

Ὁ σκύλος διαλέγει ἀφέντη

ΕΚ ΠΡΩΤΗΣ ΟΨΕΩΣ, ἡ διαπίστωσις θὰ φανῇ ἀπίθανη, ἀλλὰ ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη τὴν βεβαιώνει: οἱ σκύλοι μοιάζουν μὲ τὸ ἀφεντικό τους! Πρὸς Θεοῦ ὅμως, νὰ μὴ γίνη, καμμιά παρεξήγηση. Δὲν πρόκειται γιὰ αἰσθητικὴ ἐμφάνιση, ἀλλὰ γιὰ... ψυχικὴ συγγένεια. Ὁ Ἀμερικανὸς ψυχίατρος Ρὸς Σπάκ, ὁ ὁποῖος ἐπὶ χρόνια ἔκαμε παρατηρήσεις, κατάληξε στὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ σκύλοι διαλέγουν τὰ ἀφεντικά τους.

Ὁ Δόκτωρ Σπὰκ ὑποστηρίζει, ὅτι ἀπὸ τὶς παρατηρήσεις ποὺ ἔκαμε, κατέληξε στὸ συμπέρασμα, ὅτι νευρώσεις ποὺ παρουσιάζουν οἱ ἰδιοκτῆτες σκύλων θὰ ἔλεγε κανείς, ὅτι μεταδίδονται καὶ στὰ ζῶα. Εἶναι βέβαιον, προσθέτει, ὅτι ὅταν ὁ κύριος ἔχει νεῦρα, ξεσπᾶ στὸν σκῦλο του, ὁ ὁποῖος ἐπίσης, κατέχεται ἀπὸ μιὰ νευρικὴ ὑπερένταση. Ἀλλά, ὅταν συμβαίνει νὰ εἶναι χαρούμενος καὶ κεφᾶτος, τὸ ἴδιο παρατηρεῖται καὶ στὸ σκύλο.

Ὁ Ἀμερικανὸς ἐπιστήμων σὲ μία ἔκθεσή του πρὸς τὸν Σύνδεσμο τῶν Κτηνιάτρων, ἀναφέρει, ὅτι τὰ κατοικίδια ζῶα καθορίζουν τὸ ἐνδιαφέρον τους ἀνάλογα μὲ τὴ στάση ποὺ καθένας υἱοθετεῖ ἀπέναντι σ' αὐτά. Εἶναι ἀδιάφορα σ' ὅσους δὲν ἐνδιαφέρονται γι' αὐτὰ καὶ εἶναι τρυφερὰ σὲ ὅλους ἐκείνους ποὺ τὰ ἀγαποῦν. Ἰδιαίτερα οἱ σκύλοι, δείχνουν ἀπροκάλυπτα τὰ αἰσθήματά τους.

Τὶς ἀπόψεις αὐτές, υἱοθετοῦν ἐπισήμως δύο ἄλλοι ἐπιστήμονες, ὁ δόκτωρ Ε. Τάκερ καὶ ὁ δόκτωρ Τζὰκ Νόλς, οἱ ὁποῖοι προσθέτουν, ὅτι ὅταν ὁ κύριος εἶναι τύπος ὑποχονδριακὸς καὶ νευρικός, τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ σκύλο του. Συχνά, οἱ σκύλοι πληρώνουν δίχως νὰ τὸ θέλουν πολλοὺς οἰκογενειακοὺς καυγάδες. Ὁ δόκτωρ Νὸλς διευκρινίζει.: «Ἡ νευροψυχικὴ κατάσταση τοῦ σκύλου ἀντανακλᾶ συνήθως τὶς ἀνησυχίες καὶ ἀνωμαλίες τοῦ κυρίου του. Γιὰ νὰ θεραπεύσωμεν ἐμεῖς οἱ κτηνίατροι, ἕναν σκύλο, πρέπει προηγουμένως οἱ νευροψυχίατροι νὰ θεραπεύσουν τὸ ἀφεντικό του».

Ὅλοι οἱ ἀμερικανοὶ ζωολόγοι, συμφωνοῦν, ὅτι ὁ καλύτερος φίλος τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ὁ σκύλος καὶ ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ μόνη ἀπαίτηση γιὰ τὰ εὐγενικὰ αὐτὰ τετράποδα εἶναι νὰ τὰ μεταχειριζόμαστε μὲ συμπάθεια, καὶ νὰ μὴ τοὺς δείχνωμε ἐχθρότητα.

Ὁ δόκτωρ Σπὰκ ὑποστηρίζει ὅτι τὰ σκυλιὰ ποὺ δὲν μποροῦν νὰ ἀναπαραγάγουν, παθαίνουν ψυχικὰ τραύματα καὶ ὑποφέρουν ἀπὸ τὴν κατάσταση αὐτή. «Γιὰ νὰ καταλήξω σὲ παρόμοια συμπεράσματα, προσθέτει, χρειάσθηκε νὰ κάμω πολλὰς παρατηρήσεις. Εἶμαι ὅμως ἀπολύτως βέβαιος γιὰ ὅσα ὑποστηρίζω».

Τέλος οἱ ἀμερικανοὶ ἐπιστήμονες, ὑποστηρίζουν, ὅτι πρέπει νὰ δοθῆ ἰδιαίτερη προσοχὴ στὶς ἀσθένειες ποὺ μεταδίδουν τὰ κατοικίδια ζῶα. Σχετικῶς ἀνεκοινώθη ἀπὸ τὸ Διεθνὲς Κέντρο Ἰατρικῆς Ἐρεύνης τοῦ Πρίνστον, στὸ Νιοὺ Τζέρσεϋ, ὅτι, παρεσκευάσθη ἕνας ὀρρὸς ἐναντίον τῶν μικροβίων ποὺ προσβάλλουν τὰ κατοικίδια ζῶα καὶ ἰδιαίτερα τοὺς σκύλους. Ὁ ὀρρὸς λέγεται DNP Ντιζοφενὸλ καὶ χρησιμοποιεῖται σὲ εὐρυτάτη κλίμακα, ἰδιαίτερα στὴν Νοτιοανατολικὴ Ἀσία.

Ἔνστικτο καὶ μυαλὸ τῶν ζώων

Ὅπως γνωρίζουμε, το ἔνστικτο εἶναι μία ἔμφυτη τάσις, ποὺ σὲ ὡρισμένες περιπτώσεις προκαλεῖ τὴν κατὰ ὡρισμένο τροπο ἀντίδρασι ἑνὸς ὀργανισμοῦ. Ἡ ἀντίδρασις αὐτὴ δὲν ὀφείλεται σὲ κανένα εἶδος ἐμπειρίας. Τοτε ὅμως πῶς ἐξηγοῦνται τα πάρα κάτω περιστατικά;

1) Στὰ παλιὰ χρονια ζοῦσαν πολυάριθμοι κάστορες σε ἕνα ποτάμι τοῦ Παρισιοῦ ποὺ ἀπὸ τοτε φέρει το ὄνομά τους (Μπιέβρ, ποὺ σημαίνει στὴν παλιὰ γαλατικὴ διάλεκτο κάστωρ). Ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἄρχισαν νὰ κυνηγοῦν τοὺς κάστορες για το πολύτιμο δέρμα τους, τα ζῶα ἄρχισαν — ὅσα γλύτωσαν — νὰ φεύγουν ἀπὸ τὸ μέρος αὐτό. Το 1945 ὑπῆρχαν ἐλάχιστοι κάστορες στὶς ὄχθες τοῦ Ροδανοῦ. Κυνηγημένοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ζοῦσαν ἀπομονωμένοι ὁ ἕνας ἀπ' τὸν ἄλλο σὲ φωλιὲς ἀπὸ φύλλα δένδρων, ἑτοιμόρροπες, ποὺ δὲν εἶχαν καμμία σχέσι μὲ τὶς ὡραῖες φωλιὲς — πραγματικὰ ἀρχιτεκτονικὰ ἐπιτεύγματα — τῶν παλιῶν καστόρων. Ἀργότερα ὅμως τὸ κυνήγι τῶν καστορων ἀπαγορεύθηκε καὶ τὰ ζῶα ξεθάρρεψαν, βγῆκαν ἀπ' τα καταφύγιά τους κι' ἄρχισαν νὰ ζοῦν κάτω ἀπὸ καλύτερες συνθῆκες. Ἄρχισαν νὰ χτίζουν καλύτερες φωλιές, στὶς ὁποῖες κάθε χρόνο ἔκαναν ὡρισμένες ἀλλαγές, μὲ ἀποτέλεσμα μέσα σὲ διάστημα λίγων χρόνων νὰ δημιουργήσουν πάλι τὶς παλιές, ὡραῖες φωλιὲς ποὺ οἱ ἄνθρωποι συναντοῦν στὰ μέρη ὅπου ζοῦν κάστορες ἀνενόχλητοι. Δηλαδὴ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι οἱ κάστορες φέρθηκαν σὰν ἄνθρωποι, ἀφοῦ χρησιμοποίησαν τὴν «ἐμπειρία» τους γιὰ τὴν βελτίωσι τῆς κατοικίας τους. Αὐτὸ δέν μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ σαν ἀποτέλεσμα ἐνστικτώδους ἐνεργείας.

2) Ὁ ἄνθρωπος ἐξημέρωσε τὰ καναρίνια καὶ τοὺς προσφέρει ἕτοιμη τὴν κατοικία τους, μὲ ἀποτέλεσμα τα πουλια αὐτὰ να μὴν μποροῦν να φτιάξουν μόνα την φωλιά τους. Ἕνας ὀρνιθολογος λοιπὸν πῆρε 20 ζευγάρια καναρίνια τὴν ἐποχὴ τοῦ ζευγαρώματος καὶ τὰ ἔβαλε σὲ κλουβια χωρὶς ὅμως να τοὺς φτιάξη καὶ φωλιὲς ἀπο φτερά. Ἐφωδίασε ὅμως τὰ κλουβιὰ μὲ φτερὰ καὶ ψάθες, βαμβάκι κι' ὅ,τι ἄλλο εἶναι ἀπαραίτητο στα καναρίνια γιὰ τὶς φωλιές τους. Τὰ θηλυκα ἐγέννησαν τα αὐγά τους χωρὶς να χρησιμοποιήσουν τὰ ὑλικα για νὰ φτιάξουν φωλιές. Τα αὐγα ἔσπασαν. Τον ἑπομενο χρονο τα καναρίνια προσπάθησαν να χρησιμοποιησουν τὰ ὑλικὰ γιὰ να φτιάξουν ἕνα εἶδος φωλιᾶς. Ἀλλα ἡ ἀδεξιότης δὲν τοὺς τὸ ἐπέτρεψε. Τὰ αὐγα καὶ πάλι ἔσπασαν. Ὁ ὀρνιθολόγος ὅμως ἐπέμενε. Ἀποτέλεσμα: Σὲ ἔξη χρόνια τὰ καναρίνια ἔχτιζαν πολὺ πιο τέλειες φωλιὲς καὶ τ' αὐγὰ δὲν ἔσπαγαν. Μπορεῖ αὐτο να θεωρηθῆ ἔνστικτο; Καὶ τὸ σπουδαιότερο: Τὰ μικρὰ καναρίνια ἔχτισαν τον ἄλλο χρόνο φωλιὲς ποὺ δὲν εἶχαν τίποτε να ζηλέψουν ἀπὸ αὐτὲς τῶν γονέων τους. Δηλαδὴ τὰ μικρὰ ἔμαθαν νὰ κτίζουν φωλιὲς βλέποντας τοὺς γονεῖς τους!

Οἱ ἐπιστήμονες ἐξακρίβωσαν ὅτι ὁ τρόπος ποὺ λειτουργεῖ ὁ ἐγκέφαλος τῶν ζώων εἶναι τελείως διαφορετικὸς ἀπὸ αὐτὸν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ ἂς μὴν ξεχνᾶμε τοὺς πρώτους κατοίκους τῆς Ὁλλανδίας, ποὺ ἔφθασαν ἐκεῖ πρὶν ἀπὸ τρεῖς χιλιετηρίδες. Στὴν ἀρχὴ διέπλεαν τον Ρῆνο καβάλλα ἐπάνω σὲ κορμοὺς δένδρων. Ἀργοτερα ἔσκαψαν τοὺς κορμούς, τοὺς ἐλέπτυναν καὶ τοὺς ἔδωσαν, σὲ διάστημα δεκαετηρίδων καὶ ἑκατονταετηρίδων, τὸ σχῆμα τῶν πρωτογονων πλοιαρίων μερικα ἀπὸ τὰ ὁποῖα βρέθηκαν ἀπὸ ἀρχαιολογους στὰ ἕλη τῆς Φλάνδρας.

Τὰ ζῶα μιλοῦν μεταξύ τους;

Εἶναι γεγονὸς ὅτι τὰ διάφορα ἔντομα, τὰ ψάρια καὶ τὰ θηλαστικὰ συνεννοοῦνται μεταξύ τους, ἐκπέμπουν καὶ δέχονται διάφορα σήματα καὶ μερικὲς φορὲς ἐπιδροῦν τὸ ἕνα πάνω στὸ ἄλλο, ἀκόμα κι' ὅταν βρίσκονται σὲ σημαντικὲς ἀποστάσεις. Πῶς γίνεται αὐτό;

Σὰν «λέξεις - σήματα» τῆς χημικῆς γλώσσας χρησιμεύουν οὐσίες ποὺ ἐκκρίνονται ἀπὸ τὸν ζωικὸ κόσμο τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θάλασσας. Ὁ δόκτωρ τῶν βιολογικῶν ἐπιστημῶν καθηγητὴς τοῦ Ἰατρικοῦ Ἰνστιτούτου Μόσχας Ἰάκωβος Κιρσενμπλάτ ποὺ ἐδῶ καὶ κάμποσα χρόνια μελετᾶ τὸ σχετικὸ πρόβλημα, ὀνόμασε τὶς οὐσίες αὐτὲς «τηλέργον» («ἐπίδραση ἐξ ἀποστάσεως»).

Ἀπὸ ἄποψη λειτουργίας, τὰ «τηλέργα» διαφέρουν σημαντικὰ ἀπὸ τὶς ὁρμόνες καὶ τὰ ἄλλα κίνητρα τῆς λειτουργίας τοῦ ὀργανισμοῦ. Δημιουργοῦνται σὲ ἰδιαίτερους ἀδένες ἐξωτερικῆς ἔκκρισης. Μερικὰ ζῶα ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ ἐξατμίζουν, ἢ νὰ ἐκτοξεύουν αὐτὲς τὶς χημικὲς οὐσίες.

Ἡ δομὴ τῶν μορίων τῶν «τηλέργων» μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ πιὸ διαφορετική, ἐνῶ οἱ βιολογικὲς λειτουργίες τους ἔχουν ὁμοιότητες. Ὁ Ἰάκωβος Κιρσενμπλάτ τὰ χώρισε σὲ δύο ὁμάδες: Ἡ μία χρησιμεύει στὰ ζῶα γιὰ νὰ «συζητοῦν» μεταξὺ τῶν ὁμοίων τους καὶ ἡ δεύτερη γιὰ νὰ ἐπιδροῦν στὰ ἄλλα ζῶα.

Ἡ «συζήτησις» αὐτὴ ἔχει εἰρηνικὸ χαρακτῆρα: Περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὰ ζητήματα τῆς κατοικίας καὶ τῆς τροφῆς. Μερικὲς φορὲς τὰ ζῶα προειδοποιοῦν τὸ ἕνα τὸ ἄλλο, ὅταν πλησιάζει κίνδυνος. Ὑπάρχουν καὶ περιπτώσεις ποὺ τὸ «τηλέργον» χρησιμεύει σὰν μέσο ἀλληλεπίδρασης τῶν ζώων.

Οἱ μελισσοκόμοι, π. χ., γνωρίζουν ὅτι ὅταν στὴν κυψέλη δὲν ὑπάρχει βασίλισσα, μερικὲς ἐργάτιδες μετατρέπονται σὲ «γόνιμες» καὶ γεννοῦν αὐγά. Γιατί, λοιπόν, ὅταν χαθῆ ἡ βασίλισσα, σὲ μερικὲς ἐργάτιδες ἐπιστρέφει ἡ ἱκανότητα γιὰ πολλαπλασιασμό;

Ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ «μοναρχικὴ» βασίλισσα, ἐμποδίζει τὴ σεξουαλικὴ ἀνάπτυξι τῶν ἄλλων μελισσῶν. Προσελκύοντας τὶς ἐργάτιδες μὲ τὸ «τηλέργον», ταυτόχρονα ἐπιβάλλει τὸ μονοπώλιό της στὴν ἀναπαραγωγή.

Τὰ ζῶα ἔχουν μεγάλη εὐαισθησία στὸ «τηλέργον». Ἀρκεῖ νὰ ἀγγίξουμε μὲ ἕνα καλαμάκι τὸν γόνο τοῦ βατράχου, κι' αὐτὸς ἐκκρίνει ἀμέσως τὸ «τηλέργον» τοῦ συναγερμοῦ. Τὸ σῆμα αὐτὸ προκαλεῖ τὸν πανικὸ στοὺς ἄλλους γόνους, ποὺ τρέπονται σὲ φυγή. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ πολλὰ ψάρια.

Ἡ ἐπιστήμη γιὰ τὰ «τηλέργα», λέει ὁ Ἰάκωβος Κιρσενμπλάτ, ἀποκαλύπτει έναν ἀπὸ τοὺς τομεῖς τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τῶν ζώων, ποὺ ἔχει μελετηθῆ πολὺ λίγο. Ἀνοίγει μεγάλες προοπτικές, τόσο ἀπὸ θεωρητική, ὅσο καὶ ἀπὸ πρακτικὴ ἄποψη. Τὰ «τηλέργα» κρύβουν πολλὲς δυνατότητες γιὰ τὴν ἐπέμβασή μας στὴ λειτουργία τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν ζώων. Δημιουργώντας μὲ τεχνητὸ τρόπο «τηλέργα», μποροῦμε νὰ προσελκύσωμε καὶ νὰ καταστρέψωμε τοὺς ἐχθροὺς τῆς γεωργίας. Ἐπίσης μποροῦμε νὰ ἐπιδράσωμε στὴν ἀποδοτικότητα τῶν ζώων. Νέοι ὁρίζοντες ἀνοίγονται μπροστὰ στοὺς ὑγειονομικοὺς γιὰ τὴν πιὸ ἀποτελεσματικὴ καταπολέμηση τῶν παράσιτων ποὺ εἶναι ἐπιζήμια γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ἡ μελέτη τῶν «τηλέργων» μόλις τώρα ἀρχίζει...

Ἔρευνα γιὰ τὴ ζωὴ τῶν φαλαινῶν

Ἡ παρακολούθησις τῆς συμπεριφορᾶς 2.000 περίπου γκρίζων φαλαινῶν τῶν 40 τόννων, σὲ μιὰ λιμνοθάλασσα ἐκτάσεως 6 μιλίων, κατὰ τὴν ἐποχὴ τῶν ἐρώτων τους, δίνει ἴσως τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ σκοπὸς εἶναι ἡ συγγραφὴ βιβλίου τύπου Κίνσεϋ γιὰ τὴν ἐρωτικὴ συμπεριφορὰ τῶν φαλαινῶν.

Ἐν τούτοις, ὁ σκοπὸς τῶν ἐπιστημόνων ποὺ πραγματοποίησαν τὴν παρακολούθησι αὐτὴ στὴν λιμνοθάλασσα Σκάμμον, στὶς ἀκτὲς τῆς Κάτω Καλιφορνίας, τοῦ Μεξικοῦ, εἶναι ἐντελῶς διαφορετικός. Ἀνεζήτησαν ἐνδείξεις ποὺ μποροῦν νὰ ἐπιτρέψουν σημαντικὲς προόδους στὸν περιορισμὸ τῶν θανάτων ἀπὸ καρδιοπάθειες μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

Σὲ δεύτερο πλάνο οἱ ἐπιστήμονες προσεπάθησαν ἐπίσης ν' ἀποκομίσουν γνώσεις γιὰ τὴν οἰκογενειακὴ ζωὴ τῶν φαιῶν φαλαινῶν καὶ γιὰ τὸ ἂν αὐτὲς «συνομιλοῦν» σὲ «γλῶσσα» ἀνάλογη μὲ ἐκείνη μὲ τὴν ὁποία συνεννοοῦνται τὰ δελφίνια.

Ἀπὸ τοὺς ἐνθουσιώδεις ὑποστηρικτὲς τῆς ἀποστολῆς εἶναι ὁ δρ Πὼλ Ντάντελυ Οὐάιτ, ὁ προσωπικὸς καρδιολόγος τοῦ Αἰζενχάουερ. Πρὸ δεκαετίας ὁ δρ Οὐάιτ προσεπάθησε ἀνεπιτυχῶς νὰ πάρῃ ἠλεκτροκαρδιογράφημα φαιᾶς φαλαίνης μὲ τὴν βοήθεια ἑλικοπτέρου καὶ εἰδικοῦ «πυροβόλου» ποὺ ἔρριχνε ταυτοχρόνως δύο καμάκια μὲ ἠλεκτρόδια.

Ὁ δρ Οὐάιτ ἔχει βοηθήσει στὴν προετοιμασία τῆς παρούσης ἀποστολῆς ποὺ καλύτερα ἐξωπλισμένη καὶ μὲ μεγαλύτερη πεῖρα, ἔχει περισσότερες προοπτικὲς ἐπιτυχίας.

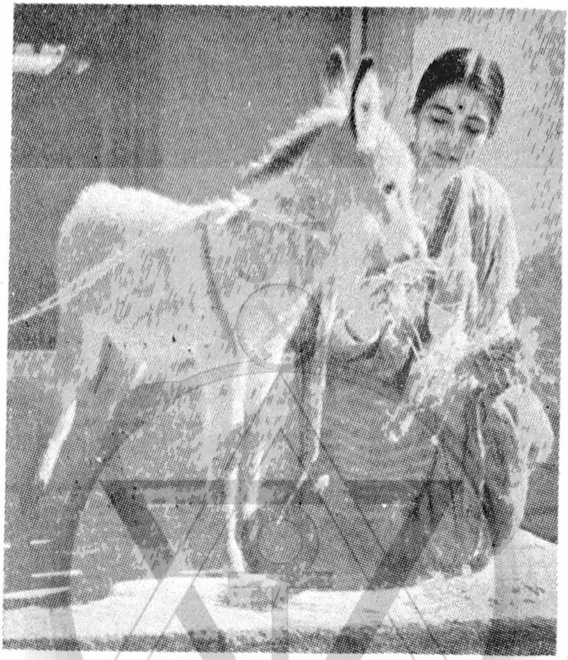
«Χάρις στὶς φάλαινες ἐλπίζομε νὰ ἔχωμε τὴν ἀπάντησι σὲ πλῆθος προβλημάτων, ποὺ δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐπιλύσουν ὡς τώρα εἰδικοὶ ἐπὶ τῶν ὑποβρυχίων, καρδιολόγοι καὶ ὑδροναῦτες» δήλωσε ὁ κ. Ντανιὲλ Λοὺχς Μπέλντα, ὁ μοναδικὸς Μεξικανὸς ποὺ μετέσχε τῆς ἀποστολῆς ὡς εἰδικὸς στὰ θαλάσσια θηλαστικά.

Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀποστολῆς δρ Μέριλ Σπένσερ φρονεῖ ὅτι ἕνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα ἔργα της εἶναι ἡ ἀνακάλυψις τοῦ μηχανισμοῦ,, χάρις στὸν ὁποῖον ὡρισμένες φάλαινες μποροῦν ν' ἀνθέξουν σὲ καταδύσεις, διαρκείας ἕως δύο ὡρῶν χωρὶς ν' ἀναπνέουν.

«Οἱ ἐγχειρήσεις στὴν καρδιά, λέγει, μποροῦν νὰ γίνωνται μὲ μεγαλύτερη ἀσφάλεια ἐντὸς θαλάμων ὑπερβαρικοῦ ὀξυγόνου, ὅταν ἡ ἐπέμβασις ἀπαιτεῖ τὴν διακοπὴ τῆς κυκλοφορίας». Στοὺς θαλάμους αὐτούς, προσέθεσε, οἱ χειρουργοὶ ἔχουν τὶς ἴδιες ἐνοχλήσεις ἀπὸ τὶς ὑψηλὲς ἀτμοσφαιρικὲς πιέσεις ποὺ συναντοῦν οἱ φάλαινες κατὰ τὶς καταδύσεις τους σὲ μεγάλο βάθος.

Ἂν ἀνακαλυφθοῦν ἀρκετὰ γιὰ τὸ πῶς οἱ φάλαινες περιορίζουν τὴν κυκλοφορία τοῦ αἵματός τους καὶ ἀντέχουν χωρὶς ὀξυγόνο στὰ μεγάλα βάθη τῶν ὠκεανῶν, θὰ μποροῦσαν αὐτὰ νὰ συμβάλουν πολὺ στὸν περιορισμὸ τῶν θανάτων ἀπὸ ὡρισμένες μορφὲς καρδιοπαθείας. Ἰδιαιτέρως αὐτὸ θὰ ἐπέτρεπε στὸν ἄνθρωπο νὰ ἐπιζήσῃ τῶν κινδύνων ποὺ τὸν ἀπειλοῦν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐγχειρήσεως τῆς καρδιᾶς. Καὶ θὰ ἐπέτρεπε τὴν μείωσι τῆς θνησιμότητος τῶν βρεφῶν, ὕστερα ἀπὸ δύσκολους τοκετούς.

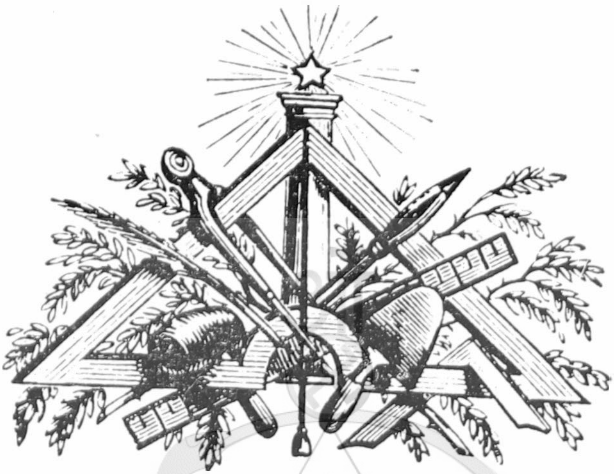
Ἡ φαιὰ φάλαινα μπορεῖ νὰ προσαρμοσθῇ γενικὰ στὶς μεγάλες πιέσεις καὶ τὶς χαμηλὲς θερμοκρασίες τοῦ βυθοῦ τῶν ὠκεανῶν.

Ἡ Ρουκμίνι Ντέβι

σύντροφος τῆς ζωῆς τοῦ ἀειμνήστου Δόκτορος Τζώρτζ Ἀραντέηλ, 4ου προέδρου τῆς Θεοσοφιφικῆς Ἑταιρίας. Μιλῶντας τὸ 1939 εἶχε πεῖ ὅτι, ἂν ἐπρόκειτο νὰ εἰσέλθη στὸ κοινοβούλιο, θά προτιμοῦσε νὰ ἐκλεγῆ ὡς πληρεξούσιος τῶν ζώων – τῶν ἀνίσχυρων καὶ ἄφωνων - γιὰ τὰ δικαιώματά τους. Ἐξελέγη βουλευτίνα ἀπὸ 1952 - 1962 καὶ ἐπέτυχε νὰ ψηφισθοῦν νόμοι γιὰ τὴν προστασία τῶν ζώων στὴν Ἰνδία. «Τὸ νὰ γίνω - εἶπε - φερέφωνον τῶν ζώων εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη τιμὴ πού μοῦ ἔγινε».

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ

Ὁ πανηγυρισμὸς τῶν 250 ἐτῶν τοῦ Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ

Ο ΔΟΥΞ ΤΟΥ ΚΕΝΤ
Μέγας Διδάσκαλος τοῦ Ἀγγλικοῦ Τεκτονισμοῦ.

Η ΗΝΩΜΕΝΗ ΜΕΓΑΛΗ ΣΤΟΑ τῆς Ἀγγλίας ἑώρτασε τὴν 27ην Ἰουνίου, τὴν συμπλήρωσιν 250 ἐτῶν ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς πρώτης Μεγάλης Στοᾶς τοῦ συγχρόνου συγκεκροτημένου Τεκτονισμοῦ, μὲ μεγαλειώδη συγκέντρωσιν εἰς τὸ Ρόαγιαλ Ἄλμπερτ Χὼλλ τοῦ Λονδίνου.

Παρέστησαν 7.000 Διδάσκαλοι, ἀντιπροσωπεύοντες τοὺς ἀνὰ τὸν κόσμον Τέκτονας, μεταξὺ δὲ τῶν ἀντιπροσώπων ἦσαν καὶ 104 Μεγάλοι Διδάσκαλοι ἀπὸ 42 διαφόρους χώρας καὶ 62 ἐθνικὰς περιφερείας. Τὴν Ἑλλάδα ἀντεπροσώπευσεν ὁ Μέ-

γας Διδάσκαλος κ. Ἀλέξ. Τζαζόπουλος.

Μὲ τὸ ἀρχαῖον τυπικὸν μεγάλης γραφικότητος, ὁ Μέγας Διδάσκαλος τῆς Ἡνωμένης Μ. Στοᾶς τῆς Ἀγγλίας, Κόμης τοῦ Σκαρμπόρω, ἐγκατεστάθη εἰς τὸν θρόνον του. Ἀντιπρόσωποι τῶν «ἀπὸ ἀνενθυμήτου χρόνου» στοῶν, αἱ ὁποῖαι τὸ 1717 συνέστησαν τὴν πρώτην Μεγάλην Στοάν, ἐνεχείρισαν εἰς τὸν Μεγάλον Διδάσκαλον τὴν ἱστορικὴν σφῦραν τοῦ Σὲρ Κρίστοφερ Ρέν, ἀρχιτέκτονος τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Παύλου. Διὰ τῶν νενομισμένων κρούσεων τῆς σφύρας ἤρχισαν αἱ ἐργασίαι, μὲ πρῶτον θέμα τοὺς χαιρετισμοὺς πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους καὶ τὰς ἀπαντήσεις τούτων.

Εἰς τὸν χαιρετισμὸν τοῦ Μεγ. Διδασκάλου ἀπήντησεν ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Δανίας, ὁ ὁποῖος ὑπενθύμισεν ὅτι ὁ Τεκτονισμός, ὑπὸ τὴν παροῦσαν του μορφήν, προῆλθεν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου, τὸ ἔτος 1717, αἱ τέσσαρες στοαὶ τοῦ Λονδίνου συνῆλθον καὶ ἀπεφάσισαν τὴν συγκρότησιν τῆς πρώτης Μεγάλης Στοᾶς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὁ πυρσὸς τοῦ τεκτονικοῦ φωτὸς ἔφθασεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ἠκολούθησαν χαιρετισμοὶ ἑκάστης ἀντιπροσωπείας καὶ εἰς τὸ τέλος ὁ Μέγας Διδάσκαλος εἶπεν ὅτι ἡ συγκέντρωσις εἰς τὸ Ρόαγιαλ Ἄλμπερτ Χὼλλ εἶναι ἡ πλέον ἀντιπροσωπευτικὴ ποὺ ὑπῆρξε ποτὲ καὶ ἀποτελεῖ μίαν παγκόσμιον γέφυραν φιλίας. Ἡ νεαρωτέρα Μεγάλη Στοὰ τοῦ παλαιοῦ κόσμου, ἡ Βελγική, ἐτόνισεν ὅτι ἀπετέλεσε θαῦμα πίστεως ἡ διατήρησις τοῦ τεκτονικοῦ φωτὸς ἐπὶ 250 ἔτη καὶ ἡ διάδοσίς του εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος, διὰ τὸν Τεκτονισμόν, δὲν ἔχει σύνορα.

Ὁ ἀναπληρωτὴς Μέγας Διδάσκαλος, Κόμης τοῦ Κάντογκαν, ἀνεκοίνωσεν ὅτι πρὸς ἑορτασμὸν τῶν 250 ἐτῶν τοῦ Τεκτονισμοῦ συνεκεντρώθη καὶ ἐδόθη ποσὸν 600.000 στερλινῶν εἰς τὸ Βασιλικὸν Κολλέγιον τῶν Χειρουργῶν, εἰδικῶς πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐρευνῶν διὰ τὸν καρκίνον.

Τὸ πρῶτον μέρος τῶν ἐργασιῶν ἐτερματίσθη μὲ προσευχήν, τὴν ὁποίαν ἀπήγγειλεν ὁ Μέγας Ρήτωρ Σεβασμιώτατος ἐπίσκοπος τοῦ Πόρτσμουθ.

Ἀκολούθως ἐγένετο ἡ ἐγκατάστασις τοῦ ἐκλεγέντος νέου Μεγάλου Διδασκάλου, Δουκὸς τοῦ Κέντ (υἱοῦ τῆς Πριγκιπίσσης Μαρίνας τῆς Ἑλλάδος). Ἡ εἴσοδος τοῦ Δουκὸς τοῦ Κὲντ ἐγένετο μὲ τὴν καθιερωμένην λαμπρότητα. Ὁ ἐν ἐνεργείᾳ Μέγας Διδάσκαλος, Κόμης τοῦ Σκαρμπόρω, περιέβαλε τὸν Δοῦκα τοῦ Κὲντ μὲ τὰ διάσημα τοῦ ἀξιώματός του καὶ τὸν ἀνεκήρυξεν ὡς Μέγαν Διδάσκαλον κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα.

Ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Μεγάλης Στοᾶς τῆς Ἰρλανδίας, Κόμης τοῦ Ντόναφμοαρ συνεχάρη τὸν νέον Μεγάλον Διδάσκαλον διότι ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς 250 ἐτῶν ἀδελφότητος. Τοῦ ηὐχήθη μακροβιότητα, ὥστε νὰ παραστῇ

κατὰ τὰς ἑορτὰς τῆς 300ετηρίδος.

Ὁ Δοὺξ τοῦ Κὲντ, εἰς τὴν ἀπάντησίν του, ἐξέφρασε τὴν συγκίνησίν του διότι τίθεται εἰς τὴν ἡγεσίαν τῆς Ἡνωμένης Μεγάλης Στοᾶς τῆς Ἀγγλίας, ἡ ὁποία ἔχει τόσον σπουδαίαν ἱστορίαν. Ὁ Τεκτονισμός, εἶπε, ἀποβλέπει εἰς τὴν διάπλασιν ἑνὸς καλυτέρου κόσμου. Πιστεύει εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἡ ὁποία σημαίνει καὶ εἰλικρίνειαν.

Κατόπιν ἀνεγνώσθη τὸ τηλεγράφημα, ποὺ ἀπεστάλη πρὸς τὴν Βασίλισσαν Ἐλισάβετ εἰς ἀπάντησιν τῶν συγχαρητηρίων της διὰ τὴν συμπλήρωσιν 250 ἐτῶν χρησίμου ὑπάρξεως τοῦ Τεκτονισμοῦ.

Κατόπιν ὁ Δοὺξ τοῦ Κὲντ προέβη εἰς τὸ κλείσιμον τῶν ἐργασιῶν.

Ἀφοῦ ἐψάλη ἡ πρώτη στροφὴ τοῦ ἐθνικοῦ ὕμνου, ἐσχηματίσθη πομπὴ διὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν ἀντιπροσωπειῶν.

Ὁ Δοὺξ τοῦ Κὲντ εἶναι ὁ 10ος Μέγας Διδάσκαλος ἀπὸ τῆς συγκροτήσεως, ἐν ἔτει 1813, τῆς Ἡνωμένης Μεγάλης Στοᾶς τῆς Ἀγγλίας. Ὁ πατήρ του Δοὺξ τοῦ Κὲντ ἦτο ἐπίσης Μέγας Διδάσκαλος ἀπὸ 1939—1942. Κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος ἐφονεύθη ἐνῷ ἵπτατο εἰς πολεμικὴν περιοχὴν μὲ ἀεροπλάνον τῆς ΡΑΦ. Ἀπὸ τὰ 154 ἔτη ὑπάρξεως τῆς Ἡνωμένης Μεγάλης Στοᾶς τῆς Ἀγγλίας, τὰ 100 ἔτη ἦτο ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν μελῶν τῆς Βασιλικῆς οἰκογενείας.

★

Δημιουργὸς ἀρετῆς ἁπάσης, ἡ ἀγάπη.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμενος, ὡς πόλις ὀχυρὰ καὶ ὑψηλή.

ΣΟΦΙΑ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ

Μὴ ἔστω ἡ χείρ σου ἐκτεταμένη εἰς τὸ λαβεῖν καὶ ἐν τῷ ἀποδιδόναι συνεσταλμένη.

ΣΟΦΙΑ ΣΕΙΡΑΧ

Πότε ἄρχισε ὁ Χρόνος;

Τοῦ διασήμου ἀστροφυσικοῦ ΧΟ·Υ·Λ

Τὸ Διάστημα εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ ἀπεράντους γαλαξίες ἀστέρων. Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς εἶναι καὶ ὁ Γαλαξίας, στὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ Γῆ. Οἱ Γαλαξίες τείνουν νὰ μοιράζονται σὲ ὁμάδες, κάποτε σὲ μεγάλες ὁμάδες μὲ χίλιους, ἄλλοτε σὲ μικρές, μὲ δύο ἢ τρεῖς Γαλαξίες. Ὁ δικός μας Γαλαξίας ἀνήκει σὲ μιὰ μικρὴ συνάθροιση γνωστὴ ὡς «τοπικὴ ὁμάδα». Ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο κύρια «μέλη», τὸν Γαλαξία καὶ τὸν περίφημο Γαλαξία **Μ-31**, ποὺ διακρίνεται μέσα ἀπὸ τὸν ἀστερισμὸ τῆς Ἀνδρομέδας, ἀκόμη καὶ μὲ γυμνὸ μάτι, ὅταν ξέρει κανεὶς ποῦ νὰ στρέψει τὸ βλέμμα του, στὶς σκοτεινὲς καὶ καθαρὲς νύχτες.

Περίπου ἕνα δισεκατομμύριο Γαλαξίες εἶναι ὁρατοὶ ἀπὸ τὸ μεγάλο τηλεσκόπιο τῶν 200 ἰντσῶν, τοῦ ὄρους Παλομάρ, στὴν Καλιφόρνια. Τὸ τηλεσκόπιο αὐτὸ φθάνει στὴν τρομακτικὴν ἀπόσταση τῶν 30 ἑξάκις ἑκατομμυρίων μιλίων. Καὶ ἐπειδὴ εἶναι σχεδὸν βέβαιο, ὅτι τὰ γήινα τηλεσκόπιά μας δὲν φθάνουν ὡς τὸ τέρμα τοῦ Σύμπαντος, οἱ γαλαξίες ἐνδέχεται νὰ ἐκτείνονται στὸ ἄπειρο, δίχως ὅριο. Οἱ γαλαξίες κινοῦνται μέσα στὴν περιοχὴ τῆς ὁμάδος, στὴν ὁποία ἀνήκουν καὶ κάποτε δύο ἀπ' αὐτούς, κινούμενοι μὲ μεγάλη ταχύτητα, συγκρούονται. Σὲ μιὰ τέτοια σύγκρουση, οἱ ἀστέρες ποὺ τοὺς ἀποτελοῦν, σπανίως χτυποῦν ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον, ἐπειδὴ εἶναι μικροί, καὶ οἱ μεταξύ των ἀποστάσεις εἶναι μεγάλες. Ἀλλ' οἱ Γαλαξίες περιέχουν καὶ τεράστια νεφελώματα ἀερίων καὶ αὐτὰ τὰ νεφελώματα συγκρούονται. Σὲ μιὰ τέτοια «συνάντηση», τὰ ἀέρια κινοῦνται μὲ βίαιο σάλο καὶ ὑπερθερμαίνονται. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι μιὰ τρομακτικὴ ἔκλυση ραδιοκυμάτων. Ἕνας ραδιοφωνικὸς σταθμὸς πάνω στὴ Γῆ, ἰσχύος 100 κιλοβάτ, θεωρεῖται ἀρκετὰ ἰσχυρός. Στὸν ἀστερισμὸ τοῦ Κύκνου παρατηρήθηκαν δύο συγκρουόμενοι Γαλαξίες, οἱ ὁποῖοι ἐξέπεμπαν ραδιοκύματα κάπου 10 δεκάκις ἑκατομμυρίων κιλοβάτ!

Σύμφωνα μὲ τὴ θεωρία τῆς Ἐκρήξεως, τὸ Σύμπαν γεννήθηκε πρὶν ἀπὸ ἕνα ὁρισμένο χρονικὸ διάστημα. Κατὰ τὴ θεωρία αὐτὴ ἡ κατάσταση τῆς «διασπορᾶς» ποὺ προκάλεσε ἡ ἔκρηξη, δὲν θὰ σταματήσει ποτέ. Οἱ Γαλαξίες θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ ἀπομακρύνονται ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον καὶ κάποτε, στὸ ἔσχατο ὅριο τοῦ μέλλοντος, τὸ Διάστημα δὲν θὰ εἶναι παρὰ ἕνα ὁμοιόμορφο κενό. Οἱ ἀστέρες δὲν θὰ λάμπουν πιὰ καὶ ὅλες οἱ πηγὲς τῆς ἐνεργείας θὰ ἔχουν ἐξαντληθεῖ.

Μερικοὶ ἀστρονόμοι πιστεύουν, ὅτι ἡ ἀρχικὴ ἔκρηξη μιᾶς ὕλης ὑπερπυκνῆς δὲν ἦταν ἀρκετὰ βίαιη, ὥστε νὰ προκαλέσει πλήρη διασκορπισμό. Πιστεύουν ὅτι τὰ «σμάρια» τῶν γαλαξιῶν ἀπομακρύνονται τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο σ' ἕνα ρυθμὸ ποὺ βαίνει ἐλαττούμενος καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ διαστολὴ θὰ σταματήσει κάποτε ἐντελῶς. Οἱ νόμοι τῆς ἕλξεως τότε θὰ κάμουν αὐτὰ τὰ «σμάρια» νὰ ἀρχίσουν νὰ κινοῦνται τὸ ἕνα πρὸς τὸ ἄλλο, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει, ὅτι τὸ Σύμπαν θὰ περάσει τότε σὲ μιὰ κατάσταση συρρικνώσεως. Τὰ «σμάρια» αὐτὰ θὰ πλησιάζουν τὸ ἕνα τὸ ἄλλο σὲ ταχύτητες ὅλο καὶ μεγαλύτερες, ὥσπου οἱ

Γαλαξίες θὰ συγκρούονται. Ἀκόμη μεγαλύτερη συρρίκνωση θὰ προκαλέση ἐνδεχομένως καὶ συγκρούσεις ἀστέρων. Οἱ τρομακτικὰ μεγάλες θερμοκρασίες ποὺ θὰ συνοδεύουν αὐτὲς τὶς συμπιέσεις, θὰ ἀποσυνθέσουν τὰ σύνθετα στοιχεῖα καὶ θὰ τὰ μεταμορφώσουν πάλι σὲ ὑδρογόνο. Καὶ τότε πάλι θὰ εἶναι ὅλα ἕτοιμα γιὰ μιὰ ἀντιστροφὴ αὐτῆς τῆς διαδικασίας, γιὰ ἕνα καινούργιο «ἅπλωμα» τοῦ Σύμπαντος.

Σύμφωνα μὲ τὴν Θεωρία τῆς Διαστολῆς καὶ Συστολῆς, τὸ ποσὸν ὕλης στὸ Σύμπαν εἶναι πεπερασμένο. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ὄγκος τοῦ Διαστήματος εἶναι πεπερασμένος, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον εἶναι πεπερασμένη ἡ ἐπιφάνεια μιᾶς σφαίρας. Κατὰ τὴν διαστολή, ὅλος ὁ χῶρος, τὸ διάστημα, διαστέλλεται σὰν μπαλόνι ποὺ φουσκώνει. Κατὰ τὴν συστολή, ἀπεναντίας ὁ χῶρος συρρικνοῦται σχεδὸν σὲ ἕνα σημεῖο.

Ἡ τρίτη θεωρία, τῆς Σταθερᾶς Καταστάσεως, διαφέρει σχεδὸν σὲ ὅλα τὰ οὐσιαστικὰ σημεῖα ἀπὸ τὶς δύο προηγούμενες. Οἱ πρῶτες δύο στηρίζονται στὴν ὑπόθεση, ὅτι κάθε ὕλη ποὺ ὑπάρχει σήμερα, ὑπῆρχε καὶ στὸ παρελθόν.

Στὴν θεωρία τῆς Σταθερᾶς Καταστάσεως, τὰ «σμάρια» τῶν γαλαξιῶν ἁπλώνονται τὸ καθένα χωριστά. Ἐνῶ ὅμως γίνεται αὐτό, γεννιῶνται νέοι γαλαξίες καὶ σὲ τέτοιο ρυθμό, ὥστε ἡ μέση των πυκνότητα στὸ Διάστημα νὰ παραμένει ἀναλλοίωτη μὲ τὸ χρόνο. Τὰ μεμονωμένα «σμάρια» ἀλλάζουν καὶ ἐξελίσσονται, ἀλλὰ τὸ ἴδιο τὸ σύμπαν, θεωρημένο σὲ πλατειὰ κλίμακα, δὲν ἀλλάζει. Ἔτσι, τὸ παλιὸ πρόβλημα τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τοῦ σύμπαντος δὲν ἀνακύπτει διόλου σ' αὐτὴ τὴ θεωρία τῆς Σταθερᾶς Καταστάσεως, ἐπειδὴ τὸ σύμπαν δὲν εἶχε μιὰ ἀρχὴ καὶ δὲν θὰ ἔχει ἕνα τέλος. Κάθε «σμάρι» γαλαξία, κάθε ἀστέρι, κάθε ἄτομο, εἶχε μιὰ ἀρχὴ ἀλλὰ τὸ ἴδιο τὸ σύμπαν δὲν εἶχε.

Αὐτὲς εἶναι οἱ δεσπόζουσες ὑποθέσεις σχετικὰ μὲ τὴ δομὴ τοῦ Σύμπαντος. Ἡ παρατήρηση ὅμως εἶναι ἐκείνη ποὺ θὰ τὶς κρίνει. Λόγου χάρη, θὰ ἦταν ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον νὰ γνωρίζαμε ἂν τὴν παροῦσα στιγμὴ σχηματίζονται νέοι γαλαξίες. Ἂν ὄντως σχηματίζονται, τότε ἡ θεωρία τῆς ἐκρήξεως καὶ ἡ θεωρία τῆς διαστολῆς θὰ ἦσαν ὕποπτες, ἐπειδὴ δὲν προβλέπουν γιὰ μιὰ τέτοια δημιουργία. Ἂν δὲν σχηματίζονται, τότε ἡ θεωρία τῆς Σταθερᾶς Καταστάσεως παραμένει δίχως ἔρεισμα.

Καίτοι γίνονται πολλὰ πειράματα καὶ παρατηρήσεις, εὐνόητο εἶναι ὅτι οἱ κοσμολογικὲς παρατηρήσεις εἶναι δυσκολότατες. Τὰ πειράματα ἀφοροῦν ἀντικείμενα ποὺ βρίσκονται ἀφάνταστα μακριά μας. Τοῦτο ἀναγκάζει τὸν παρατηρητὴ νὰ δουλεύη ὡς τὸ ἔσχατο ὅριο μέχρι τοῦ ὁποίου μπορεῖ νὰ ἐμπιστευθεῖ τὰ ὄργανά του. Μόνο μεγάλη ἐπιμονὴ καὶ φροντίδα, σὲ συνδυασμὸ μὲ λεπτὴ κρίση, θὰ ξεχωρίση τὸ γνήσιο ἀπὸ τὸ κίβδηλο. Ὡστόσο, μόνο ἡ ἀργὴ ἐξέλιξη τῆς ἀστρονομίας θὰ μᾶς διευκολύνει νὰ καταλήξουμε σὲ μιὰ ἀδιάβλητη ἀπόφαση. Ἐν τῷ μεταξύ, θὰ πρέπει νὰ ἐπιστρέφουμε σὲ φιλοσοφικὰ κριτήρια γιὰ νὰ κάνουμε μιὰ διάκριση ἀνάμεσα στὶς διάφορες εἰκόνες τῆς Δημιουργίας ποὺ μᾶς παρουσιάζει ἡ ἀστρονομικὴ θεωρία.

ΦΡΕΝΤ ΧΟΫΛ
Ἄγγλος ἀστροφυσικός

«Ταχυδρόμος», 25 Αὐγ. 1967

Τὸ ταξίδι στὴ Σελήνη

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΤΟΥ ΦΟΝ ΜΠΡΑΟΥΝ

Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ σχεδίου «Ἀπόλλων» εἶναι ἡ ἀποστολὴ Ἀμερικανῶν ἀστροναυτῶν εἰς τὴν Σελήνην κατὰ τὴν παροῦσαν δεκαετίαν καὶ ἡ ἀσφαλὴς ἐπιστροφὴ αὐτῶν εἰς τὴν Γῆν. Ἂν τὰ πάντα ἐξελιχθοῦν ὁμαλῶς τὸ ταξίδιον, ὡς ἔχει προγραμματισθῆ θὰ πραγματοποιηθῆ πρὸ τοῦ τέλους τοῦ 1969.

Ὅταν οἱ τρεῖς ἀστροναῦται τοῦ διαστημοπλοίου «Ἀπόλλων» φτάσουν πλησίον τῆς Σελήνης, ὁ ἕνας θὰ πα-

ραμένη εἰς τροχιὰν ἐντὸς τοῦ κυρίως διαστημοπλοίου, ἐνῷ οἱ ἕτεροι δύο θὰ κατέλθουν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Σελήνης ἐπιβαίνοντες τοῦ εἰδικοῦ θαλαμίσκου. Σύμφωνος πρὸς τὸ πρόγραμμα διὰ τὴν πρώτην αὐτὴν ἀποστολὴν εἰς τὴν Σελήνην οἱ δύο ἀστροναῦται θὰ παραμείνουν εἰς τὸ ἔδαφος της ἐπὶ δέκα ὀκτὼ περίπου ὥρας. Κατὰ τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα θὰ ἐκτελέσουν δύο ἐξερευνητικὰς ἀποστολάς, ἑκάστη τῶν ὁποίων θὰ διαρκέση ἐπὶ τρίωρον. Κατὰ τὰς ἀποστολὰς αὐτὰς καὶ οἱ δύο ἀστροναῦται θὰ ἐξέρχωνται ταυτοχρόνως ἐκ τοῦ θαλαμίσκου των.

Μετὰ τὴν προσσελήνωσιν οἱ ἀστροναῦται θὰ ἐξετάσουν τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται ὁ θαλαμίσκος καὶ θὰ διακόψουν τὴν λειτουργίαν ὅλων ἐκείνων τῶν ὀργάνων, τῶν ὁποίων ἡ χρησιμοποίησις ἐπὶ τῆς Σελήνης δὲν θὰ εἶναι ἀπαραίτητος. Ἀκολούθως θὰ ἐφοδιασθοῦν μὲ τὰ ἀναγκαῖα ὄργανα καὶ ἐξοπλισμὸν διὰ τὴν παραμονήν των ἐπὶ τοῦ σεληνιακοῦ ἐδάφους καὶ θὰ ἐξέλθουν τοῦ θαλαμίσκου. Ὁ ἕνας ἐκ τῶν ἀστροναυτῶν θὰ ἐξετάση τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ θαλαμίσκου, ἐνῷ ὁ ἕτερος θὰ λαμβάνη φωτογραφίας. Σημειωτέον, ὅτι οἱ δύο ἀστροναῦται θὰ εὑρίσκωνται εἰς «τηλεφωνικὴν» ἐπικοινωνίαν μὲ ἐπιστήμονας ἐπὶ τῆς Γῆς. Ἐν συνεχείᾳ θὰ ἐκφορτώσουν διάφορα ὑλικὰ διὰ τὴν συναρμολόγησιν μεγάλου ὕψους κεραίας ἐπὶ τῆς σεληνιακῆς ἐπιφανείας, διὰ τῆς ὁποίας θὰ μεταδίδωνται ἐπιστημονικαὶ πληροφορίαι τῇ βοηθείᾳ τῶν εἰδικῶν ὀργάνων τοῦ θαλαμίσκου. Θὰ καταστῆ δυνατὴ καὶ ἡ μετάδοσις τηλεφωτογραφιῶν εἰς τὴν Γῆν ἐφ' ὅσον τὸ ἐπιτρέψη ὁ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀστροναυτῶν χρόνος. Οἱ ἀστροναῦται θὰ ἐγκαταστήσουν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Σελήνης εἰδικὰ ὄργανα, διὰ τῶν ὁποίων θὰ μεταδίδωνται ἐπὶ ἕνα περίπου ἔτος πληροφορίαι εἰς τὴν Γῆν διὰ τὰς ἐπικρατούσας εἰς τὸν δορυφόρον τῆς συνθήκας. Μετὰ τὸ πέρας τῆς πρώτης των ἐξερευνητικῆς ἀποστολῆς οἱ δύο ἀστροναῦται θὰ ἐπανέλθουν εἰς τὸν θαλαμίσκον διὰ νὰ γευματίσουν, νὰ κοιμηθοῦν ἐπὶ ἑξάωρον καὶ νὰ γευματίσουν καὶ πάλιν πρὶν ἀρχίσουν τὴν δευτέραν τριώρου διαρκείας ἐξερευνητικὴν ἀποστολήν των. Ἀκολούθως θὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὸν θαλαμίσκον, θὰ ἐξετάσουν καὶ πάλιν τὴν κατάστασιν τῶν ὀργάνων, θὰ πυροδοτήσουν τοὺς εἰδικοὺς πυραύλους, οἱ ὁποῖοι θὰ φέρουν τὸ μικρὸν σκάφος των μέχρι τοῦ ἀναμένοντος εἰς τροχιὰν πέριξ τῆς Σελήνης διαστημοπλοίου μὲ τὸν τρίτον ἀστροναύτην.

Πιστεύω, ὅτι ἡ ἐξερεύνησις τοῦ Διαστήματος θὰ βελτιώση τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς Γῆς, ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς. Ὅσα περισσότερα μανθάνομε περὶ τῆς Δημιουργίας, τόσα περισσότερα θὰ γνωρίσωμεν διὰ τὸν Δημιουργόν. Τὸ ἀνθρώπινον μυαλὸ εἶναι ἐμπεποτισμένον μὲ τὴν δίψαν διὰ τὴν τελικὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἐξερεύνησις τοῦ Διαστήματος ἀντιπροσωπεύει τὸν ἀνθρώπινον ἐγκέφαλον ἐργαζόμενον εἰς τὸ ζενὶθ τῶν γνώσεών του. Ἐν ὅσῳ αἱ γνώσεις μας διὰ τὰς λειτουργίας τοῦ ἀπεράντου καὶ μεγαλειώδους Σύμπαντος αὐξάνουν δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ αὐξάνεται καὶ ὁ σεβασμός μας διὰ τὸν Δημιουργόν του. Ἐν ὅσῳ μανθάνομεν περισσότερα διὰ τὸ Σύμπαν καὶ τὴν σχέσιν του πρὸς τὸν ἄνθρωπον δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ βελτιοῦνται καὶ αἱ σχέσεις μας μὲ τοὺς συνανθρώπους μας.

ΒΕΡΝΕΡ ΦΟΝ ΜΠΡΑΟΥΝ

«Ἐλευθ. Κόσμος», 27 Αὐγ. 1967

Τὸ μέλλον τῆς ἀστροναυτικῆς

(Τμῆμα συνεντεύξεως τῆς Ἰταλίδος δημοσιογράφου κ. Ὀριάνα Φαλάτσι μὲ τὸν ἐπιστημονικὸν συγγραφέα κ. Βὶλλυ Λὲυ εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην).

— Θὰ ἔπρεπε νὰ ἀνάψωμε κεράκια εἰς τὸν Ὕψιστον, διότι ἀντὶ ἑνὸς νέου Μπετόβεν, μᾶς ἔστειλε τὸν φὸν Μπράουν;

— Ναί, διότι μᾶς ἔστειλε ἤδη ἕναν Μπετόβεν καὶ ἐκεῖνο ποὺ χρειαζόμεθα σήμερα δὲν εἶναι οἱ Μπετόβεν, ἀλλὰ οἱ φὸν Μπράουν.

— Διὰ ποῖον λόγον, κ. Λέυ;

—Ἐν πρώτοις, διὰ νὰ κατασκευάσουν μίαν βάσιν εἰς τὴν Σελήνην. Δὲν ἀρκεῖ ἁπλῶς νὰ προσσεληνωθῶμεν, πρέπει νὰ κατασκευάσωμεν ἐκεῖ μίαν βάσιν, μὲ τηλεσκόπια καὶ ἐργαστήρια. Καὶ ὁ Μπετόβεν δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ κατασκευάση βάσιν εἰς τὴν Σελήνην, ἐνῶ ὁ φὸν Μπράουν ἠμπορεῖ. Καὶ ἔπειτα, χρειαζόμεθα τοὺς φὸν Μπράουν διὰ να ἠμπορέσωμεν νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν Ἄρην καὶ τὴν Ἀφροδίτην, νὰ διερευνήσωμεν τὰ ἀστεροειδῆ: κατὰ τὰ προσεχῆ 30 ἔτη θὰ ἔχωμεν πολλὰ νὰ ἐπιτελέσωμεν. Τέλος χρειαζομεθα τοὺς φὸν Μπράουν, διὰ νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν Ἄλφα Κένταυρον (ποὺ ἀπέχει ἀπὸ τὸν πλανήτην μας 4 ἔτη φωτός). Ὁ Μπετόβεν δὲν ἠμπορεῖ νὰ μᾶς μεταφέρη εἰς τὸν Ἄλφα Κένταυρον. Ἀγαπῶ τὸν Μπετόβεν. Τὸν ἀγαπῶ πολὺ περισσότερον ἀπὸ ὅσον τὸν φὸν Μπράουν. Ἀλλὰ θέλω νὰ μεταβῶ εἰς τὸν Ἄλφα Κένταυρον. Καὶ ὄχι μὲ τὰ μάτια κλειστά, ἀκούων μίαν συμφωνίαν: μὲ τὰ μάτια μου ὀρθάνοιχτα: Ἔτσι ἀκριβῶς.

— Καὶ ὁ φὸν Μπράουν δὲν ἠμπορεῖ νὰ μᾶς μεταφέρη εἰς τὸν Ἄλφα Κένταυρον, κ. Λέυ. Χρειάζονται τέσσαρα ἔτη φωτὸς διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν Ἄλφα Κένταυρον καὶ οὐδέποτε θὰ ἐπιτύχωμεν ταχύτητας ἴσας πρὸς ἐκείνην τοῦ φωτός.

—Ἀνοησίαι. Καὶ φυσικά, θὰ τὰς ἐπιτύχωμεν. Ὄχι, προφανῶς, κατὰ τὰ πρῶτα ταξίδια μας. Τὰ πρῶτα ταξίδια πρὸς τὸν Ἄλφα Κένταυρον θὰ χρειασθοῦν ὄχι ὀλιγώτερα ἀπὸ 10 ἔτη διὰ τὴν μετάβασιν καὶ ἄλλα 10 διὰ τὴν ἐπιστροφήν. Συνολικῶς, ταξίδι 20 ἐτῶν. Πολὺς χρόνος. Κανένα σκάφος ἐπὶ τῆς γῆς δὲν ἐταξίδευσεν ἐπὶ τόσον διάστημα, ἐπὶ 20 ἔτη. Τί πρόβλημα, τί φοβερὸν πρόβλημα! Ὄχι ἀπὸ τεχνολογικῆς ἀπόψεως, βεβαίως, ἀλλὰ ἀπὸ ψυχολογικῆς ἀπόψεως. Τί θὰ κάμουν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ κλεισμένοι ἐπὶ 10 ἔτη καὶ μετὰ ἐπὶ ἄλλα 10 ἔτη μέσα εἰς τὸ διαστημόπλοιόν των; Θὰ κοιμοῦνται, ἀπαντᾶ ὁ φὸν Μπράουν. Θὰ κοιμοῦνται ἕναν τεχνητὸν ὕπνον: ἓξ ἢ ἑπτὰ ἔτη κατὰ τὴν μετάβασιν καὶ ἄλλα τόσα ἔτη κατὰ τὴν ἐπιστροφήν. Δὲν συμφωνῶ. Δὲν ἠμπορεῖτε νὰ ζητήσετε ἀπὸ ἕναν ἄνθρωπον νὰ κοιμᾶται ἄνευ διακοπῆς ἐπὶ 12 ἔτη τῆς ζωῆς του. Ὑποστηρίζω καὶ θὰ ὑποστηρίζω πάντα ὅτι πρέπει νὰ μένουν ξύπνιοι καὶ νὰ διάγουν συνήθη βίον. Θὰ ἔπρεπε εἰς τὰ διαστημόπλοια αὐτὰ νὰ ἔχωμεν καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ να τοὺς ἐπιτρέπωμε τον πολλαπλασιασμόν, ὥστε νὰ μὴν καταληφθοῦν ὑπὸ ἀνίας.

— Νὰ πολλαπλασιάζωνται κατὰ τὸ ταξίδιον; Νὰ φέρουν εἰς τον κόσμον τέκνα μέσα εἰς τὸ διαστημόπλοιον; Νὰ ἀνατρέφουν παιδιά μέσα εἰς τὸ διαστημόπλοιον;

— Ναί, ἀσφαλῶς. Παιδιὰ τοὺ θὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν γῆν εἰς ἡλικίαν 15, 18 ἢ καὶ 20 ἐτῶν καὶ ἔτσι θὰ εἶναι περισσότερον ἀπὸ τοὺς γονεῖς των προσηρμοσμένα εἰς τὰς ἰδιομορφίας τῶν διαπλανητικῶν ταξιδίων. Τέλειοι ἀστροναῦται.

— Πλάσματα ποὺ δὲν εἶδαν ποτὲ δένδρα, την θάλασσαν, ψάρια, πουλιά, γρασίδι, σπίτια, τὸν γαλάζιον οὐρανόν, κ. Λέυ! Ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε τί θὰ ἐσήμαινε νὰ γεννηθῆτε καὶ νὰ ἀνατραφῆτε μέσα εἰς ἕνα διαστημόπλοιον, εἰς τὸ αἰώνιον σκοτος, εἰς τὸ αἰώνιον διάστημα. Τί θὰ ἐγένοντο τὰ πτωχά των μάτια, τί θὰ ἀπεγίνοντο τὰ πτωχά των μυαλὰ τὴν ἡμέραν ποὺ θὰ ἐπέστρεφον εἰς μίαν Γῆν ποὺ οὐδέποτε ἐγνώρισαν!

—Ὄχι τί θὰ ἐγένοντο, ἀλλὰ τί θὰ γίνουν. Δὲν κάμνω παραμύθια. Ἐκεῖνο ποὺ θὰ συμβῆ εἶναι τοῦτο: θὰ ἀνακαλύψουν ἕναν παράδεισον ποὺ ἀρχίζομε νὰ βλέπωμε ἀπὸ τότε ποὺ εἴμεθα παιδάκια καὶ τοῦ δι' αὐτὸ δὲν ἐκτιμῶμεν. Θὰ τὸν ἀνακαλύψουν καὶ θὰ εἶναι εὐτυχῆ καὶ θὰ εἴπουν: «Δές, εἶναι ὡς ἐὰν νὰ ἐγεννήθημεν καὶ διὰ δευτέραν φοράν».

—Ἀκοῦστε κ. Λέυ ἂν ὁ πλανήτης μας εἶναι τόσον ὡραῖος, τότε διατί νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν Ἄλφα Κένταυρον;

—Διότι ὁ πλανήτης αὐτὸς θὰ ἀποθάνη, θὰ παγώση ἀκριβῶς ὅπως ἐθερμάνθη καὶ πρέπει νὰ εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ τὸν ἐγκαταλείψωμεν πρὶν φθά-

ση ἡ νέα ἐποχὴ τοῦ ψύχους. Τὸ ἡλιακόν μας σύστημα εἶναι ἡλικίας 5 δισεκατομμυρίων ἐτῶν. Θὰ ἐξακολουθήση νὰ ὑπάρχη ἐπὶ τοὐλάχιστον ἄλλα 5 δισεκατομμύρια ἔτη. Ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος, ὁ Ἥλιος θὰ ἔχη ἀρχίσει νὰ χάνη φῶς —θὰ ἔχη ἀρχίσει νὰ ἀποθνήσκη, μὲ ἄλλα λόγια— καὶ ἐμεῖς θὰ πρέπει νὰ ἔχωμεν διδαχθῆ πῶς νὰ φθάσωμεν εἰς ἄλλα ἡλιακὰ συστήματα. Ὄχι εἰς ἄλλους πλανήτας, ὅπως ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἄρης, ποὺ ἔχουν τὴν ἰδίαν μὲ ἐμᾶς μοῖραν, ἀλλὰ εἰς ἄλλα ἡλιακὰ συστήματα.

—Ἐννοεῖτε εἰς ἄλλους πλανήτας, ὅπως ἡ Γῆ μας; Τὸ ἴδιο πρᾶγμα μοῦ τὸ εἶπαν μέχρι στιγμῆς πάρα πολλοὶ ἄλλοι. Ναί, ἀλλὰ ἂν πρόκειται μόνον διὰ φαντασίαν, δι' ἐλπίδας καὶ τίποτε περισσότερον, τότε τί θὰ κάμωμεν;

—Φαντασία, ἐλπίς, παραμύθια! Εἶναι μαθηματικῶς βέβαιον ὅτι ὁ Γαλαξίας μας περιέχει καὶ ἄλλους πλανήτας ὡς ἡ Γῆ μας καὶ μαθηματικῶς βέβαιον, ὅτι ὁ Γαλαξίας μας κατοικεῖται ἀπὸ ἄλλα νοήμονα πλάσματα ὅμοια μ' ἐμᾶς. Ἴσως ὄχι τῆς ἰδίας κατασκευῆς ἀλλὰ ἀσφαλῶς μὲ ἕναν ἐγκέφαλον ἢ κάτι σὰν ἐγκέφαλον, ἐγκατεστημένον εἰς τὸ κεφάλι μας ἢ εἰς κάτι σὰν τὸ κεφάλι μας. Θὰ γνωρίζωμε πολὺ σύντομα.

— Σύντομα, κ. Λέν;

— Πιστεύω ὅτι θὰ εὑρίσκωμαι ἀκόμα ἐν ζωῇ ὅταν θὰ γνωρίζωμε: Φυσικά, διὰ τῆς μεταξύ μας ἐπικοινωνίας.

—Ἀλλὰ πῶς θὰ τοὺς ὁμιλήσωμεν, κ. Λέν; Πῶς;

— Μὲ τὰ μαθηματικά. Τὰ μαθηματικὰ δὲν διαφέρουν συνεπείᾳ τῶν βιολογικῶν ποικιλιῶν: δύο καὶ δύο εἶναι ἴσα μὲ τέσσερα ὁπουδήποτε τοῦ κόσμου.

«Βῆμα», 31 Αὐγ. 1967

Ἡ Ὀλυμπιακὴ Νίκη τοῦ Βασιλέως

Ὅταν ἐμπῆκα εἰς τὴν βάρκα μου, τὴν τελευταίαν ἡμέραν, ἦλθον οἱ δημοσιογράφοι εἰς ἐμὲ καὶ μοῦ εἶπον:

«Ξέρετε, δὲν ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ χάσετε. Καί, ξέρετε, ἡ χώρα σας δὲν ἐκέρδισεν ἕνα μετάλλιον ἐπὶ 40 χρόνια. Πρέπει λοιπόν, νὰ κερδίσετε».

Νομίζω, ὅτι αὐτὸ ἦτο τὸ χειρότερον ποὺ θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἴπη κανεὶς ἐκείνην τὴν στιγμήν.

Ἐντελῶς μοῦ κατέστρεψε τὸ ἠθικόν. Μοῦ ἔβαλεν εἰς τὸ μυαλό μου, τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὁλόκληρον τὴν ἔντασιν, ὁλόκληρον τὸ βάρος μιᾶς εὐθύνης, ἀντὶ νὰ μὲ ἀφήση νὰ συγκεντρωθῶ εἰς τὸν χῶρον τοῦ ἰδίου μου ἀγωνίσματος. Παρ' ὅλα ταῦτα, ἐξῆλθον καὶ ἀπὸ τὸ σὸκ αὐτό.

Ὅταν ἐτελείωσαν ὅλα αὐτά, ἦλθεν ἡ νίκη. Αὐτὸ εἶναι τὸ πλέον δύσκολον σημεῖον ἀπὸ ὅλα. Θὰ εἶμαι εἰλικρινὴς εἰς αὐτό. Εἶναι μία στιγμὴ ἀξέχαστη. Νομίζει κανεὶς ὅτι πετάει εἰς τὸν ἀέρα, ὅτι εὑρίσκεται ὑψηλά, ἐπάνω εἰς τὰ σύννεφα. Ἠσθανόμην κάτι τρομακτικόν, ησθανόμην ὅτι εὑρίσκομαι ἔξω ἀπὸ τὸ σκάφος. Καὶ ὁ πατέρας μου μοῦ ἔδωσε μίαν κλωτσιὰ καὶ μὲ ἔρριψεν εἰς τὸ νερό.

Ἐὰν θέλετε νὰ πάρετε τὴν νίκην ἀπὸ τὴν κακὴν ἔννοιαν, ἠμπορεῖ αὐτὸ νὰ σᾶς καταστρέψη. Ἡ νίκη ἠμπορεῖ νὰ γίνη δι' ἐσᾶς, ὅπως καὶ δι' ἄλλους, ἕνα βάρος. Καὶ εἶναι τὸ χειρότερον ποὺ ἠμπορεῖ νὰ συμβῆ.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἡ μητέρα μου μοῦ ἔλεγεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσεύχωμαι διὰ τὴν νίκην, διότι κανένας Θεὸς δὲν κάθεται μέσα εἰς καμμίαν βάρκαν.

Τὸ ἀνέφερα αὐτὸ εἰς τὸν ἱερέα μου, ὁ ὁποῖος τυγχάνει σήμερον νὰ εἶναι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἑλλάδος καὶ μοῦ εἶπε ὅτι συμφωνεῖ μὲ τὴν μητέρα μου, ἀλλὰ παρ' ὅλα ταῦτα «ἐγὼ θὰ προσευχηθῶ γιὰ νὰ νικήσετε».

Ἠθικῶς, αὐτὸ μὲ ἐβοήθησε πολὺ εἰς τὴν ζωήν μου, διότι μοῦ ἐδίδαξεν ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν μία ἀποτυχία δὲν σημαίνει τίποτε. Πρέπει νὰ προσπαθήσετε καὶ θὰ ἐπιτύχετε.

Ὅταν ἐκέρδισα τὸ χρυσοῦν μετάλλιον διὰ τὴν Πατρίδα μου, τὸ συναίσθημα ποὺ ἐδοκίμασα ἦτο τὸ ἰσχυρότερον τῆς ζωῆς μου, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐποχήν, τῶν ἀρραβώνων μου. Ἐδῶ, εἰς τὴν ἀρχαίαν Ὀλυμπίαν, τὴν ἀρ-

χαίαν ἐποχὴν συνηντῶντο ἀθληταὶ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου εἰς φιλικοὺς ἀγῶνας, ἀφοῦ προηγουμένως ἀφιέρωναν τὰς προσπαθείας των εἰς τὸν Θεόν.

Θέλω νὰ πιστεύω ὅτι αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἐμπνέει καὶ τοὺς συγχρόνους Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνας.

Ὑπάρχει πάρα πολὺς στενὸς ἐθνικισμὸς εἰς τὸν κόσμον σήμερον. Πάρα πολὺς φανατισμός, πάρα πολλὴ ὑπερηφάνεια καὶ ὅλα αὐτὰ δημιουργοῦν μνησικακίαν καὶ πικρίαν, ἀντὶ φιλίας καὶ εὐσπλαγχνίας.

Δὲν ἠμπορῶ παρὰ νὰ αἰσθάνωμαι ὅτι ἡμεῖς ποὺ ἀνήκομεν ἀκόμη εἰς τὴν νέαν γενεὰν πρέπει νὰ ἀναζωογονήσωμεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀφιερώσεως τῶν προσπαθειῶν μας εἰς μίαν ἀνωτέραν δύναμιν μᾶλλον, παρὰ εἰς τὴν ἰδικήν μας ἰδιαιτέραν σημαίαν καὶ εἰς τὸ ἰδικόν μας ἰδιαίτερον Ἔθνος.

Ἐὰν τὸ σπὸρ εἶναι καὶ πάλιν ἕνα ἀφιέρωμα εἰς τὸν Θεόν, τοτε τὸ ὀλυμπιακὸν πνεῦμα ποὺ εἶναι εἰς αὐτὸν τὸν τόπον ὅπου εὑρισκόμεθα συγκεντρωμένοι σήμερον, θὰ ἑνώση καὶ πάλιν τὴν νεότητα ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου μέσα εἰς τὸ ἴδιον πνεῦμα, ἀντὶ νὰ τὴν διαιρῇ.

Σᾶς καλῶ ὅλους νὰ ἑνωθῆτε μαζί μου εἰς μίαν κοινὴν προσπάθειαν διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτό. Εἶναι μία ὑπόθεσις διὰ τὴν ὁποίαν ἀξίζει, πράγματι, νὰ ἀγωνισθῇ κανεὶς καὶ τὴν ὁποίαν μόνον ἡ νεότης τοῦ κόσμου αὐτοῦ ἠμπορεῖ νὰ τὴν καταστήσῃ πραγματικότητα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων
Ὁμιλία εἰς Ὀλυμπίαν, 2 Αὐγ. '67

Προσέγγισις Ἐκκλησιῶν

Ἡ ἐπίσκεψις τῆς Α. Ἁγιότητος τοῦ Πάπα εἰς Φανάριον, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, παρέσχεν ἓν ἁπτὸν καὶ πολύτιμον δεῖγμα περὶ τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν προθέσεων Αὐτοῦ ὄχι μόνον ἔναντι εἰδικώτερον τοῦ προσώπου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας γενικώτερον, ἀλλὰ καὶ ἔναντι τῶν ἑκατέρωθεν καταβαλλομένων προσπαθειῶν πρὸς προσέγγισιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Ἑπομένως ἡ ἐπίσκεψις αὕτη ἐβοήθησε μεγάλως εἰς τὸ νὰ ἔχωμεν ταχυτέρας καὶ πλέον θετικὰς ἐξελίξεις ἐπὶ τοῦ τομέως τῆς προσεγγίσεως, τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Κατὰ τὸ παρελθόν, ἐξ ἐνεργειῶν, αἱ ὁποῖαι πᾶν ἄλλο ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκληφθοῦν ἢ ὡς δείγματα αἰσθημάτων ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ, ἔχουν δημιουργηθῆ πολλὰ ἐμπόδια. Ὅταν ταῦτα ἀρθοῦν, θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν διαπίστωσιν τῶν σημείων ἐκείνων τῆς πίστεώς μας, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀμφότεραι αἱ Ἐκκλησίαι εἶναι σύμφωνοι, κατοπιν δὲ νὰ ἐπιδοθῶμεν εἰς τὴν διερεύνησιν τῶν θεμάτων ἐκείνων ἐπὶ τῶν ὁποίων χωρίζουν τας δύο Ἐκκλησίας δογματικαὶ διαφοραί.

Ἡ σύγκλησις μιᾶς Πανορθοδόξου Συνόδου εἶναι ἀναγκαία ὄχι μόνον πρὸς καθορισμὸν κοινῆς κατευθυντηρίου γραμμῆς ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς προσεγγίσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄλλων θεμάτων. Τὸ θέμα πάντως τῆς συγκλήσεως τῆς Πανορθοδόξου Συνόδου, πρόκειται νὰ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον εἰδικῆς συσκέψεως ἀντιπροσώπων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ἡ συνεργασία μετὰ τῶν ἄλλων μεγάλων θρησκειῶν ἐπὶ θεμάτων κοινοῦ ἐνδιαφέροντος εἶναι πραγματικῶς εὐχῆς ἔργον. Ἡ συνεργασία δὲ αὕτη θὰ πρέπει, κατὰ τὴν γνώμην μου, νὰ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον συνεννοήσεων μεταξὺ τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ὥστε ἡ Χριστιανοσύνη νὰ ἐμφανίζεται πρὸ αὐτῶν ἡνωμένη.

ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ
Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν
(Συνέντευξις πρὸς τὸ Γαλλικὸν Πρακτορεῖον. Ἐφημερίδες 2 Αὐγ. '67).

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἀρχαῖες Τραγωδίες

ΚΟΥΛΗ ΑΛΕΠΗ: Εὐριπίδου Ἠλέκτρα καὶ Μήδεια («Δεύτερη ἔκδοση ἀναθεωρημένη»)

Σημειώματα Χρ. Ριζοπούλου

Ἔχουν προηγηθῆ (ἀπὸ τὸ 1944 καὶ κατόπι) πολλὲς κριτικὲς γιὰ τὴν ἐργασία τοῦ γνωστοῦ καὶ δοκίμου ποιητοῦ πάνω στὰ θέματα τῶν τραγωδιῶν τοῦ Εὐριπίδη, ἀπὸ ἀνεγνωρισμένους τεχνοκρίτες, ὅπως ὁ Κλέων Παράσχος, ὁ Ροδᾶς, ὁ Οἰκονομίδης καὶ ὁ Ζιώγας, ἀπὸ ποιητὰς ὅπως ὁ Τέλλος Ἄγρας, ὁ Σκίπης καὶ ἡ Σοφία Παπαδάκη, καὶ ἀπὸ Ἑλληνιστὰς ὅπως ὁ Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, ὁ Λορεντζᾶτος, ὁ Συκουτρῆς καὶ ὁ Λουΐ Ρουσσέλ.

Ὕστερ' ἀπὸ προσεκτικὸ διάβασμα τῶν νέων ἐκδόσεων τῶν δύο ἀρχαίων τραγωδιῶν —ποὺ εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ στείλη ὁ ἐκλεκτὸς ποιητὴς τῶν «Ἐρημικῶν περιπάτων» καὶ τῶν λουλουδιῶν «ἀπὸ ξένους κήπους», τολμῶ νὰ πῶ ὅτι ἀπόλυτα συμμερίζομαι τοὺς ἐπαίνους γιὰ τὴν ποιητικὴ καὶ θεατρικὴ συνάμα ἀξία τῆς ἐργασίας του γιὰ τὴν Ἠλέκτρα καὶ τὴν Μήδεια. Ἡ γλῶσσα εἶναι δροσερὴ δημοτική, χωρὶς «διανοητισμούς». Ὁ στίχος δεμένος καὶ ἁδρός. Τὸ ξετύλιγμα τῆς τραγωδίας γενικὰ χεροπιάνει τὸν ἀναγνώστη ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὥς τὸ τέλος.

Ἀλλά, θὰ ὁμολογήσω τὴν ἀδυναμία μου νὰ ἐννοήσω γιατὶ αὐτὴ την ἐργασία τοῦ κ. Κούλη Ἀλέπη, τόσο σοβαροὶ κριτικοὶ τὴν ἀποκαλοῦν *μετάφρασι*, ἀφοῦ *δὲν* εἶναι, οὔτε κἂν διασκευὴ ἢ ἐλεύθερη ἀπόδοση· Ἴσως θὰ μποροῦσε νὰ χαρακτηρισθῆ *ἀνάπλασις* τῆς ἀρχαίας τραγωδίας. Πῶς ἀλλιῶς νὰ δικαιολογηθῆ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀρχίζοντας ἀπὸ τὰ πρόσωπα τῆς τραγωδίας ἀρχίζουν καὶ οἱ διαφορές; Στὴν *Ἠλέκτρα* ὁ Εὐριπίδης ἔχει ὡς δρῶντα πρόσωπα τὴν ἀδελφή της Χρυσοθέμιδα καὶ τὸν Αἴγισθο, ποὺ διεγράφησαν ἀπὸ τὰ πρόσωπα τῆς ἐργασίας τοῦ κ. Κούλη Ἀλέπη, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀπουσιάζη, ἰ-

δίως, ὁ δραματικώτατος διάλογος τῆς Ἠλέκτρας μὲ τὴν Χρυσοθέμιδα. Ἀντίθετα, προσετέθησαν ἕνας Γέροντας, ἕνας Ἀγγελιοφόρος καὶ οἱ Διόσκουροι, πρόσωπα ἀνύπαρκτα στὸν Εὐριπίδη.

Τελείως διαφορετικὴ εἶναι καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ στὴν ἐργασία τοῦ κ. Ἀλέπη, ἀφοῦ ὄχι μόνον τὸ ἄνοιγμα τῆς τραγωδίας δὲν θυμίζει σὲ τίποτε τὸν Εὐριπίδη, ἀλλὰ καὶ μετέπειτα πρόωρα ἀποκαλύπτεται ὁ Ὀρέστης στὴν Ἠλέκτρα καὶ μαζὶ σχεδιάζουν νὰ ἐκδικηθοῦν τὸν φόνο τοῦ Ἀγαμέμνονος, καθὼς ἐγύριζε νικηφόρος ἀπὸ τὴν Τροία, μὲ συνωμοσία τῆς γυναίκας του Κλυταιμνήστρας καὶ τοῦ πρωτοξάδελφου ἐραστοῦ της Αἴγισθου. Καὶ σκοτώνουν πρῶτα τὸν Αἴγισθο καὶ κατόπιν τὴν Κλυταιμνήστρα, ἀνάποδα ἀπὸ τὴν σειρὰ τῆς τραγωδίας τοῦ Εὐριπίδου, καὶ ἄσχετα ἐπίσης ἀπὸ τὴν ὅλη διαδικασία. Τέλος, τρόπον τινά, ἀλλιώτικα εἶναι καὶ τὰ ἐπιμύθια τοῦ χοροῦ καὶ τῆς τραγωδίας ὅλης. Δὲν μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς οὔτε ὅτι ἀπέμεινε ὁ ἴδιος ὁ σκελετὸς τοῦ ἔργου καὶ διαφορετικὰ σαρκώθηκε. Βασικὲς καὶ οὐσιαστικὲς ἀλλαγὲς δὲν συμβιβάζονται μὲ τὸν παραδεδεγμένον ὅρο τῆς μεταφράσεως. Καὶ εἶναι ν' ἀπορῆ κανεὶς πῶς ἕνας ὑπεύθυνος ἄνθρωπος τῆς Ἑλληνικῆς γραμματολογίας σὰν τὸν τέως ἐκπαιδευτικὸν σύμβουλο καὶ γυμνασιάρχη Παῦλο Ξιράφα ἔγραψε πῶς ὁ κ. Ἀλέπης «συνεχίζει τὸν δρόμο ποὺ ἐγκαινίασε ὁ Γρυπάρης μὲ τὶς μεταφράσεις τῶν τραγωδιῶν τοῦ Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους», Δὲν ὑπάρχει, νὰ μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ φρονῶ ταπεινά, ἡ παραμικρὴ σχέσις. Ὁ κ. Ἀλέπης ἄνοιξε δικό του δρόμο μὲ τὴν —ὄχι μετάφραση— τελείως ἀδέσμευτη διασκευὴ τῶν ἀρχαίων τραγωδιῶν. Εἶναι μιὰ ἐργασία πολὺ ἀξιόλογη καί, πρὸ πάντων, ἀσύγκριτα περισσότερο θεατρική, οὐδέποτε ὅμως μεταφραστική.

Σμυρναϊκὰ

ΧΡ. ΣΟΛΟΜΩΝΙΔΗ: Σμυρναῖοι ἀκαδημαϊκοί. - Σμυρναϊκὰ σημειώματα.

Δύο ἀκόμη ἀφιερώματα στοργῆς πρὸς τὴν γενέτειρα, ποὺ ὑπηρετοῦν τὴν πνευματικὴ ἀναστήλωσι τῆς Σμύρνης καὶ τὴν διατήρησι ἄσβηστης τῆς φλόγας στὴν ἐθνικὴ ἑστία.

Στὸν πρῶτο τόμο βιογραφοῦνται ἁδρὰ ὁ ἰατρὸς καὶ φαρμακολόγος Γεώργιος Ἰωακείμογλου, ὁ μουσικοσυνθέτης Μανώλης Καλομοίρης καὶ ὁ νομικὸς (καὶ ποιητής) Στέλιος Σεφεριάδης. Στὸν δεύτερο, μιὰ σειρὰ συναρπαστικῶν περιγραφῶν γιὰ τὶς ἐντυπώσεις ξένων περιηγητῶν, γιὰ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς Σμύρνης καὶ τὴν κοινωνικὴ ζωή της, γιὰ τὴν ἀπήχησι μεγάλων Ἑλληνικῶν γεγονότων, γιὰ τὴν συμμετοχὴ στὴν Φιλικὴ Ἑταιρία, γιὰ τὴν ἐμφάνισι καὶ ἀνάπτυξι τοῦ Τεκτονισμοῦ κ.ἄ.

Ξεχειλίζει καὶ στὰ δύο βιβλία ὁ Ἰωνικὸς τοπικισμὸς μέχρις ὑπερβολῆς. «Ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ἱστορίας —γράφει στὸν πρόλογο

τοῦ πρώτου βιβλίου ὁ συγγραφεὺς —ἡ Μικρασία, καὶ ἰδιαίτερα ἡ Σμύρνη, ὑπῆρξε ἡ κοιτίδα καὶ γενέτειρα κάθε Ὑψηλοῦ καὶ Μεγάλου. Τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα πρωτοσπιθίζει στὴν Ἰωνία, ἀναπτύσσεται ὡς Τέχνη καὶ ὡς Λόγος καὶ μεταλαμπαδεύεται στὴν Ἀθήνα. Ἴωνες εἶναι οἱ θεμελιωτὲς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους». Δὲν ὑπάρχει καμμία διάθεσις ὑποτιμήσεως τῆς Ἰωνικῆς εἰσφορᾶς στὸ Ἑλληνικὸ Φῶς, τὴν ὁποίαν ἐκπροσωποῦν ἕνας Ὅμηρος, ἕνας Ἀναξαγόρας, ἕνας Θαλῆς, ἕνας Ἀπελλῆς, ἕνας Ἡρόδοτος καὶ τόσοι ἄλλοι κορυφαῖοι πρόσκοποι τῆς Φιλοσοφίας, τῆς Ἐπιστήμης, τῆς Τέχνης. Ὡστόσο, ἔξω ἀπὸ κάθε σύγκρισι μὲ τὸν Σωκράτη, τὸν Πλάτωνα καὶ τὴν σχολή του, τὸν Πυθαγόρα, τοὺς τραγικοὺς καὶ τὴν πλειάδα τῶν φιλοσόφων καὶ πρωτοπόρων σὲ κάθε τομέα τῆς Γνώσεως, εἶναι ἔκδηλη ἡ τοπικιστικὴ ὑπερβολή, ὅταν, γιὰ νὰ πάρωμε μόνο τὸ ἔλασσον δεῖγμα, ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς πολιτογραφεῖται Σμυρναῖος, μὲ βάσιν τὸ τελείως συμπτωματικὸν περιστατικὸν τῆς γεννήσεώς του καὶ ὄχι τῆς (Χιακῆς) γενεαλογίας του.

Γενικά, ὅμως, ἡ προσφορὰ τοῦ κ. Σολομωνίδη εἶναι πολύτιμη. Γιατὶ «κωδικοποιεῖ» τὸν Ἰωνικὸ θησαυρὸ καὶ χαλκεύει, ἔτσι, ἀξιολόγους κρίκους ἐθνικῆς ἑνότητος. Τὴν προσφορά του μεγαλώνει τὸ γλαφυρὸ ὕφος τοῦ δοκίμου λογοτέχνου.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΑΛΑΝΗ: Πῶς - δίχως τὴν πίστη, μὲ μόνη τὴ λογική - ἀνακάλυψα τὸ Θεό.

Μετάφρ. ἐκ τοῦ πρωτοτύπου εἰς τὴν γαλλικὴν ὑπὸ Ζὴν Γιατρᾶ.

Ἡ «μέθοδος» τοῦ συγγραφέως συνίσταται στὴν «ἀνακάλυψι» μερικῶν «σταθερῶν» ἰδιοτήτων —τάσεων τοῦ ἀνθρώπου. Μία τέτοια «σταθερά» σὲ τόπο καὶ χρόνο εἶναι ἡ ἀντίληψις τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸ Καλὸ (εὐφυΐα, εὐθύτητα, εἰλικρίνεια, θάρρος, καλωσύνη, μεγαλοψυχία, ἀγάπη) καὶ τὸ Κακὸ (βλακεία, πανουργία, ὑποκρισία, δειλία, κακία, μικροπρέπεια, μῖσος). Καί, ἔπειτα ἀπὸ σειρὰ συλλογισμῶν, ὁ συγγραφεὺς ἀποφαίνεται ὅτι ἡ συνείδησις τοῦ καλοῦ εἶναι ἔμφυτη στὸν ἄνθρωπο «διότι εἶναι ἀπεικόνισις τοῦ ὑπερόχου, ἀξιολάτρευτου ἀγνώστου, τοῦ Δημιουργοῦ, τοῦ Πατέρα». Διέπεται δηλ. ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἐκτίμησι παντὸς καλοῦ, διότι αὐτὸ εἶναι «πιστὴ ἀναπαράστασις τοῦ περιβάλλοντος ἀπὸ τὸ ὁποῖον κατάγεται». Ἑτέρα «σταθερά» εἶναι ἡ πίστις τῶν πάσης ἐποχῆς καὶ θέσεως ἀνθρώπων σὲ κάποια ἐπιβίωσι τῆς γηΐνης των ὑπάρξεως. Ἄρα: Ὁ Θεὸς ὑπάρχει, ὡς κύριος ἑνὸς κόσμου πνευματικοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος προέρχεται καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον τείνει νὰ ἐπιστρέψῃ.

Ὁ συγγραφεὺς φαντάζεται νὰ πρωτοτυπῇ, ἐνῷ ἁπλῶς ἐπαναλαμβάνει τὴν «περὶ Ἰδεῶν» θεω-

ρία τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴν Ἑγελιανὴ μεταφυσική.

Στὴν προσπάθειά του πέφτει σὲ μιὰ οὐσιώδη ἀντιφατικότητα: Ἐνῶ σὲ μιὰ σελίδα παραδέχεται ὅτι «ὅλες οἱ προσπάθειες τοῦ ἀνθρώπου θὰ παραμείνουν γιὰ πάντα μάταιες — δὲν θὰ μπορέση νὰ κατανοήση τὸ ὑπερπέραν καὶ νὰ καταλήξη σὲ θετικὰ καὶ ἀναμφισβήτητα ἀποτελέσματα στὸν τομέα τῆς μεταφυσικῆς», σὲ ἄλλη καὶ ὄχι πολὺ μακρινὴ σελίδα βεβαιώνει ὅτι «ρίχνεται στὴ μεγάλη περιπέτεια γιὰ ν' ἀποκαλυφθῆ, ἔστω καὶ λίγο, τὸ συγκλονιστικὸ μυστήριο τῆς ἀνθρώπινης μοίρας». Πῶς θὰ τὸ μπορέση; Μὲ ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη —λέγει— στὴν «ἀνθρώπινη λογική». Θεωρεῖ ὡς «Λογικὴ» ἐκείνη τὴν μέθοδο «ποὺ ξεκινᾶ ἀπὸ ἀναμφισβήτητα ἀξιώματα καὶ προχωρεῖ ὅπως ἡ μαθηματικὴ Ἐπιστήμη μὲ ἐπαγωγικοὺς ἢ παραγωγικοὺς συλλογισμούς». Ἀλλὰ φαίνεται νὰ μὴν ἀντιλαμβάνεται ὅτι τὸ ὄργανόν του δὲν εἶναι παρὰ ἡ ὑπερβατικὴ λογική, ἄρα μιὰ μετημφιεσμένη μεταφυσικὴ σκέψις.

Χ. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Καλὴ ἡ συγγνώμη. Ἀρίστη ἡ λήθη.

ROBERT BROWNING

...Γνώρισα ἕναν Πουριτανό, ποὺ μιὰ Δευτέρα ἐκρέμασε τὸ γάτο του, ἐπειδὴ εἶχε πνίξει ἕνα ποντίκι Κυριακή.

R. BRAITHWAET

ΧΡΟΝΙΚΑ

Στά βήματα τοῦ 'Αποστόλου Παύλου

Ὑπό τῆς «Ἑταιρείας Ἑλληνικῶν Σπουδῶν» ἐγένετο, ἐνώπιον τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ἀνακοίνωσις σχεδίου τῆς «Μεσογειακῆς Ἑταιρείας Ἐρευνῶν» ἀφορῶν τήν Πορείαν, ἀνά τά ἔθνη τοῦ 'Αποστόλου Παύλου, ὑψίστης ἐκκλησιαστικῆς καί ἐθνικῆς σημασίας, τυχόντος τῆς συγκινητικῆς ἐγκρίσεως ὅλων τῶν ἐκπροσώπων, τῶν ἀμέσω ἐνδιαφερομένων ἐκκλησιῶν ἰδιαιτέρως.

Τό σχέδιον διαλαμβάνει περιήγησιν «στά βήματα τοῦ 'Αποστόλου Παύλου», σέ σειράν πανηγύρεων, Φεστιβάλ, συνέδρια, τά ὁποῖα θά ἀποτελέσουν ζωντανόν ὑπόστρωμα τοῦ οἰκουμενικοῦ Διαλόγου 'Αγάπης.

Κύριος σταθμός εἶναι ἡ Ἱερουσαλήμ, ὅπου λαμβάνει χώραν καί Σεμινάριον συγκριτικῆς Φιλοσοφίας δι' ἕνα διαθρησκευτικόν διάλογον, μεταξύ Χριστιανισμοῦ καί Ἰουδαϊσμοῦ, ἡ 'Αντιόχεια ἡ Σιδών, ἡ Πάφος, Σαλαμίνα Μύρα, Πάταρα, Ταρσός, Ἔφεσος, Κωνσταντινούπολις ὅπου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ θά τελῆται Συνέδριον — Διάλογος Χριστιανισμοῦ καί Μωαμεθανισμοῦ, Καβάλα, Φίλιπποι, Θεσσαλονίκη, Βέρροια, Κόρινθος, 'Αθῆναι, ὅπου ἐπί τοῦ 'Αρείου Πάγου καί εἰς μνήμην τοῦ θανόντος Βασιλέως Παύλου λαμβάνει χώραν Παγκόσμιον Συνέδριον Χριστιανικῆς Φιλοσοφίας, Κρήτη, Μάλτα, μέ τέρμα — ἀποκορύφωσιν τήν Ρώμην ὅπου, ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ Πάπα Παύλου λαμβάνει χώραν Μουσικόν Φεστιβάλ, μέ ἔργα ἐμπνευσμένα ἀπό τήν δρᾶσιν τοῦ 'Αποστόλου τῶν Ἐθνῶν. Διά τήν Ἑλλάδα ἰδιαιτέρως, ἡ σημασία τοῦ Τουριστικοῦ αὐτοῦ κύκλου λόγῳ τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ χαρακτῆρος τῆς πορείας τοῦ Ἁγίου Παύλου καί τοῦ πολύ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν μετεχόντων εἰς αὐτόν πιστῶν - πανηγυριστῶν ἐξ ὅλου τοῦ κόσμου, εἶναι ἐξαιρετικῶς σημαντική καί ἀπό θρησκευτικῆς ἀλλά καί ἐθνικῆς καί τουριστικῆς πλευρᾶς.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤΗΣ

Ὁ Πάπας τῆς Ρώμης Παῦλος ΣΤ καί ὁ Πατριάρχης 'Αθηναγόρας ἀνανέωσαν, κατά τά τέλη Ἰουλίου στήν Κωνσταντινούπολι, τόν ἀσπασμό εἰρήνης, τοῦ εἶχαν ἀνταλλάξει πρίν τρία χρόνια στήν Παλαιστίνη. Ὁ Πάπας ἐπεσκέφθη τόν 'Αθηναγόρα καί μαζί προέστησαν δοξολογίας εἰς τόν Πατριαρχικό ναό. Κατά τήν διάρκεια τῆς δοξολογίας αὐτῆς ἀπήγγειλε μαζί μέ τόν Πατριάρχη τό «Πάτερ ἡμῶν» καί ἔκαμε τό σημεῖον τοῦ Σταυροῦ κατά τό ὀρθόδοξον δόγμα, εἰς ἔνδειξιν φιλοφροσύνης. Ἐπίσης ὁ Πάπας μετέβη στόν ναό τῆς Ἁγίας Σοφίας καί γονυπετῶς προσηυχήθη στό σημεῖον ὅπου, πρό ἐννέα αἰώνων, ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ ἀδιαλλάκτου προκατόχου του Λέοντος τοῦ 9ου εἶχε καταθέσει τήν βούλλαν τοῦ ἀφορισμοῦ τῆς 'Ανατολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Πάπα εἶχε πο-

λὺ μεγάλη ἀπήχησι στὸν χριστιανικὸ κόσμο.

Ὁ Πατριάρχης θὰ τὴν ἀνταποδώση πηγαίνοντας στὸ Βατικανό, ἐντὸς τοῦ φθινοπώρου, ὡς λέγεται. Ἐπίσης θὰ ἐπισκεφθῆ τὶς ἕδρες τῶν αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ἀλλὰ ἡ Οἰκουμενικότης δὲν θὰ περιορισθῆ μόνον στοὺς Χριστιανούς. Ὁ Ἀθηναγόρας ἐδήλωσε, ὅτι θὰ προσπαθήση ν' ἀρχίση διάλογος καὶ μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων.

Ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἕνωσιν τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐδήλωσε: «Δὲν νομίζω, ὅτι θὰ τὴν ἴδω πραγματοποιουμένην κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς μου, διότι εἶμαι γέρων, ἀλλὰ τὴν ἐπιθυμῶ πολύ».

ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ

Ἄσχετα μὲ τὴν θεωρία τοῦ καθηγητοῦ κ. Γαλανοπούλου ὁ ὁποῖος ταυτίζει τὴν νῆσο Θήρα μὲ τὴν χαμένη ἤπειρο Ἀτλαντίδα, στὴν Σαντορίνη ἐφέτος οἱ ἀρχαιολόγοι ὑπῆρξαν πολὺ εὐτυχεῖς ν' ἀνακαλύψουν μιὰ θαμμένη πολιτεία.

Αἱ ἀνασκαφαὶ ἄρχισαν στὰς 22 Μαΐου, μὲ χρηματοδότησιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας καὶ τοῦ Ὠκεανογραφικοῦ Ἰνστιτούτου Γούντς - Χὼλ τῆς Μασσαχουσέτης. Τὰ πρῶτα κτυπήματα τῆς σκαπάνης στὴν πλαγιὰ τοῦ σχηματισμένου ἀπὸ ἡφαιστειακὸ ὑλικὸ λόφου ἀπεκάλυψαν τὴν ὕπαρξη ἀρχαίων κτιρίων, τὰ ὁποῖα παρὰ τὴν πρόοδον τῶν ἀνασκαφῶν, κανεὶς δὲν ξέρει ὡς ποῦ ἀκριβῶς ἐκτείνονται ἢ τί ἀκριβῶς περιέχουν.

Πόλιν, 30.000 κατοίκων, ὑπολογίζει εἰς δηλώσεις του εἰς Η.Π.Α. ὁ δόκτωρ Τζαίημς Μένβορ τοῦ Ἰνστιτούτου Γούντς Χώλ, ποὺ ἔλαβε μέρος στὰς ἀνασκαφάς, ἐνῶ ὁ καθηγητὴς κ. Σπ. Μαρινᾶτος ἀναφέρει ὅτι, κάτω ἀπὸ τὰ κτίρια τῶν δύο καὶ τριῶν ὀρόφων ποὺ ἀπεκαλύφθησαν, βρίσκονται καὶ ἄλλα ἀκόμα οἰκοδομικὰ ἐπίπεδα, ποὺ φθάνουν σὲ μεγάλο βάθος.

«Δραματικῆς ἐντάσεως ἦταν ἡ αἴθουσα ὅταν βρεθήκαμε μέσα σ' αὐτὰ τὰ ἀρχαῖα οἰκοδομήματα μὲ τὰ ἀντικείμενα ποὺ εἶχαν ἐγκαταλείψει οἱ κάτοικοι πρὶν ἀπὸ 3.500 χρόνια», εἶπε ἡ κ. Βερμέιγ, ἡ ὁποία περιέγραψε ἐπίσης τὴν ἐντύπωσιν ποὺ τῆς προεκάλεσαν οἱ πολύχρωμες διακοσμήσεις μὲ τὰ λαμπρὰ διατηρημένα χρώματα τῶν ἀγγείων καὶ τῶν τοιχογραφιῶν, μὲ τὴ φράση «Ἔζησα σ' ἕνα χρωματιστὸ ὄνειρο».

Ὑπάρχουν πολλὲς ἐνδείξεις, ὅτι ἡ πόλις ἐγκατελείφθη ἀπ' τοὺς κατοίκους πρὶν ἀπ' τὴν μεγάλη καταστροφή. Δὲν βρέθηκε κανεὶς ἀνθρώπινος σκελετὸς στὰ κτίρια ποὺ ἀποκαλύπτονται, ἐνῶ βρέθηκαν σκελετοὶ οἰκοδιαίτων ζώων.

Στὴν ἐπιστημονικὴ συζήτησι ποὺ ἔγινε στὸ ὠκεανογραφικὸ πλοῖο «Τσαίην» κατὰ τὴν περυσινή του ἐπίσκεψη στὸν Πειραιᾶ, πρὶν ἀπὸ τὴν ἀναχώρησίν του γιὰ τὶς ἔρευνες ποὺ ἔγιναν στὴ Σαντορίνη ἀνεφέρθη ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονας —γεωλόγους, ὠκεανογράφους, ἀρχαιολόγους καὶ ἱστορικούς— ὅτι πρὸ τῆς μεγάλης ἐκρήξεως τοῦ ἡφαιστείου τῆς Σαντορίνης τὸ 1450 π.Χ. ποὺ προεκάλεσε τὴν καταβύθισιν ἑνὸς μεγάλου μέρους τοῦ νησιοῦ, εἶχαν προηγηθεῖ σεισμοὶ καὶ δονήσεις καὶ μικρότερες ἡφαιστειακὲς ἐκρήξεις. Ἔτσι, σύμφωνα καὶ μὲ τὰ εὑρήματα τῶν ἀνασκαφῶν, οἱ κάτοικοι εἶχαν πιθανῶς ἐγκαταλείψει τὸ νησὶ πρὶν ἀπ' τὴν μεγάλη ἔκρηξι.

«Θὰ χρειασθοῦν ἀρχαιολογικὲς ἔρευνες μιᾶς ὁλόκληρης γενεᾶς, ἐτόνισε στὶς δηλώσεις του ὁ δόκτωρ Μένβορ γιὰ νὰ ἔρθει σὲ φῶς, στὸ σύνολό της, ἡ μεγάλη ἀρχαιολογικὴ ἀνακάλυψις τῆς Σαντορίνης».

Η ΔΙΚΗ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

Στὴν συνέχεια τῆς ἐξετάσεως διεκδικητῶν τῆς κληρονομίας τοῦ χρυσωρύχου Τζαίημς Κὶντ («Ἰλισός», ἀριθ. 52, σελ. 262 - 263) ὑπὲρ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος θ' ἀπεδείκνυε τὴν ὕπαρξιν τῆς ψυχῆς ἢ θὰ εἶχε ἐπαρκεῖς τίτλους γιὰ σχετικὴ ἔρευνα, ὁ γιατρὸς καὶ βιοχημικὸς Τζόσεφ Στὶλλ ὑπε-

στήριξε ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι στεροῦνται ψυχῆς.

Ὁ δόκτωρ Στὶλλ ἐτόνισε, ὅτι τὰ «ζωντανὰ φυτά», ἐκεῖνοι δηλαδὴ οἱ ἄνθρωποι ποὺ ὑπέστησαν βαρειὰ ἐγκεφαλικὴ βλάβη ἔχασαν τὴν ψυχή τους, ἔστω καὶ ἂν τεχνικῶς εἶναι ζωντανοί.

Ὁ ἐπίσκοπος τῆς Καλιφορνίας Ρόμπερτ Ράλευ εἶπε ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔφθασε στὴν γῆ ἐδῶ καὶ 2 ἑκατομμύρια χρόνια, πάνω σὲ ἱπτάμενους δίσκους. Ἰσχυρίζεται ὅτι συνωμίλησε ὁ ἴδιος μὲ ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ διάστημα, τὸ 1949, ἀλλὰ δὲν τὸν ἄφησαν νὰ εἰσέλθη στὸ διαστημόπλοιό τους, γιατὶ ἐφοβήθησαν μὴ τὸ «μολύνη».

Τὸ δικαστήριο τῆς πόλεως Φοῖνιξ τῆς Ἀριζόνα διέκοψε τὴν διαδικασία, λόγῳ θερινῶν διακοπῶν.

ΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

«Ἐξαιρετικῆς σημασίας» χαρακτηρίζει τὸ Βατικανὸ τὴν ἐγκύκλιο τοῦ Πάπα Παύλου τοῦ Στ΄ περὶ τὴν λειτουργικὴ μουσική, ποὺ δόθηκε προσφάτως στὴν δημοσιότητα. Ἡ ἐγκύκλιος ἐνδέχεται νὰ προκαλέση ἐπανάσταση στὰ μουσικὰ ἤθη τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας: Καίτοι δὲν κατονομάζει τὴν τζὰζ ἢ τὴν μουσικὴ τῶν σημερινῶν νέων, δὲν περιέχει καμμιὰ ἀπαγόρευση ἀναφερόμενη σ' αὐτές. Τονίζει μάλιστα ὅτι οἱ νέες μουσικὲς ἐκφράσεις πρέπει «νὰ τιμῶνται, νὰ ἐνθαρρύνωνται καὶ νὰ χρησιμοποιοῦνται ὅπως τὸ ἀπαιτεῖ ἡ περίστασῃ». Ἡ ἰσχὺς τῆς ἐγκυκλίου ἀρχίζει ἀπὸ τὶς 14 Μαΐου, Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς. Ἀκόμη, ζητεῖται περισσότερο τραγούδι στὴν λειτουργία, ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις μεταφράσεων τῶν παλαιῶν λατινικῶν ὕμνων σὲ ζωντανὲς γλῶσσες καὶ συνιστᾶται ἡ χρῆσις τοπικῶν ὀργάνων χαρακτηριστικῶν διαφόρων χωρῶν καὶ πολιτισμῶν. Ἐπίσης παρέχεται μία χρονικὴ περίοδος εὐρέων πειραματισμῶν χάριν τῆς προσαρμογῆς τῶν συγχρόνων μουσικῶν μορφῶν καὶ συνθέσεων στὴν ἐκκλησιαστικὴ χρῆση. Ἡ ἐγκύκλιος ἐπιτρέπει ἀκόμη τὸν αὐτοσχεδιασμὸ τῶν ἐκτελεστῶν, ἀρκεῖ νὰ «ἔχουν πλήρως ἐπίγνωσιν τοῦ πνεύματος τῆς θείας λειτουργίας».

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ

Στὸ δελτίον τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ διαβάζομε: «Τὴν σωστὴ ἀναλογία στὴν σχέσι μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ ἄλλων μορφῶν ὀργανικῆς ζωῆς, μᾶς δίνει ὁ γυμναστὴς τῶν ζώων. Ἕνα τσοπανόσκυλο, καλὰ γυμνασμένο καὶ καλὰ μεταχειρισμένο, ἀντιλαμβάνεται περισσότερο τὴν ἰδιότητά του ὡς σκύλου παρὰ ἕνα σκυλὶ ἄγριο. Ἀντιστρόφως, ἕνα σκυλὶ δωματίου ἢ τρομοκρατημένο ὑφίσταται ξεπεσμὸ καὶ διαφθορὰ τῆς ἰδιότητος αὐτῆς. Στὴν σχέσι μὲ τὴν ἀνόργανη ζωή, ἡ ἀναλογία εἶναι μὲ τὸν γλύπτη. Ὁ γλύπτης δὲν ἐπιβάλλει τὴν μορφή του στὸ ἀνίσχυρο μάρμαρο, ἀλλὰ ἀποκαλύπτει μορφὴ λανθάνουσα μέσα στὸ μάρμαρο.

»Ὅταν, λοιπόν, πράττουμε κάτι αἰσθητικῶς ἢ ἠθικῶς κακό, προκαλοῦμε βλάβη στὸ σύμπαν. Φτιάνοντας ἕνα φρικτὸ καντηλέρι βασανίζουμε τὸ μέταλλο. Φτιάνοντας τὴν ὑδρογονοβόμβα, διαφθείρουμε τὰ ἤθη ἑνὸς οἰκοδεσπότου τῶν νετρονίων χωρὶς τὴν συγκατάθεσί του.

»Ἐὰν θέλουμε νὰ δημιουργήσουμε κάτι ἀντάξιο τοῦ πολιτισμοῦ μας, ἴσως θὰ ἔπρεπε νὰ σκεφθοῦμε σοβαρὰ αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ ἀποστόλου Παύλου, σχετικὰ μὲ τὴν ἐλευθέρωσι τῆς κτίσεως ἀπὸ τὴν δουλεία τῆς φθορᾶς: «Οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν. Οὐ μόνον δέ... ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν, υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν.»

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

Τὰ Γραφεῖα τοῦ «Ἰλισοῦ», Δραγατσανίου 6, ὄροφ. 6ος, (Πλ. Κλαυθμῶνος) εἶναι ἀνοικτὰ μόνον κάθε Δευτέρα καὶ Παρασκευὴ 11 - 1.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ μὲ ταχ. ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστῆν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας, 122». Ἀποστολαὶ μὲ τραπεζιτικὰς ἐπιταγὰς ἢ ἐντολάς, μᾶς δυσκολεύουν. Νὰ ἀναγράφεται καθαρὰ τὸ ὀνοματεπώνυμον καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀποστολέως.

ΤΙΜΗ τόμων παρελθόντων ἐτῶν δραχμαὶ 50. Τιμὴ τεύχους δραχ. 10. Δὲν ὑπάρχουν μεμονωμένα τεύχη Νο 1, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 15, 16, 18, 23, 25, 28, 29, 33, 44 οὔτε τόμοι ἐτῶν 1957 καὶ 1962.

ΚΥΠΡΟΣ : Ἀντιπρόσωπος τοῦ «Ἰλισοῦ» δι' ὁλόκληρον τὴν Κύπρον: «Βιβλιοπωλεῖον Ἀντων. Στυλιανοῦ, Λεμεσὸς - Κύπρος».

ΧΩΡΙΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ. Τεύχη τὰ ὁποῖα ἀπεστάλησαν στοὺς κατωτέρω συνδρομητάς μας, ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον μὲ τὴν σημείωσιν: «μετώκησε» ἢ «ἄγνωστος». Παρακαλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν ἢ νὰ μᾶς δώσουν τὰς διευθύνσεις των.

ΑΘΗΝΩΝ:

Ν. Θεοτοκᾶτος, Ἱπποκράτους 32. Γ. Κοσσιέρης, Λ. Κατσώνη 7.

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Ἀνδρ. Διαμαντίδης, Μαυρομιχάλη 4, Ἀλεξάνδρούπολις. Εὐάγ. Εὐαγγελίου, Ἰω. Δραγούμη 17, Καβάλα, Ν. Λιαρᾶκος, Στρωμνίτσης 1, Ἔδεσσα. Εὐάγ. Μῖγγος, Δ.Ε.Η./Τ.Η.Σ., Ἄγρα Ἐδέσσης (μετωκήσας εἰς Ἀθήνας). Κων. Περβανᾶς, Σαρανταπόρου 49, Ξάνθη. Ἀντ. Σελέντης, 7ης Μεραρχίας 41, Καβάλα. Γεωργ. Τσολυξίδης, ὀδοντίατρος, Ἀριστοτέλους 4, Ἔδεσα.

ΣΕ ΚΟΣΜΟΥΣ ΦΩΤΕΙΝΟΤΕΡΟΥΣ

Εὐάγ. Κιόρτσης, Ἔδεσα.

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

Ὁ κ. Ἰω. Ν. Χαρίτος ἀπέστειλε δρχ. 300 ὑπὲρ τῶν ἐκδόσεων τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας, εἰς μνήμην Ἀντωνίου Φ. Χαλᾶ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἰωάννα Δρίβα — Μαραβελίδου: Ἐσθήρ. (Ἱστορικὸν ποίημα), 1967. Ἐξομολόγηση (Ποιήματα), 1967.

Θεανὼ Παπάζογλου Μάργαρη: «Πεννιὲς τοῦ Σικάγου», (Χρονογραφήματα), 1967.

Γιῶργος Δέλιος: Τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Νικόλα Κασομούλη, Ἀνάτυπο 1967.

Ἀπόλλων Γ. Λεονταρίτης: Στὴ γνώριμη ὄχθη, (Ποιήματα), 1967.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ:

«Ὁ Κόσμος τῆς Ψυχῆς» (198 Αὔγ.).
«Κρίκος», (199 - 200, Ἰούλ. - Αὔγ.).
«Περιοδικὸ Ἑλληνίδων Βορείου Ἑλλάδος (92, Ἰούλ.- Αὔγ. 1967).
«Ὁ Φυσιολάτρης», (226, Αὔγ. καὶ 227, Σεπτ. 1967).

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομηταὶ τοῦ «Ἰλισοῦ», ὅσοι δὲν ἀπέστειλαν τὰς συνδρομάς των 1967, νὰ τὰς ἀποστείλουν, χωρὶς ἀναβολήν, διὰ νὰ μᾶς ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὸν κόπον καὶ τὴν δαπάνην τῆς προσωπικῆς ὑπομνήσεως, καθὼς καὶ —διὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις— ἀπὸ τὴν δαπάνην τῆς προμηθείας τοῦ εἰσπράκτορος καὶ τοὺς ἰδίους ἀπὸ τὴν ἐνόχλησίν του. Ὁ «Ἰλισὸς» δὲν ἀποθησαυρίζει. Ὅλα τὰ ἔσοδα διατίθενται διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ περιοδικοῦ. Μὴν ἀμελήσετε τὴν ἀποστολὴν τῆς συνδρομῆς.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ν. Ροδ., Ἐνταῦθα. Ὁ ἀείμνηστος Ἰω. Βασιλῆς ἀνήγγειλε στὸ «Σημειωματάριο ἑνὸς Μύστου» τὴν ἔκδοση καὶ β΄ τόμου, ἀλλὰ β΄ τόμος δὲν ἐξεδόθη. **Β. Παλ.** Θεσ/νίκην. Ὁ α΄ τόμος τῶν «Στοχασμῶν» τοῦ Κρισναμοῦρτι καὶ «Ὁ Ἰησοῦς, ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ Ὀρθολογισμοῦ καὶ τοῦ Μυστικισμοῦ» τοῦ κ. Κ. Μελισσαροπούλου, δὲν ἀναγράφονται πλέον στὸν πίνακα τῶν βιβλίων, διότι ἐξηντλήθησαν, καθὼς καὶ «Ἡ ἀπόκρυφος ἐξέλιξις τῆς ἀνθρωπότητος» τοῦ Ζιναραζαντάζα, «Τὰ ἀρχαῖα Μυστήρια καὶ ὁ Τεκτονισμὸς» τοῦ Λεντμπῆτερ, «Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ Ἐγὼ» τοῦ Κρισναμοῦρτι καὶ τὰ «Δελτία Ἀστέρος '30». Ἀπὸ τὰ ἄλλα βιβλία ποὺ δὲν ἀναγράφονται ὑπάρχουν ὀλίγα μόνον ἀντίτυπα. **Δ. Γεωργ.**, Ἐνταῦθα. Τὰ βιβλία τοῦ κ. Ἀ. Παπασταύρου δὲν εἶναι «θεοσοφικοῦ περιεχομένου», ὅπως ἐσφαλμένως ἀναγράφει ὁ κ. Λ. Παναγιωτόπουλος στὸν «Κόσμο τῆς Ψυχῆς», οὔτε πηγάζουν ἀπὸ θεοσόφους συγγραφεῖς. Ὁ καθένας εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἐκθέτη τὰς ἀπόψεις του. **Π. Χαιρ.** Ἐνταῦθα. Ὅλα τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα στέλλονται στὸν «Ἰλισὸ» ἢ προσωπικῶς στὸν κ. Μελισσαρόπουλο, ἀναγγέλλονται πάντοτε στὴν σχετικὴ στήλη. Ὡς πρὸς τὴν κριτική, αὐτὴ ὑποτάσσεται σὲ ὡρισμένη γραμμή, ἐκφραζομένην ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ «Ἰλισοῦ», ποὺ δὲν εἶναι φιλολογικὸ περιοδικό, ἀλλὰ ἐνδιαφερόμενον γιὰ τὴν Τέχνη καὶ δὴ τὴν κάπως σχετιζομένην μὲ τὰς ἀρχάς του. Ἑπομένως ὁ κ. Χρ. Ριζόπουλος, λαμβάνων γνῶσιν ὅλων τῶν βιβλίων, γράφει κατὰ τὴν κρίσιν του, γιὰ ὅσα μόνον νομίζει ὅτι παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον γιὰ τοὺς συνδρομητὰς τοῦ περιοδικοῦ. Δηλαδή, ἡ βιβλιοκρισία δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀποστολὴ διπλῶν ἀντιτύπων τοῦ βιβλίου, ἂν καὶ τοῦτο διευκολύνει τὴν ἐργασία, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ὑποχρεώνη. Ἐξ ἄλλου, ἔχει συμβῆ στὸ παρελθὸν καὶ ἀποτελεῖ διαρκῆ προσπάθεια νὰ κρίνωνται καὶ βιβλία ἀξιόλογα οὐδαμῶς σταλέντα. Πιστεύομε νὰ συνεννοηθήκαμε σαφῶς.

Ἀντ. Μαμουλῆν, Παγκράτι. Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς προσεγγίσεως (καὶ ὄχι ἑνώσεως, ὅπως γράφετε, ἀκόμη) τῶν Ἐκκλησιῶν, αἰσθανθήκατε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συντάξετε δύο ρητά: 1) Οὐ μὴ τῆς τοῦ Ὄντος ἐλευθερίας ἅπτεσθαι, καὶ 2) Οὐκ ἐν πνεύματι μόνον ἄνθρωπος ζήσεται, ἀλλὰ καὶ σαρκί. Θέλετε νὰ πῆτε, νομίζομε, ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι πρέπει νὰ βλέπουν τὸν ἄνθρωπον ὡς σύνθεσιν πνεύματος καὶ σαρκός. Καὶ νὰ ἀποβλέπουν μὲ σεβασμὸν πρὸς τὸ Ὂν, τὸ Ἓν. Δημοσιεύομε ἐδῶ τὰς ἀπόψεις σας χάριν τῶν ἐνδιαφερομένων. Ὡς πρὸς τὴν εὐχήν σας ὑπὲρ ἑνώσεως πασῶν τῶν θρησκειῶν τοῦ κόσμου, σᾶς ὑπενθυμίζομε ὅτι, κατὰ τὴν Θεοσοφίαν, ὑπάρχει ἐσωτερικὴ ἑνότης ὅλων τῶν θρησκειῶν. **Ἰ. Δημ.** Θεσ/νίκη. Ὅπως βλέπετε, στὸ 1967, ὁ «Ἰλισὸς» ἐκδίδεται αὐστηρῶς διμηνιαῖος, διότι θὰ ἀνέλθουν σὲ 6 τὰ τεύχη τοῦ ἔτους. Ἡ συνέχισις (δηλ. χωρὶς τὸ εἰς τὸ παρελθὸν διπλὸ τεῦχος τοῦ καλοκαιριοῦ) καὶ ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς φίλους μας. Ἂν σκεφθοῦν σὲ τί κόπους ὑποβάλλονται οἱ ἐργαζόμενοι (δωρεὰν) γιὰ τὸν «Ἰλισὸ» καὶ ἀποφασίσουν νὰ ὑποβληθοῦν στὴν ταλαιπωρία τῆς ἐγκαίρου ἀποστολῆς τῆς συνδρομῆς διὰ ταχ. ἐπιταγῆς, τότε ὅλα θὰ πᾶνε καλύτερα. Σημαντικὸν χρηματικὸν ποσὸν σπαταλᾶται σὲ ἔξοδα ὑπομνήσεων τῆς ὀφειλῆς συνδρομῆς καὶ σὲ ποσοστὰ εἰσπράξεως.

★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆ ★ ☆

ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ ΣΤΟΝ «ΙΛΙΣΟ»

τὴν συνδρομή σας τοῦ ἔτους 1967

Ἐσωτερικοῦ καὶ Κύπρου Δρχ. 50

Ἐξωτερικοῦ $ 2

ΕΓΓΡΑΨΑΤΕ ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ

ΔΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1967

ΕΝΑ ΚΑΛΟ ΒΙΒΛΙΟ

Μορφώνει—Ψυχαγωγεῖ—Ξεκουράζει

(Βλέπε Τιμοκατάλογον εἰς σελ. 2 τοῦ ἐξωφύλλου)

ΑΙΟΛΟΥ	**70**	**Τηλ,**	**312.322**	**ΑΘΗΝΑΙ**
ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ	**115**	**Τηλ.**	**831.768**	**ΑΘΗΝΑΙ**
ΑΝΔΡΟΜΑΧΗΣ	**289**	**Τηλ.**	**968.467**	**ΚΑΛΛΙΘΕΑ**